

Előszó

Hajmáskér

Mikor belefogtunk e kötet megírásába, távolról sem gondoltuk volna, hogy Hajmáskér ilyen egyedülálló földrajzi adottságú és ennyire jellegzetesen magyar sorsú község. Volt már némi rálátásunk rejtett kincseire, hiszen az önkormányzat és a Hajmáskéri Közérdekű Muzeális Kiállítóhely együttműködésével ekkor már második éve vezettünk tematikus sétákat Hajmáskéri anix címmel a település zászlóshajójának számító katonaváros területén. Aki hallotta már Hajmáskér nevét, szinte biztosan tudja, hogy 1911 és 1944 között itt működött az Osztrák-Magyar Monarchia majd a Magyar Királyság tüzériskolója az összes kiszolgáló létesítményével és hadiüzemével együtt. A kicsit idősebbek talán arra is emlékeznek, hogy 1990-ben innen szállt vonatra a szovjet Vörös Hadsereg első kontingense. A sétáinkra jelentkező érdeklődők egyre bővülő létszáma emiatt nem is lepett meg minket. Ám mindeközben folyamatosan motoszkált bennünk az az érzés, hogy mennyi mindenről lehetne még mesélni a tábori múlton kívül. Legfőképpen arról, hogy milyen nyomott hagyott az itt élők mindennapi életében, az általuk gyakorolt szakmákon az, hogy a XX. század nagy részében a helység több ezer katonatiszt ellátására rendezkedett be. Mivel foglalkoztak az itt élők? Milyen volt a viszonyuk a katonai tábor lakóival? Hová jártak tanulni, szórakozni, sportolni a falun belül? Hogyan éltek egymás mellett a katolikus és a református felekezet tagjai?

A Túrajó séták mellett a Művelődési Ház által szervezett rendszeres közösségi programok növekvő népszerűsége is azt jelezte számunkra, hogy erősödik a környékbeli közösség igénye a helyi értékek megőrzésére és a hagyományok ápolására. Miközben mi is egyre több mindent megtudtunk Hajmáskér múltjáról és jelenéről, világossá vált számunkra, hogy ezen a Veszprémtől mintegy negyedórás kocsikázásra fekvő kis településen jóval több érték vár feltárára és bemutatásra annál, mint amennyivel az egyszerű látogató találkozik. Ebben a Hajmáskéri önkormányzata által támogatott kötetben arra vállalkozunk, hogy bemutassuk Hajmáskér eddig talán kevésbé exponált hétköznapi, dolgozó arcát, amelyről az itt élők is többnyire csak részleges ismeretekkel rendelkeznek. S mivel Hajmáskér közép- és újkori történelméről már sok terjedelmes írás született, mi elsősorban a XX. századi mindennapokat szeretnénk bemutatni.

Szeretnénk kihangsúlyozni, hogy könyvünk nem egy minden szempontra kiterjedő, objektív falumonográfia, s nem is turistáknak szánt útikalauz, hanem inkább a község eddigi életének fontos epizódjaiból merítő, s azokat személyes hangvételben felelevenítő emlékkönyv. Az első részben rövid, vázlatos áttekintést nyújtunk a Hajmáskéren űzött foglalkozásokról, azok fontos képviselőiről, valamint számba vesszük a település kínálta sportolási, szabadidős, szórakozási, vallásgyakorlási lehetőségeket. A történeti áttekintés a következő szakaszokra tagolódik: 1910 előtti időszak, 1910 és 1948 között, 1948 és 1990 között, és 1990-től napjainkig. A második, hosszabb, szubjektív múltidéző részben Hajmáskér közösségi, gazdasági, kulturális életében egykor vagy most meghatározó szerepet játszó lakosok szólnak meg és osztják meg velünk emlékeiket, tapasztalataikat az itteni mindennapokról. A könyv két része között pedig megpróbáltunk szerves kapcsolatot teremteni úgy, hogy az első részben olvasható szövegben (→...) szimbólummal jeleztük az előretalásokat a második részben olvasható fejezetekre vagy nagyobb tematikus részekre, ahol az adott témát részletesebben kifejtiük.

A könyv második részében szereplő 37 hajmáskéri kötődésű személy névsora nem tükröz semmilyen előzetes szűrést vagy preconcepciót: egyszerűen azok kerültek bele a merítésbe, akiről sikerült információt gyűjtenünk, illetve, akiket szubjektív megítélés alapján fontosnak tartottunk megismertetni a tágabb közönséggel.

Adatgyűjtésünk leginkább a „hólabda” módszerre épült: vagy az általunk már megkérdezett interjúalanyok irányítottak minket közvetlenül egy további személyhez, vagy egy korábbi interjúalannal tárgyalt téma feldolgozása közben bukkantunk újabb érdekes interjúalanyokra. Emellett mindig nagy lökést adtak munkánknak a hajmáskéri események – faluséták, előadások, beszélgetések – során szerzett ismeretségek, információk, melyeket ezúton is hálásan köszönünk minden résztvevőnek. Bártran kijelenthetjük tehát, hogy a hajmáskérik lelkes és támogató közreműködése nélkül ez a kötet nem jött volna létre.

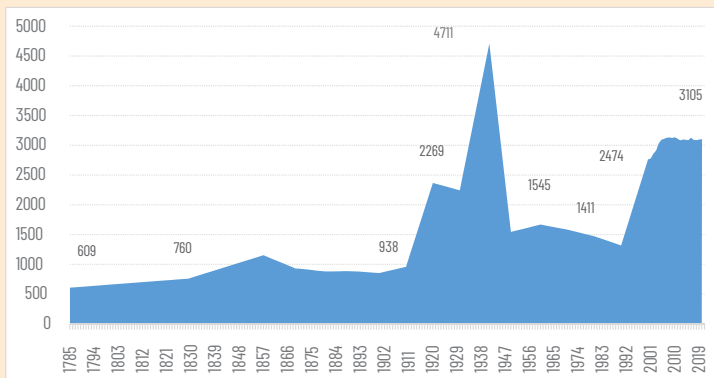
Mi ezt a jóindulatot igyekeztünk meghálálni azzal, hogy a közös munkából egy olyan kiadvány jöjjön létre, amely segít nekünk megőrizni minél többet azokból az értékekből, amelyekre a hajmáskérik méltán büszkék lehetnek. Igyekeztünk megtalálni azokat a tematikákat, amelyek megkülönböztetik Hajmáskért a többi környező településtől. A minden település életében fontos szerepet betöltő közigazgatás, köznevelés, egyház, művelődés, sport területe mellé éppen ezért emeltük be a Hajmáskér fejlődésében fontos szerepet játszó vasút, vendéglátás, nagy- és kivállalkozók, valamint tősgyökeres, illetve első generációs hajmáskérik témáit. Reméljük, hogy így nemcsak a községbe látogatóknak, hanem a helyben lakóknak is tudunk szolgálni új történetekkel, vicces anekdotákkal, és értékes információkkal Hajmáskérről.

Lakosságszám alakulása

Hajmáskér ősi magyar falu, feltehetően már az Árpád-házi királyok ideje előtt létezett. Erre utal neve is, melynek előtagja a hagyma szóból, utótagja pedig a Kérből ered, mely Bátorbanszületett Konstantin bizánci császár szerint a hét honfoglaló magyar törzs egyikének neve volt. Az első betelepülők tehát a Kér törzs tagjai lehettek. A középkorban egyszerű agrárfaluként kétnyomásos gazdálkodást folytatott. Bő hatezer kataszteri holdnyi, nagyrészt kövecses, terméketlen talajú határának csak kevesebb, mint egy hatoda volt szántóföld, egyharmada erdő, s mintegy fele legelő, ezért jobbággyai további környékbeli földeket, szőlőket is béreltek. 1524-ben 25 jobbággycsaládot írtak össze, melyek a veszprémi püspök felé tartoztak urbáriummal. A török hódoltság alatt csak 8 jobbággytelke lakott, melynek oka a magyar és a török földesúr felé teljesített kettős adózás és a veszprémi és várpalotai kapitányoknak teljesített robot miatti teljes elszegényedés volt. Jellemző a hódoltság időszakára, hogy a falu két malma közül az egyik többnyire üresen állt, míg a másik a töröknek őrlött.

1. ábra: Hajmáskér népessége (1785-2019)

Forrás: Ila-Kovacsics (1964), KSH (1992), KSH (2019), saját számítás.

A török kiűzése után csak lassan talált magára a református többségű falu, melynek öntudatos lakói többször is összeütközésbe kerültek a veszprémi püspökkel a hűbérterhek megtagadása és Padányi Bíró Márton ellenreformációs törekvései kapcsán. Az egészen 1848-ig élő jobbágyterhek ellenére beindult a fejlődés, s a püspök által 1747-ben 218 lelkesnek számolt faluban 1785-ben már 609-en (Veszprémben ugyanekkor hétezeren) laktak 92 lakóházban, benne 33 nemes és 11 polgár. A földeken és a püspökség uradalmán dolgozó jobbágyok és zsellérek mellett megjelentek a fuvarosok, akik vagy a veszprémi piacra szállították az iparosokat és áruikat, vagy a környező szőlőhegyekről az uradalmi központba fuvarozták a begyűjtött termést. Mellettük megtaláljuk a tipikusan bakonyi szakmát képviselő szén- és mészegetőket, akik a környékbeli erdőkre építették háziiparukat. Egy 1828-ban készült hajmáskéri összeírás már kilenc kézművest és egy boltost jegyzett. Ugyanebben az időben egy működő fűrészmalmot és egy, a veszprémi csapók által bérelt szürkallót is találunk a faluban. Az anyagilag és létszámában lassan de biztosan gyarapodó népesség lélekszáma 1829-re 760-ra nőtt, s az osztrák-magyar kiegyezést követő években már több mint kilencszázan (Veszprémben ugyanekkor 12 ezren) laktak a falu 133 lakóházában.

Egyház és gazdaság a régi faluban

Kér (egészen pontosan Keer egy 1343-as dokumentum szerint, de 1424-ben a falut már "Hadmaskér"-nek hívja egy jelentés, 1702-ben pedig „Haymaskér”-nek) első temploma Kuti József egykori lelkipásztornak az irodalomjegyzékben hivatkozott könyvében leírtak szerint vélhetően a katolikus templom helyén volt. Kis templom lehetett, mint az akkoriban épült veszprémi Gizella kápolna, a sólyi templom vagy a vörösberényi erődtemplom. A király és kísérete gyakran járt erre, hiszen sokszor megtette az utat Székesfehérvár és Veszprém között, Sólyban még udvarházat is épített magának. Feltételezhető, hogy az ekkori kéri keresztény felekezet a sólyi pap alá tartozott.

A XIV. századtól viszont már bizonyítottan saját papja van Kérnek: 1333/35-ös pápai tized lajstromában olvasható Lestyák pap neve, aki „köteles évi 40, azaz Negyven kis dénárt fizetni” (Kuti, 1945, 8. oldal). A régi templomot Mátyás uralkodása alatt újjátják fel, bővítik ki és 1492. május 24-én (Mátyás halála után 2 évvel) a Boldogságos Szűz tiszteletére fel is avatják.

A papok ebben az időszakban a következők voltak:

1335:	Lestyák	1471:	Ambrus
1415:	Mihály	1492:	Futaki György fia János

A török alatt

A középkor végére a jobbágysors romlásához az egyházi földesurak, illetve a püspöki címet is betöltő földesurak (pl. Veszprémben ifj. Vitéz János, 1489-1499) is jelentősen hozzájárultak. Az egyház inkább uralkodott, mint szolgált, ezt igazolják a mondások: „megemlegeted a napot, melyen megbántod a papot” (Kuti, 1945, 9. oldal) vagy „meghalt Mátyás, oda az igazság” (Kuti, 1945, 10. oldal).

Az ország három részre szakadását követően a katolikus egyház meggyengült, miközben a lutheri református mozgalom hívei már Magyarországon is megjelentek, a törökök pedig a belső béke fenntartása érdekében kifejezetten elleneztek a katolikusok ellenreformációs törekvéseit. A XVI. századra a református lelképásztorok váltak a megmaradt népség lelki és szellemi vezetőivé – Hajmáskéren is. Fontos eleme volt a hajmáskéri reformációs folyamatnak, hogy az 1530-as évektől a falu a palotai kapitányság alá tartozott, melynek vezetője, Thuri György Wittenberget is megjárt elkötelezett lutheránus volt. Igaz, közben a veszprémi püspök továbbra is igényt tartott Hajmáskérre, de akaratát már kevésbé tudta érvényesíteni, hiszen Veszprémet (és Palotát) is elfoglalta a török. Feltételezhető, hogy Rátóttal, Kádártával, Enyinggel együtt Hajmáskér is ekkor csatlakozott a reformációhoz. Önálló egyházi élete azonban ekkor nem volt, a temploma is ekkor dőlt romba a török, illetve a német zsoldosok egymást követő pusztításai következtében. Hajmáskér ekkor került újra Sóly egyházi fennhatósága alá, innen igyekezett a prédikátor tartani a lelket a nyegedére csökkent lakosságban. Gyakran élhetett a fegyelmezés – kipredikálás,

ekleziakövetés, kiközösítés, számártemetés – eszközével is. A sólyi lelkipásztori irányítás a XVII. században is továbbélt, egészen a török kiűzéséig. Hajmáskéren a sólyi református lelkész prédikált és szolgáltatta ki a szentségeket a romjaiból részben helyrepopozott hajmáskéri templomban, miközben a hajmáskérierk vasárnaponként átjártak Sólóra az istentiszteletet meghallgatni.

Következzen a sólyi (együttal hajmáskéri) lelkipásztorok („minister”) listája:

1618: Tejedi Márton

1623: Ludányi György

1627: Barsai Bálint

1632-1649: Rozsos Nagy Ambrus

1654: Ujvári Gergely

1657: Csupaki Imre

Folyamatos veszprémi hatás

1620-ban, Palota felszabadult a török alól, s a Bécs által támogatott Zichy Pál lett a kapitánya, akinek szigorú vallási előírásaitól és a megszegésüket követő büntetésektől sokat szenvedett az alá tartozó Hajmáskér is. De 1629-ben Hajmáskért visszaveszi – a környező településekkel együtt 10 ezer forintért – a veszprémi katolikus püspök (Sennyei István, 1628-1630), akitől Körtvélyesi István veszprémi másodkapitány bérel vissza évi 2 ezer forintért. Ekkor azonban a katolikus egyház még elég gyenge volt ahhoz, hogy e visszavételnek ne legyen hatása a helyi, elsősorban református vallásgyakorlásra. Bár Hajmáskér református lelkésze ebben az időszakban a sólyi volt, korábban már jó kapcsolat épült ki Veszprémmel is, amelynek második református templomának építésében hajmáskérierk is segítettek, iskolájába pedig hajmáskérierk is jártak. A református dunántúli egyházkerület püspöke is a veszprémi lelkipásztor volt. Számos hajmáskéri esküdött egymásnak örök hűséget ebben az időben a veszprémi református püspökök (Patay István, 1616; Gál Imre, 1626) előtt. A török és a német elől is védtelen Hajmáskérről többen is Veszprémbé költöztek a folyamatos bizonytalanság elől.

Pápisták (katolikusok) vs. kálomisták (reformátusok)

1676-ban – egy évvel a veszprémi református lelkipásztor, Bátorkeszi Kiss István gályarabságra hurcolását követően – Hajmáskérré katolikus plébánost hoztak, s a templomot is elfoglalták a katolikusok. Ez a foglalás 7 évig tartott, miután a Thököly-féle felkelés során a kurucok elkergették a katolikus plébánost és visszaadták a plébános és a kántor házat a templommal együtt a reformátusoknak, akik 1747-ig birtokolták azt. Innentől, azaz 1683-tól datálható Hajmáskér önálló egyházi élete.

Az el- majd visszafoglalt, kb. 30 méter (16-18 öl) hosszú hajmáskéri templom a XVI. században még toronytalan volt, s csak az elfalazott keleti része felett volt tető, mintegy 14 méter (7-8 öl) hosszán, itt tartották az istentiszteleteket is. A nyugati része folyamatosan pusztult tető nélkül. A bejárat a nyugati homlokfal ajtaján volt, s a falra rá volt festve Szent Kristóf képe, ahogy a kis Jézust átviszi a vízen. A templom egy külső fallal volt körülkerítve, ebben keletről és nyugatról is egy-egy kapu nyílt.

A XVIII. században a lelkészeket és a tanítókat is egy évre, Gergely naptól Gergely napig (március 12.) alkalmazták ("papmarasztás"). Emiatt gyakran cserélődtek és nagyon valószínű, hogy a környező falvak (Öskü, Sóly, Rátót, Enying) feljegyzett lelképásztorai is előbb vagy utóbb eltöltöttek Hajmáskéren is 1-2 évet – még ha nem is létezik róluk írásos hajmáskéri emlék. Hajmáskéren az istentiszteletek után a presbiterek – köztük az öreg bíró és az esküdtek – mindig megvárták a lelképásztort, aki előadta nekik a gyülekezet tagjaira vonatkozó észrevételeit és megbeszélte velük a szomszéd faluból érkező híreket. A lelképásztor vezette a falu anyakönyveit is, ezek azonban megsemmisültek, amikor 1747-ben Padányi Bíró Márton vezetésével kiűzték a faluból a lelkészt és a tanítót.

A török kiűzését követően viszont a reformáció leszállóágra került Magyarországon: a 2,5 millió protestáns 1,6 millióra esett vissza a XVIII. század végére – 5,1 millió katolikkal szemben. Az ellenreformáció csak II. József türelmi rendeletének kiadására (1781) enyhült némileg, de ekkorra a katolikusok már a legtöbb református templomot újra visszafoglalták – ahogy ez Hajmáskéren is történt (lásd később). A veszprémi református prédikátort (Hosszúfalusi Márton) elűzték, s a hajmáskériké által is frekventált veszprémi református iskola megszűnt. Hajmáskért a katolikusok az ösküi plébániához csatolták 7 további faluval együtt, de ezekben összesen csak 90 katolikus vallású ember volt. Mire Padányi Bíró Márton püspök (1745-1762) lett, a veszprémi (és a palotai) várból már sikeresen kiszorították a reformátusokat, akik a környező falvakban, köztük Hajmáskéren szóródtak szét, némileg pótolva azok török alatt elszenvedett vérvesztését, de közben még tovább növelve ezen falvakban a református vallásúak arányát.

Hajmáskéri lelkészek ebben az időszakban a következők voltak:

1737: Szentgáli Imre

1741-1747: Polgárdi Kertész József

Padányi Bíró Márton hajmáskéri templomfoglalása (1747)

A hajmáskéri templomot, mint minden olyat, amelyben már miséztek egykor katolikusok, többször is próbálták visszafoglalni a veszprémi püspök emberei. De Padányi Bíró Márton (PBM) püspök, főispán és földesúrig ezt mindig sikerült a falu népének elhárítania (egyszer „a nép megneszelte, a gondnok a templom kulcsával szőlőbe osont, az érkezőket pedig az asszonyok a kerítésekre száradni tett nehéz kender alsó szoknyákkal kiverték a faluból” (Kuti, 1945, 25. oldal). 1745-ben azonban PBM hajdúi és hadserege élén elvette a templom kulcsát és a falu szeme láttára kipakoltatta belőle a főtérre az összes széket és templomi kelléket. Ígérete ellenére a reformátusoknak nem adott új templomhelyet, 150 forintra taksált parókiájukat erővel elvette, a harangjukat is csak félig fizette ki (50 forint) és a prédikátorukat és tanítójukat is kitiltotta a faluból. Hajmáskér ettől kezdve katolikus anyaggyűlekezetként működött tovább, s hozzátartozott leányként Rátót, Kádárta, Szent-istván, Soly és Litér (utóbbi kettőből szintén elkergette PBM a református lelkészeket).

A 45 év árvaság

1747-ben a püspök Farkas Beningnus ferences barátot bízta meg a plébánusi teendőikkel. Az új plébánost végül a falunak kellett eltartania, holott PBM a hajmáskéri csapat és malmot is elfoglalta, hogy majd annak bevételéből fizeti a papot. PBM a hajmáskéri templomot 1747-ben lebonttatta, s helyébe barokk templomot emeltetett 7 ezer forintért a református(!) falubeliekkel. (A templom tornya csak később, 1774-ben készült el.) Vagy a templom felszentelésekor vagy még korábban, a lelkész kiveretésekor hangozhatott el PBM hírhedt vált mondata: „Hajmáskér hajmán élsz, hajmán tengődsz s hajmán fogsz meghalni, Ámen” (Kuti, 1945, 47. oldal), mellyel a hajmáskéri reformátusok vallásban mutatott macacsságára utalt. Kitérés a reformátusoknál ugyanis csak nagyon ritkán fordult elő, pl. házasságkötésnél vagy kiskorú gyermekek esetében. Ahogy az 1. táblázat mutatja, a hajmáskéri katolikusok (ahogy Hajmáskéren hívják őket, „atyafiak”) lélekszáma csak azért emelkedett ebben az időszakban, mert a püspöki uradalom embereit is ideszámolták. A leánygyűlekezetek közül csak a sváb betelepülőkkel felturbózott Rátótot jelenthető ki, hogy egyértelműen „sikeres” volt a katolizáció.

1. táblázat: Hajmáskéren újszülötten kereszteltek felekezeti megoszlása az árvaság idején

	Református*	Katolikus
1747	12	1
1757	11	8
1767	15	5
1777	17	9
1787	15	13
1791	2	6
Összesen (1747-1791)	651 (65%)	357 (35%)

*A reformátusokat is a katolikus plébános keresztelte ebben az időben.

Forrás: Kuti (1945) alapján saját számítás.

A gazdasági élet közben lassan, de fejlődött. A falu régi pecsétje egy gabonakévet ábrázolt, ami mutatja a növénytermesztés jelentőségét. A Séd-en a malmok mellett deszkametsző létesült. A hajmáskéri fuvarosok szállították a bakonyi famunkások bognároknak szánt áruit Győr és Komárom felé (innen a „Győr-uta”). A Bécs felé sertéseket hajtó szerbekre pedig a község déli részén található „rác akó” emlékezik.

Református újrakezdés és önfenntartás

II. József reformjai hatására 1784-ben Hajmáskér újra Súly református filiája lett. Ez sértette a hajmáskérik büszkeségét, hiszen Súly szegényebb is volt és a templomát is rendszeresen előntötte a Séd. II. Lipót királyi végzésére sorozatos beadványokkal fordulnak a vármegyéhez, hogy tegyék lehetővé az önálló és szabad vallásgyakorlásukat. Hiszen mindeztidáig vagy a Fülöp Károly-féle juhakolban, vagy a Látó-hegy oldalán énekeltek vagy tartottak istentiszteletet. Az újbóli önállósodás végül 1791. december 4-én, nagyrészt a francia felvilágosodás eszméi hazai elterjedésének hatására következett be.

1792-ben a reformátusok 500 négyszögöl telket kaptak a „Kacó kövön” templom-, parókia-, tanítói lakás- és iskolaépítés céljából. (Ehhez 1939-ben további 200 négyszögöl adódott a Felső-utcai lakosoktól gazdasági udvar létesítése céljából.) A reformátusok így 31 évvel(!) PBM halálát követően, 1793-ban tudtak csak új templomot építeni maguknak. A templomépítéssel Peremartonyi András kőművest bízták meg, aki 280 forintért vállalta a feladatot. Az ács Peterszdorfer András volt, aki 500 forintért készítette el a tetőt, a tornyot és a harangállást. A pénzt és az építési anyagot a hajmáskéri gyülekezet és a környező falvak református hívei gyűjtötték össze. A harangokat (128kg és 15kg) 194 forintért öntették Pesten Khól János és Littman Antal műhelyében részben a Berhidától kapott ajándék harang beolvasztásával. A templomot végül 1794. július 22-én szentelték fel.

A lelkipásztor éves fizetése abban az időben 30 forint+természetbeni fizetség volt. Az egyházközség a lelkészt maga tartotta el, de gyakran kapott erre a falutól is segítséget. Sokáig például a falu (Hajmáskér csak 1871-től kisközség) fizette a gabona konvenciót a községi malom jövedelméből. Később Vekele Ferencz molnárnál öröltettek a gyülekezeti tagok, s cserébe a molnári vám negyedrészt az egyházközség kapta. 1839-ben viszont már saját malmot épített magának az egyházközség, melynek jövedelmét egyházfenntartásra fordította. E malom a vasút vonalába kerülve lebontott és az egyházközség az érte kapott pénzből felépítette a Magyar Mihály-féle malmot (1882), amit később eladott Závori Pál és Folyt Ferencz molnároknak, hogy a pénzen földet vegyen.

A hajmáskéri lelkészek listája ebben az időszakban a következő:

1792-1800: Nyitrai János	1844-1864: Kulcsár József
1800-1809: Kabai János	1864-1887: Somogyi Benő
1809-1811: Székely Ádám	1884: Nyíró Sándor
1811-1821: Szikszai József	1884-1885: Balassa Dezső
1821-1822: Oláh János	1885: Thuri Etele
1822-1835: Bereczki István	1885-1886: Tatay Tivadar
1835-1836: Bereczki Lajos	1886-1887: Szalai Benő
1836-1840: Fábíán József	1888-1935: Jákóy Pál
1840-1842: Szoboszlai Rác Endre	1935: Antal Gábor
1842-1843: Bereczki Lajos	1935-: Kuti József
1843-1844: ifj. Vári Szabó Sámuel	

1862. március 31-én tűz ütött ki egy katolikus ember házában, s a református parókia, iskola és templom is a lángok martaléka lett. Teljesen újjá kellett építeni az egyházi épületeket. Ekkor épült a templomhoz egy új hajó, s így nyerte el mai T alakját a felújított épület. A tűzvészben tönkrement harangokat csak 1914-ben cserélték ki 3 új harangra. Ezeket a háború miatt 1916-ban újra beolvasztották – a katolikusokéval együtt –, s csak 1923-ban lettek ismét pótolva.

Eközben a hajmáskéri katolikus plébánia alá már csak Sóly és Szentistván katolikusai tartoztak, azaz a plébánia elvesztette addigi katolikus hívei felét, teljes lélekszámának pedig háromnegyedét. Mégis ettől kezdve vált valódi vallási alapokon nyugvó egyházközösséggé. A hajmáskérieri felekezeti megoszlását mutatja csaknem másfélszáz év távlatában a 2. táblázat.

2. táblázat: Hajmáskér lakosságának felekezeti megoszlása

	R. katolikus	Református	Evangélikus	Görögkatolikus	Izraelita
1881	55%	40%	2%	-	2%
1925	65%	25%	5%	0,1%	3%
2011	39%	10%	2%	0,2%	-

Forrás: Halász (1991), KSH (2011).

Szakmák, boltok

Miközben Veszprém megye nagyobb településein a kézműves kisipar az 1800-as évek második felére már átadta helyét a gyáriparnak, Hajmáskéren a múlt század végéig tovább gyarapodott a kisiparosok száma. Egy 1892-es keltezésű összeírás szerint az akkor már mintegy kilencszáz lelkes faluban számos szakma képviseltette magát. A Veszprémet elhagyó Séd mellé épült és annak folyását hosszan követő Hajmáskéren nem véletlen, hogy ekkor még bőven találunk molnárokat és molnárlegényeket (9), malomépitőt (1) és szűrposztókészítőt (1). De dolgoztak itt asztalosok (8) és bogárnok (6), takácsok (7), cipészek (3), ványolók (2), csizmadiák (2) férfiszabók (2), és a mindenhol nélkülözhetetlen szakmák, úgymint kocsmáros (3), kovács (5) és mészáros (2) is jelen voltak. Mindazonáltal a falu gazdaságában a századfordulót követően is még a mezőgazdaság dominál, ahogy azt a 3. táblázat is mutatja.

3. táblázat: Foglalkozási főcsoportok Hajmáskéren (1910)

	Őstermelők		Bányászok, iparosok		Egyéb foglalkozások		Összesen
	száma (fő)	aránya (%)	száma (fő)	aránya (%)	száma (fő)	aránya (%)	
Népesség	509	53,0	249	26,1	201	20,9	959
- ebből kereső	220	46,7	108	22,9	143	30,4	471

Forrás: Ila-Kovacsics (1964).

Oktatás, egészségügy, sportélet

Iskola Hajmáskéren vélhetően már a mohácsi vész előtt is működött, de csak az egyházi éneklésre készített elő. Római katolikus iskola 1753-tól működött, az új katolikus iskolát 1938. október 30-án szentelték fel. A jelenlegi református iskola 1913-ban épült fel. (Melllette 1940-ben egy bérház is épült, 1941-ben egy szeretetház a régi egyházi malom telkén, 1943-ban pedig ravatalozó a református temetőben.) Szokás volt a XIX. században, hogy a református egyházi gondnok az iskolai vizsgák végeztével 6 icce bort mért a sikeres vizsgát tett gyerekeknek.

Itt következnek a hajmáskéri református tanítók névsora:

1720:	Bárány Pintér Pál	1854-1857:	Baráth Károly
1728:	Pátkai Mihály	1857-1908:	Balassa Gábor
1741:	Öri Pécskei Tamás	1909:	Szabó Zsófi
1742:	Ujjvári István	1909-1910:	Pap K. Emil
1743-1747:	Király Miklós	1910-1911:	Csikesz Ferencz
1793-1799:	Mihályi Ferenc	1911:	Jákói Pál lelkész, Csoma Ede
1799-1802:	Muzsik Péter	1911-1912:	Jákói Pál lelkész
1802-1809:	Dénes úr	1912-1913:	Öry Károly
1809-1820:	Barát Mihály	1913-1914:	Jákóy Pál lelkész
1820-1833:	Varga Sándor	1914-1929:	Mészáros Lajos
1833-1838:	Kabai Károly	1930:	Müller Mária
1838-1849:	Berkesz Mihály	1930-1942:	Varga Sándor
1849-1854:	Kocsis József	1942-:	Antal István

Élet a katonai tábor árnyékában

Hajmáskér viszontagságokkal teli történelme a huszadik század fordulóján vett kedvező fordulatot. Az Osztrák–Magyar Monarchia katonai kincstára ugyanis 1901-ben vásárolt meg a falutól északra eső területen 8800 hold földet 800 ezer koronáért tüzérségi lőtelep létesítése céljából. Habár a falu életében ez a fordulat gyökeres változást hozott, mégsem volt teljesen váratlan. A magyar hadvezetés ugyanis a kiegyezés óta sürgette az önálló honvéd tüzérség felállítását. Törekvése 1903-ban végre be is érett, amikor monarchia szintű döntés született az osztrák-magyar közös hadsereg tüzérségi fejlesztéséről. Tisza István frissen kinevezett miniszterelnök lobbizásának köszönhetően pedig 1904-ben I. Ferenc József már abba is beleegyezett, hogy a magyar honvédség végre saját tüzéralakulatot kapjon. Erre egyébként égető szükség is volt, hiszen az instabil balkáni államokkal határos monarchia tüzérségi ereje messze alulmúlta a német vagy francia hadseregét. Az uralkodó a trónörökös Ferenc Ferdinánddal együtt ilyen előzményeket követően látogatott el 1908-ban a Hajmáskér határában működő Császári és Királyi Tábori Tüzér Lövőiskolaiba, amely ettől kezdve gyakorlatilag a monarchia tüzéralakulatainak gyakorló- és kiképzőhelyévé vált. Magát a katonai tábort 1908 és 1910 között 5,6 millió koronából húzták fel – budapesti építőmesterek közreműködésével – azért, hogy az itt gyakorlatozó alakulatokat a lőtérhez közel tudják elszállásolni. Ezek után már senkit nem ért meglepetésként, hogy 1911. július 15-én Lipót Salvátor főherceg jelenlétében hivatalosan is megnyílt a hajmáskéri tüzériskola különítmény. Hajmáskér országos jelentőségét, ha lehet, még tovább növelte, hogy 1920-tól a Ludovika Akadémia képzőhelye is volt, s nyaranta szabályosan ellepték Hajmáskért a sok szórakoztatásra és kényeztetésre vágyó ludovikás tisztek és tisztjelöltek (→Tüskés Pál). Ez hozta el végül Hajmáskér bő három évtizeden keresztül tartó aranykorát.

Helyi intézmények

Ahogy az 1. ábra is mutatta, a katonai tábor felépítésének köszönhetően Hajmáskér népesség-növekedési üteme ebben a periódusban kimagasló volt. 1910 és 1930 között Hajmáskér lakossága 134(!) százalékkal bővült, amit Veszprém megyében csak a divatos balatoni fürdőkkultúrát meglovagoló Vörösberény (ma Balatonalmádi) tudott megközelíteni (124%). Egy ilyen népességrobbanás természetesen rányomta a bélyegét a falu addig csendesnek mondható életére. Óhatatlanul két jól elkülöníthető részre tagolódott a község: a betelepülők által benépesített „Külső táborra” és az ősi hajmáskéri családok lakta ófalusi részre. Mindemellett a fejlődés egyik természetes velejárója volt, hogy Hajmáskér kisközségből nagyközséggé vált. Fontos megemlíteni ebből az időszakból Szathmáry Árpád hajmáskéri segédjegyző, majd Hajmáskér-sólyi körjegyző nevét mint a rohamosan fejlődő település egyik fontos kormányosát, aki egyben a 1937-ben négy szakosztállyal megalakult Hajmáskéri Sport Egyesület egyik elnöke is volt (→Kovács Botond).

A hajmáskéri postahivatal a két háború között az Alsó (mai Kossuth) utca közepén működött. 1913-tól volt itt postamesternő a veszprémi születésű Farkas Gizella, akinek a munkáját Marcsa Irén postakiadó segítette. A hajmáskéri postahivatalban is eluralkodó háborús hisztinek köszönhetően 1914 nyarán történt egy szerencsétlen incidens. Heincz Gusztávné postamesternő a három napon át megszakítás nélkül végzett munkától kimerülve véletlenül felbontott egy levelet, és emiatt kémkedés vádjával letartóztatták. A vádat később ejtették, de áthelyezték őt Balatonkenesére. A világháború után rövid ideig a Tüskés vendéglőben rendezték be a postát Tüskés Ilonka, Rózsi és Pál Tivadar közreműködésével, később a hivatal a Honvéd utcába költözött. Ma a hajmáskéri posta a Tábori úton található az általános iskola mellett.

Helyi gazdaság

Ahogy azt a 4. táblázat mutatja, a hajmáskéri katonai tábor időszakában a szakmák szerkezetében gyökeres változás megy végbe, hiszen döntő részben a katonai tábor lakóinak és az általuk igényelt szolgáltatásokat nyújtó kispárosoknak és szolgáltatóknak köszönhetően az egyéb foglalkozások képviselői kerültek túlsúlyba. Ez volt Hajmáskér aranykora, hiszen a község ebben az időben egy városi szintű szolgáltatásokat nyújtó településsé fejlődött.

4. táblázat: Foglalkozási főcsoportok Hajmáskéren (1941)

	Őstermelők		Bányászok, iparosok		Egyéb foglalkozások		Összesen
	száma (fő)	aránya (%)	száma (fő)	aránya (%)	száma (fő)	aránya (%)	
Népesség	342	7,3	1454	30,8	2915	61,9	4711
- ebből kereső	173	4,9	726	20,5	2641	74,6	3540

Forrás: Ila-Kovacsics (1964).

A tüzériskola felépítésével és működésével járó utas- és áruforgalom lebonyolítása a vasút feladata volt, emiatt prioritássá vált a vasút hosszú távú fejlesztése. A hat vágány-nyal és további ipari vágányokkal rendelkező, napi átlagban mintegy 40 vonatot átengedő hajmáskéri vasútállomás épülete a hasonló méretű településekéhez képest meglepően nagy és esztétikus, és a vasúti pályák mellett most is látható a ma már többnyire kihasználatlanul, üresen tátongó óriási rakodó terület, melyet egykor a katonai szállítmányok pakolását tette lehetővé. Amint az könyvünk második részében is olvasható, az ebben a békebeli időszakban történt fejlődés ágyazott meg a hajmáskéri vasutas dinasztikák kialakulásának, s ma is sok olyan helyben lakó családot találunk, amelyekben a vasutas, mozdonyvezető szakma apáról fiúra öröklődik. A vasút mellett más nagyfoglalkoztatónak is folyamatos megbízásokat biztosított a honvédség. Ilyen volt például az országos viszonylatban is jelentős szereplő Schmal Rt. gyára, amely papíron mezőgazdasági, a valóságban azonban masszívan katonai gépeket gyártott a hadsereg részére a trianoni szerződés miatt titkolt fegyverkezés részeként.

De nemcsak a vasutasok, a mérnökök vagy a szerelők választották Hajmáskért új otthonuknak ezekben az években. Kifejezetten a katonai tábor idetelepülése vonzotta Hajmáskérré 1910-ben Berveiler János és Rigler Sándor katonai szabó és egyenruha szállító vállalkozását is, akik részben saját vállalkozásuknak, részben pedig bérbeadási céllal megvásárolták a Honvéd utca 1. szám alatti, több lakásból és üzlethelyiségből álló emeletes házat. Az itt kialakított szabóságban jól menő divatáru-, rövidáru-, egyenruha- és textiltereskedés is működött, sőt 1920-ban Rigler Sándor átvette Szabó Károly papír- és játékaru-kereskedését is. Rigleren kívül dolgoztak más úri szabók is Hajmáskéren: például Zergi Jenő az Alsó utcai üzletében, valamint Halász József a Tábori úton, a 3-as számú kapuval szembeni házban. De Rigler szabó népszerűségével ők nem vetekedhettek. Rigler bácsi ugyanis nemcsak jó szabó volt, hanem elsőrangú kereskedő is, aki, ha kellett, a katonai ünnepekre Bécsből hozott árut. Népszerűségét az is növelte, hogy igen sokat

adott a külsőségekre: üzletében ötletes fiórendszer volt, ahol kis gombok jelezték, hogy mi van a fiókokban, a paplanok és ágynemük pedig tetszetős masnival voltak átkötve. A Rigler-féle üzlet olyan közkedveltté vált Hajmáskéren, hogy a ház és a római katolikus templom között rejtőző Templom köz végén a Honvéd utcára felvezető lépcsőt a helyiek Rigler-lépcsőnek hívták. A bolt még Rigler bácsi és felesége halála után is működött egy ideig, összesen közel 50 éven keresztül szolgálta ki a hálás vevőket.

Több fodrász is dolgozott ekkor a községben, közülük Dertil János és Perlaky László nevét említjük. Perlaky László Tábori út 38. szám alatti borbélyüzlete egy nagyon elegánsan berendezett, fővárosi színvonalú üzlet volt. Vendégköre egyaránt érkezett a katonai táborból, a faluból és a környező falvakból, és mintegy 30 éven keresztül szolgálta az itt élőket. Legnagyobb hírnévnek örvendő kliense a katonai tábor parancsnoka, Ranzenberger Viktor volt, akitől Hajmáskéren mindenki tartott (→Perlaky László). A Perlaky műhelyétől mintegy két kilométerre található Dertil János fodrászata nem számított konkurenciának, hiszen ő túlnyomórészt a falusiak közül verbuválta vendégkörét.

Az ebben a korszakban aktív molnárok közül fontos megemlíteni Bröckl Vincze gőzmalom tulajdonos, Györe Kálmán, a Bröckl-malom későbbi tulajdonosa, Kremó György, az 1923-ban alapított, s a katonai tábor villanyárammal ellátó Magyar Hydro Elektromos Művek Rt. Igazgatósági elnöke, és a malom-erőművet tervező, ügyvezető-igazgató fia, Alajos, illetve a falut elektromos árammal ellátó malom-erőmű tulajdonosa, Berthold Károly nevét (→Rasztovits Ervin). A molnárok mellett a pékek is fontos szerepet játszottak, köztük Szita Ferenc pékmester, aki egyben községi képviselő is volt. Az egykori Szita pékség az Alsó (mai Kossuth) utcán, a községházával átlósan szemben, egy mára már kissé megsüllyedt, de még így is bájos épületben működött, ahol Ferenc testvére, az agglégény Gyula bácsi is segítkezett a kenyérsütésben. Az ófaluban, a testvérével élő Gyula bácsinak a Tábori úton volt a háza, amelyet albrétlbe kiadott a Veszelovszki család részére. Ám mivel ebben a házban kemence is volt, Gyula bácsi minden kedden reggel befűtötte az itteni kemencét, ami 8-9 óra környékére bemelegedett, így a Külső tábor lakói is megsüthették itt a hajnalban dagasztott kenyéruket.

A Szita-pékek testvére volt Szita Lajos fűszerkereskedő, akinek ugyancsak az Alsó utcán, Ferenc pékségével átellenben volt az üzlete. Hasonló fűszerkereskedése működött a Honvéd utcában, Rigler szabótól eggyel feljebb Csúcs Károlynak és Berzsák Géának. Csúcs Károly finak, Csúcs Pálnak pedig a Tábori és a Diófa utca sarkán, a Tábori út 119. szám alatt működött a fűszerkereskedése – a ház Diófa utcai homlokzatán ma is látható a „FÜSZER” felirat lenyomata. Ez volt az egyetlen „Külső tábori” üzlet, amely – természetesen már állami tulajdonban – még az 1970-es években is működött.

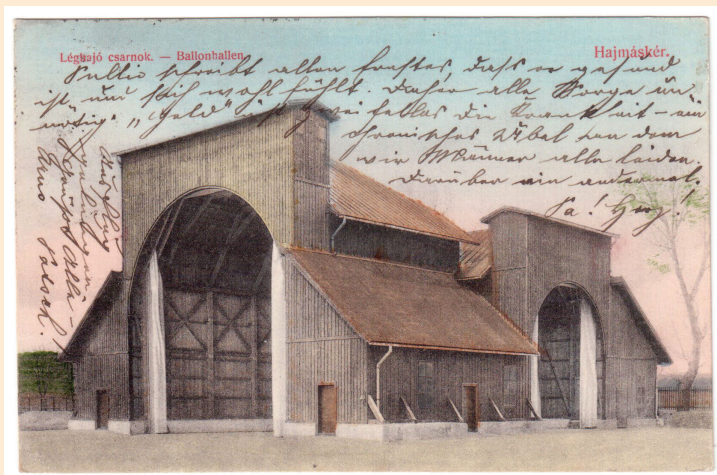
Hajmáskérnek volt még egy élelmiszerboltja a két háború közötti időszakban az akkori Felső (mai Rákóczi Ferenc) utcában, a református templommal szemben. Ez a „Hangya” Országos Fogyasztási és Értékesítési Szövetkezet által üzemeltetett bolt a második világháborút követő években zárt be. Hentesből viszont kettő is volt. Az egyik vitéz Zsigeti hentes és mészáros üzlete a Honvéd utcában, amit később a veje, Tóth János vett át tőle, s mely egészen a '60-as évekig működött. A másik Horváth Ferenc hentes és mészáros Tábori úti boltja, Csúcs Pál fűszerkereskedéséhez közel.

Hajmáskér mint település jelentőségének növekedését mutatja az is, hogy az 1920-as évek második felében nyitotta meg műtermét a községben Vitéz Mészáros István tartalékos szakaszvezető a veszprémi 31-es honvéd gyalogezredből. Ő a két világháború közötti időszak legelismertebb veszprémi fényképész mestere volt és a megyeszékhelyen kívül csak Zircen és Balatonalmádiban működött még fióküzlete. Hajmáskéri műtermében készült fotóin természetesen jellemzően katonatisztek pózolnak. Egy másik fényképész, Somogyi Sándor a Tábori út Kórháztabornál lévő végén, annak utolsó házában lakott – a háza melletti szánkópályát egy időben Somogyi-dombnak is hívták. Ismerjük még ezen kívül Tarján Mária Honvéd utcában működő fényképész laborját (→Mauer Ferenc).

A fotózás abban az időben elválaszthatatlan volt a képeslevelezőlap-kiadástól, hiszen a képeslapokhoz fotókra volt szükség. A közismert fővárosi fényképészek közül a következők adtak ki a leggyakrabban hajmáskéri képeslapokat: Divald és Monostory 1910-től kezdve, Karinger Károly 1930-tól, illetve Monostory György önállóan 1928-tól. Emellett a könyvkiadók és -kereskedők, a papírüzletek tulajdonosai, és a nyomdák is foglalkoztak képeslapkiadással. Érdekes, hogy Hajmáskéren kantinost (Szélessy Mihály), fűszerkereskedőt (Csúcs Károly), és ruházati boltvezetőt (Rigler Sándor) is találunk a képeslapkiadók között.

A két világháború közötti Hajmáskéren különösen nagy népszerűségnek örvendtek a képeslapok. A rendszeres hadgyakorlatok miatt a honvédek csak képeslapokon tudták tartani a kapcsolatot a külvilággal, így rengeteg képeslapot küldtek az ország minden részére. Hajmáskerről mintegy 800-1000 féle képeslap jelent meg, míg más, hasonló nagyságú településről általában mindössze 10-15 féle levelezőlappal találkozunk. A könyvünkben szereplő képeslapok túlnyomó többsége egy lelkes hajmáskéri gyűjtő, Nagy Vilmos gyűjteményéből származik (→Nagy Vilmos).

Ebben az időszakban kezdődött a falu bővülése a katonai tábor irányába és az első házépítések is ekkor indultak a Tábori úton. Az építési tevékenység felfutásából sokat profitált az építőipar. Érdemes itt megemlíteni az 1879-ben Szolnokon született Volentik Géza építész és építési vállalkozó nevét (→Vázsonyi Lászlóné Szlapák Ilona).

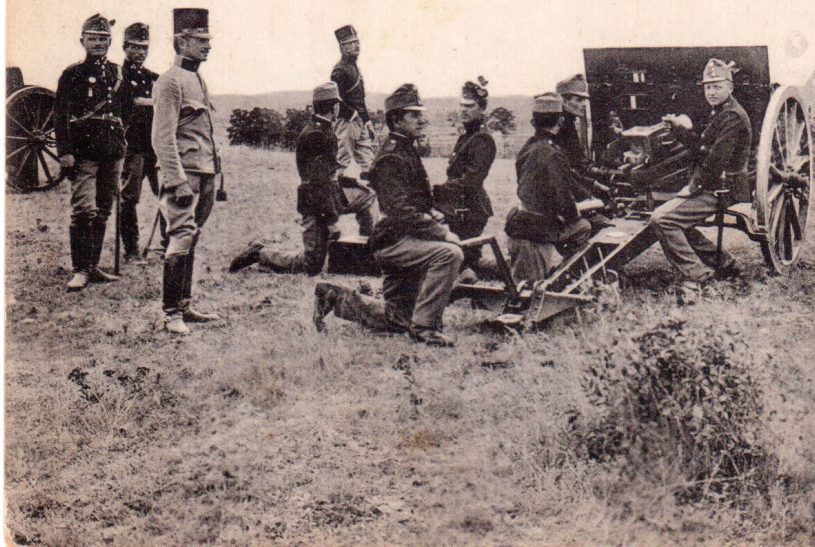

A budapesti műegyetemen végzett, országos hírvő szakember már 1915-ben vezette a hajmáskéri tüzérségi és fogolytábor építkezését, de az ő nevéhez fűződik több hazai gyár és középület felépítése is. Miután az első világháborúban lerokkant és Katonai Erdeméremmel leszerelt, 1920-ban Hajmáskérre költözött az akkori alsó utcai Fodor vendéglővel szemben, a mai Kossuth utca 33. szám alatt felépített emeletes házba. Hajmáskéren a Honvédelmi Minisztérium megbízásából sokat dolgozott a katonai tábor területén, miközben községi képviselőnek is megválasztották. Idővel feleségével átköltöztek a vasútállomás közelébe, az akkori Tüskés kávéházzal szemben épített, szintén saját tervezésű, timpanonos, földszintes házba. A sors érdekes játéka, hogy a Kossuth utca 62. szám alatti ház mai tulajdonosa is az építőiparban érdekelt vállalkozó, Ürményi Sándor, az egyik helyi nagyfoglalkoztató, az ADA-BAU Kft. tulajdonosa (→ADA-BAU Kft.).

A tisztek és a katonák állandó jelenlétéből a vendéglátóhelyek is csak profitáltak. Az 1930-40-es években olyan pezsgő élet zajlott Hajmáskéren, mint egy közepes méretű városban. Az akkoriban működő hét vendéglő kiválóan megfért és jól megélt egymás mellett. Az ófalu részben öt – Simon, Bors, Erdős/Tulipán, Fodor és Tüskés –, a „Külső táborban” pedig további két vendéglátóhely – Jákói és Táncos – várta a kedves, szomjas, éhes, valamint táncolni és énekelni vágyó vendégeket. (→Mauer Ferenc). A vendéglők mellett cukrászok is igyekeztek az úri közönség kedvében járni. Egyikük, Kovács András és felesége Tótik Eszter az 1940-es évektől az '50-es évek közepéig gyártották a gyönyörűbbnél gyönyörűbb esküvői tortákat a katolikus templomtól jobbra, a kanyarban álló, szép épületben. Szalai Anna hozzá képest „kis” cukrász volt, akinek Csúcs Károly Honvéd utcai üzletében volt egy kis kiszolgáló pultja, ahol árulhatta a saját maga által készített finomságokat.

Tüzérség lövéshez készenlétben. — Schnellfeuer Geschütz.

Oktatás, egészségügy

A két világháború között az oktatás még felekezeti alapon zajlott: a református gyerekek a Felső utcai templommal szemben, a mostani Diakónia épületébe, a katolikusok pedig az Alsó utcai templommal szemben, a mai Lurkó óvoda épületébe jártak iskolába. Utóbbi iskola igazgatója volt Lukács József plébános, és tanítója Vörösházi Lajos, aki később, feleségével együtt az államosított általános iskola tanítója, majd igazgatója és egyben Hajmáskér könyvtárosa lett. Emellett négy elemi osztályig tábori iskola is működött a katonai tábor területén egészen 1945-ig egyetlen tanítóval, akit Újvári Lajosnak hívtak (→Perlaky Márta).

A falusiak és a katonai tábor lakóinak gyógyítását mintegy húsz éven keresztül Dr. Borián Árpád körorvos végezte, akinek a lakása és egyúttal rendelője az Alsó utcán volt, a mai Művelődési Ház helyén. Az épületet 1945-ben sok más Alsó utcai házhoz hasonlóan végzetes bombatalálat érte. Kórházvezető főorvosként dolgozott a tábor területén Dr. Alpár János, de fogorvosból is volt legalább kettő a községben: Dr. Andrejovics Arisztid és Dr. Molnár Gyula. A faluban természetesen gyógyszerész is működött, Dvorszky József üzemeltetésében, a Honvéd utca 1. szám alatt. Miután 1945 tavaszán a menekülő németek felgyújtották a házat, a patika ideiglenesen átköltözött egy családi házba a vasútállomással szemben. Később a Táborúti Budai-házban nyert állandó elhelyezést.

Élet a szocializmusban

Helyi intézmények

A második világháborút és az államosításokat követően Hajmáskéren is községi tanács irányította a települést, a tanácselnökkel az élen, és hajtotta végre a Veszprém megyei pártközpontból érkező utasításokat. Hajmáskéren 1958 nagy eseménye volt, hogy állami támogatással és részben társadalmi munkában elkezdődött az új kultúrotthon, későbbi Művelődési Ház építése. (Ebben az évben egyébként ugyanilyen épületet kapott négy másik Veszprém megyei község is, s ekkor kezdődött például a veszprémi Kultúr- és Vadaspark építése is.) A kivitelezésért a Veszprém megyei Tatarozó Vállalat felelt, de az akkori „telkes és önkéntes összefogásra” jellemző, hogy a Kommunista Ifjúsági Szervezet fiataljai is vállaltak fejenként 35 munkaórát, s még a Hazafias Népfront és a nőegylet tagjai, sőt a szovjet hadsereg tisztjei és katonái is besegítettek. A kezdeti felbuzdulás ellenére a művelődési otthon csigalassúsággal készült el és végül csak 1963-ban avatták fel, vezetője a helyi iskolát is igazgató Zabó László lett. Az első fellépők között szerepelt a helyi iskolás fiatalokból álló Csalogány együttes. Az új művelődési otthon valóban a helyi kulturális élet központja lett. Számos színvonalas előadást tekinthettek meg itt a helyiek: megfordult itt 1975-ben például Lőrincze Lajos, a híres nyelvművelő is. De a Művelődési Ház legfontosabb szerepe Hajmáskér életében talán mégis az volt, hogy itt végződtek a mindig nagy tömegeket megmozgató falusi bálók (→Simon Sándorné Udvaros Mária).

Önálló és egyedi intézménye volt Hajmáskérnek az 1950-60-as években Vég bácsi, a „kisbíró”, akinek feladata a falu fontos híreinek kidobolása volt.

Helyi gazdaság

Az 5. táblázatban nyomon követhető, hogy milyen gyökeres változáson ment keresztül Hajmáskér foglalkoztatási szerkezete a létező szocializmus évei alatt. 1960-ra a bányászat és az ipar vált a községi emberek fő foglalkoztatójává a korábbihoz képest csaknem feleannyi álláshellyel, miközben a tűzériskola megszűnésével egyötödére esett vissza a szolgáltatásban és kereskedelemben dolgozók száma. A hajmáskériek zöme ebben az időszakban a környékbeli ipari termelő üzemekben keresett megélhetést: a veszprémi Bakony Művekben vagy a bányatrösztnél, a Péti Nitrogénművekben, a balatonfűzfői Nitrokémiánál vagy a papírgyárban, Peremartonban, esetleg az inotai eróműben vagy alumíniumkohóban. Ahogyan azt az 1. ábra is mutatta, ebben az időszakban a kivándorlás miatt némileg meg is csappant Hajmáskér népessége, hiszen sokan a munkalehetőséget kínáló városokba költöztek át.

5. táblázat: Foglalkozási főcsoportok Hajmáskéren (1960)

	Őstermelők		Bányászok, iparosok		Egyéb foglalkozások		Összesen
	száma (fő)	aránya (%)	száma (fő)	aránya (%)	száma (fő)	aránya (%)	
Népesség	210	12,6	1017	60,9	442	26,5	1669
- ebből kereső	110	12,8	472	55,1	276	32,1	859

Forrás: Ila-Kovacsics (1964).

Hajmáskéren is, mint mindenhol máshol az országban, megtörtént a téveszesítés: 1959-ben létrejött az Új Élet Termelőszövetkezet, amelybe mindenkinek be kellett szolgáltatnia a haszonállatait. Ebből az állatállományból hozták létre később a tejcsarnokot (→Omász István).

Hajmáskér és térsége gazdasági fejlődését és foglalkoztatási helyzetét jelentősen befolyásoló, nagy léptékű beruházás volt 1966-ban az ömlesztett cementrelé állomás létrehozása, amely abban az időben a harmadik ilyen létesítmény volt az országban (→Kots Gáborné). A négy darab, 30 méter magas, összesen 1200 tonnás, vasúti kocsiból tölthető tárolósíló biztosította azt, hogy a megyeszerte felgyorsuló közületi és lakossági építkezésekre gazdaságosan tudjanak cementet szállítani.

1974-ben szintet lépett a helyi kiskereskedelem is, hiszen a Veszprém és Vidéke ÁFÉSZ addigi zöldség-gyümölcs boltja mellett élelmiszer-háztartási bolttal is bővült Hajmáskér. A 700 ezer forintból felépített és berendezett új bolt novuma a mélyhűtő volt, melynek köszönhetően megkezdődhetett a fagyasztott („mirelit”) termékek helyi árusítása. Mindaddig Őskүн volt a legközelebbi, mélyhűtővel rendelkező ABC, így az új bolt környékén lakó mintegy 200 család élete könnyebbé vált.

Hajmáskér első számú vendéglője és szórakozóhelye a szocialista érában egyértelműen a Kossuth utca közepén található Tulipán vendéglő volt, ahol szórakoztató, családi, vagy közösségi, sőt időnként még sportprogramok (pl. asztalitenisz) is helyet kaptak (→Maurer Ferenc). A ma látható szocreál stílusú kockaépület már nem egyezik meg az 1944-ig itt álló Tulipán csárda (és az előtte itt működő Erdős vendéglő) épületével, hiszen utóbbit egy súlyos bombasérülés miatt újjá kellett építeni. A nem is olyan régen még működő, és a falusiaknak ételt is kiszállító étterem ma már lelakolt állapotban várja új vevőjét.

Oktatás, egészségügy, sportélet

A háború utáni időszakban az iskolarendszerben is gyökeres változások mentek végbe. Mivel a tábori iskola megszűnt, Flörich Ede egykori házában és kerékpárkölcsonzájében nyílt meg az alsó tagozatos külső tábori gyerekek iskolája, amely mintegy 15 évig működött. 1948-ban Hajmáskéren is államosították az egyházi iskolákat és megszüntették a felekezeti oktatást. Ettől kezdve az alsó tagozat foglalkozásait a fenti, volt református iskolában, a felső tagozatok óráit pedig a lenti, volt katolikus iskola épületében tartották meg. A korszak meghatározó pedagógusai a korábban a katolikus iskolában oktató Vörösházi Lajos, és felesége, Vörösházi Lajosné voltak, akikre a helyiek jó szívvel emlékeznek (→Galler Zoltán Istvánné).

A gyógyítás terén felejthetetlen érdemeket szerzett ebben a korszakban Dr. Koczab Géza körzeti főorvos, akire az idősebb helyiek még élénken emlékeznek. Főorvos úr feleségével, Oláh Margit körzeti főnővérrel, és fiával Koczab „Dudival” a Bem utcában lakott, és ott is rendelt. A háború okozta megszakítástól eltekintve 33 évig, 1942 és 1975 között látta el főorvosi teendőit. Hajmáskéren kívül a körzetébe tartozott még Gyulafirátót, Őskü, Sóly és Kádárta is. Dr. Koczab főorvos az '50-es évek második felében rövid ideig osztozott a körzetén az idehelyezett Dr. Paulik György körzeti orvossal, aki később a megyei kórház igazgató főorvosa lett.

A helyi sportélet ebben az időszakban elsősorban a Hajmáskéri Sport Egyesület labdarúgó és asztalitenisz szakosztályának munkájában és eredményeiben bontakozhatott ki. A helyi labdarúgócsapat tagjait faluszerte ismerték az emberek, s a meccsekre sokan kijártak. A foci a község identitásának fontos része lett (→Omász István). Előfordult olyan eset, hogy egy mozdonyvezetőt részben azért vettek fel a hajmáskéri állomáshelyére, mert jól tudott focizni és így erősíthette a labdarúgó csapatot (→Ihász Viktor). A foci mellett ebben az időszakban erősödött meg a hajmáskéri túrazogalom is, amely az Építők Természetbarát Sportegyesülete keretében szervezett túrákat változatos helyszínekre és mozgatta meg a mozgásra és utazási élményekre egyaránt vágyó lelkes helyieket (→Omász Istvánné).

Élet a rendszerváltás óta

A rendszerváltást és a szovjet Vörös Hadsereg 1990-ben lezajlott kivonulását követően Hajmáskéren is új időszámítás kezdődött. A település foglalkoztatási szerkezetének átalakulása is jól tükrözi azt a folyamatot, melynek során a szocialista gazdaság motorjának számító ipar és bányászat háttérbe szorult, és ismét az egyéb foglalkozások kerültek többségbe. Ahogyan a 6. táblázat is mutatja, ezúttal azonban már nem elsősorban a honvédelemhez kötődő, hanem az általában vett lakossági szolgáltatások nyújtását végző és kiskereskedelemhez köthető foglalkozások váltak dominánssá.

6. táblázat: Foglalkozási főcsoportok Hajmáskéren (2011)

	Mezőgazdaság, erdőszet		Ipar, építőipar		Egyéb foglalkozások*		Összesen
	száma (fő)	aránya (%)	száma (fő)	aránya (%)	száma (fő)	aránya (%)	
Foglalkoztatott	22	1,8	469	37,4	763	60,8	1254

Forrás: KSH (2011).

*Vezető, értelmiségi, egyéb szellemi, kereskedelmi és szolgáltatási és egyéb foglalkozások.

Helyi intézmények

Hajmáskér község irányítását 1990-től kezdve a megválasztott önkormányzati képviselőkből álló testület irányítja, élén az 1998 óta immár egymás után hat választáson győztes polgármesterrel (→Köbli Miklós). A rendszerváltást követően az önkormányzat legfontosabb feladatává vált a hosszútávon fenntartható működés alapjainak megteremtése és ehhez kapcsolódóan a település ingatlanállományának karbantartása, fejlesztése és hasznosítása. A Vörös Hadsereg kivonulását követően megüresedő volt szovjet tisztai lakásokba költöző új lakosoknak köszönhetően Hajmáskér népessége a 2000-es évek elejére megduplázódott, ami szükségessé tette a közintézmények bővülését és megújulását. 2003-ban költözhetett új, impozáns épületébe a Hajmáskéri Gábor Áron Általános Iskola, melynek 2021-ben készült el új tornacsarnoka is az egykori katonai tábor lovardájának épületében (→Ékes Tamás). Új épületbe, az egykori Hangya Szövetkezet boltjának épületéből átalakított Községi Házba költözhettek a közösségi programok és a közművelődés is új helyszínnel gazdagodott 2014-ben, amikor megnyílt a kiállításoknak és rendezvényeknek egyaránt helyet adó Muzeális Kiállítóhely az

egykori katonai tábor, majd szovjet laktanya bejáratáknént ismert épületben. Mindközben a lakosság létszáma a 2000-es évek végére stabilizálódott, miután a lakosság természetes fogyását ellensúlyozzák a Hajmáskérre költöző és ott új otthonot teremtő családok (→Első generációs hajmáskériek).

A helyi közösségi életnek új lendületet adtak az új közösségi épületek, a művelődésszervezés új alapokra helyezése és az erőteljesebb pályázati tevékenység. A népszerű falunapok továbbra is megmaradtak, de mellettük változatosabb, új programelemekkel gyarapodó rendezvények és tematikus alapokon szerveződő kisebb közösségi csoportok születtek vagy szerveződtek újjá a helyiek igényeinek megfelelően (→Dancsó Valéria, Simon Csilla). A művelődés- és közönségszervező kollégákon kívül mindebben oroszlánszerepe volt a rendkívül aktív Nyugdijasklubnak. Az újjászervező és a szükséges eszközökkel, anyagokkal megfelelően ellátott néptáncscsoportok, a dalárda, a varróklub a korábbinál aktívabban vesznek részt a községi rendezvényeken és tevékenységükkel színesítik az itt lakók életét (→Művelődés). A hajmáskériek és környékbeliek által gründolt Bakony Hadtörténeti Alapítvány is igyekezett étellel megtölteni a Muzeális Kiállítóhelyet, amikor létrehozta a magyar honvédséghez, illetve a szovjet laktanyához köthető tárgyi emlékeket és eszközöket bemutató katonai történeti kiállítást (→Seregélyes András).

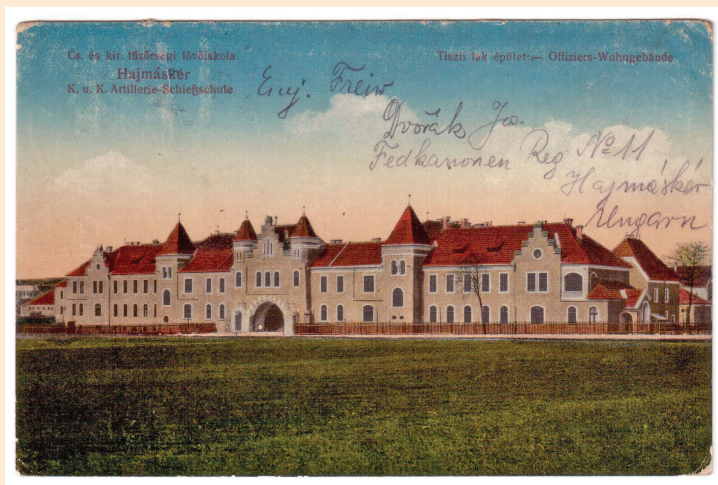

Helyi gazdaság

Hajmáskér gazdasági szempontból ma már minden jel szerint Veszprém agglomerációjába tartozik. Egyfelől a Hajmáskérre újonnan betelepülők jelentős része a község jó közlekedési adottságaira építve ingázik veszprémi munkahelyére. Másfelől a veszprémi megyeszékhely közelségét kihasználva megindult egyes nagyfoglalkoztatók betelepülése is – elsősorban az egykori „Belső tábor” északi részén húzódó Iparos utcába (→SLE-PA Kft. és ADA-BAU Kft.). A helyi gazdasági élet üde színfoltjaként éppen a volt mezőgazdasági termelészövetkezet egykori tejüzemének területén működött a '90-es években a fagyálló-, ablakmosó- és autóápolási kemikália gyártással és forgalmazással foglalkozó Orinoco Bt. A repülőszenvedélyének hódoló tulajdonos később a HIDROPLAN-NORD Kft. égisze alatt, nemzetközileg is elismert légi jármű szerelő- és szervizbázist hozott létre ugyanitt, ahonnan hollywoodi filmprodukciók forgatásához is kölcsönöznek helikoptereket és repülőket. Ugyanő repülőteret is fejlesztett Hajmáskéren, ahol repülőiskola működik, és sétarepülések indulnak Veszprém és a Balaton irányába (→Sörös Lajos).

A nagy cégek mellett egyre szaporodnak és erőre kapnak a kisebb helyi vállalkozások és a fiatal vállalkozók is. Az 1998-ban alapított, higiéniai áru és vegyes iparcikk kereskedéssel foglalkozó, hajmáskéri székhelyű Higiénia 2005 Kft. nyomdokain halad és fokozatosan bővíti tevékenységét a tulajdonosok fia által vezetett HIG-LER Kft., amely szintén az Iparos utcában üzemelteti a raktárhelyiségét (→Galler Zoltán Istvánné). Helyi tehetségekből sincs hiány. A község vonzáskörzetében már közismert, Európa-bajnok bútor- és épületasztalos is van már Hajmáskérnek (→Fekete Martin), miközben éppen szárnyát bontogatja egy ígéretes lekvár- és szörpkészítő kistermelői vállalkozás is (→Vörösné Sándor Kinga).

Miközben élelmiszerboltból a könyv írásakor öt is működik a faluban, a vendéglátóhelyek terén a korábbi évszázadoknál jóval szűkebb a kínálat, hiszen a korábban legendás hajmáskéri vendéglők mára mind bezártak. Hajmáskér mai vendéglátó ipari büszkesége az idestova két évtizede működő Hangulat cukrászda. Az egyébként éppen az egykori Jákói vendéglő helyén található Hangulat cuki hírneve és közönsége stabilan növekszik megbízható fagyi, süti, torta és jégkása szortimentjének köszönhetően (→Dezső Marianna).

Lelki élet

A szocialista államberendezkedés Hajmáskéren is lefojtotta a lelki élet szabad megélésének feltételeit, s ebben minőségi változást hozott a rendszerváltás. A Hajmáskér-Sólyi Református Társegyházközség 1995-öt, az új lelkész hivatalba lépését követően igyekezett újraépíteni kapcsolatát a hívőkkel, és a szűken értelmezett prédikációs feladatokon túl példamutató és önfeláldozó közösségi szolgálatot is vállalt magára. Eközben gazdaságilag is fokozatosan új alapokra helyezte a működését, és így a 200 évvel ezelőtt követett mintához visszatérve sikerült ismét önfenntartóvá válnia. A 2011-ben elindított, házi segítségnyújtást és szociális szolgálatot végző Diakónia mára egy stabil anyagi háttérrel működő, országos jelentőségű szervezetté nőtte ki magát, amelyre méltán lehetnek büszkék a hajmáskériek. A Társegyházközség közhasznú munkájának másik fontos pillére a Pannonikum Szeretetszolgálati Iroda élelmiszer adományokat koordináló tevékenysége, amely tovább erősíti a helyi hívek és a hajmáskéri lakosok összefogását a jó ügyek érdekében (→Bikádi László).

"1000 ÉV SZERETET"

„Apró hirdetések” (1910). Pesti Hírlap, június 7. 27. oldal.

Csaba Imre (1983): *Közzeti főorvos aktív nyugdíjban*. Napló, augusztus 25. 4. oldal.

Dr. Csúcs László Károly (2006): *Boldog ember inge (Egy élet az életért)*.
Budapest: Timp Kiadó

Dr. Jekelfalussy József, szerk. (1892): *Magyarország iparosainak és kereskedőinek cím- és lakjegyzéke*. Budapest: Pesti Könyvnyomda Rt. Letölthető innen: https://library.hungaricana.hu/hu/view/FszekCimNevTarak_25_023/?pg=0&layout=s&fbclid=IwAR2FgQ4WVL-77MZ-eclVSpYRteZLv2hSeP0I6f_NftQ16iunYf1kcDFF7g

„Épül a kultúrotthon Hajmáskéren” (1958). Középdunántúli Napló, augusztus 27. 2. oldal.

Gáldonyi Béla (1970): *Ébred a falu - Hajmáskér, július 9.* Napló, július 12. 5. oldal.

Halász Géza (1991): *Hajmáskér - Egy ezeregyszáz éves magyar község monográfiája, tekintettel Sályra és a többi környező községre is*. Budapest: Kézirat.

Ila Bálint, Kovacsics József (1964): *Veszprém megye helytörténeti lexikona*.
Budapest: Akadémiai Kiadó.

Kecskés Dezső (1966): *Hamarosan átadják a hajmáskéri ömlesztett cement reléállomást*.
Napló, november 3. 1. oldal.

„Készül már, amit jövő évre terveztek” (1959). Középdunántúli Napló, december 13. 3. oldal.

KSH (2019): *Éves településstatisztikai adatok 2019-es településszerkezetben*.
Letölthető innen: <http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/index.jsp>

KSH (2011): *Népszámlálási adatok 2011-es településszerkezetben járásokkal.*
Letölthető innen: <http://statinfo.ksh.hu/Statinfo/index.jsp>

KSH (1992): *1990. évi népszámlálás 21. Veszprém megye adatai.*
Letölthető innen: https://library.hungaricana.hu/hu/view/NEDA_1990_21/?pg=294&layout=s

Kuti József (1945): *Hajmáskéri református egyház története 1945.-ig.* Hajmáskér: Kézirat.
„Művelődési otthon avattak Hajmáskéren” (1963). Napló, április 30. 1. oldal.

Nagy Vilmos személyes közlése

„Nem volt kém” (1914). Népszava, augusztus 16. 8. oldal.

Perlaky Márta személyes közlése

Rainer Pál (2014): *Harmincegyes hónapok VI. rész – Iparosok, mesteremberek egyenruhában.* Veszprémi szemle 35. 16. évfolyam, 4. szám.
Letölthető innen: http://www.veszpremiszemle.hu/index.php?option=com_phocadownload&view=category&download=57:veszpremi-szemle-35&id=1:vszemle

Rasztovits Ervin személyes közlése

Szeghalmi Gyula (1937): *Dunántúli vármegyék.* Budapest: A magyar városok monográfiája kiadóhivatala.

„Új élelmiszer-háztartási bolt Hajmáskéren” (1974). Napló, július 26. 8. oldal.

Zatkalik András (1975): *Lőrincze Lajos előadása Hajmáskéren.*
Napló, május 28. 4. oldal.

Köbli Miklós,
Hajmáskér
polgármestere

Köbli Miklós 1994-től vállal szerepet a község irányításában: először mint önkormányzati képviselő, majd 1998. október 18. óta megszakítás nélkül mint polgármester. Korábban a vendéglátásban dolgozott felszolgálóként, és azért váltott, mert szeretett volna aktívabban részt venni a közügyek intézésében. 1998-ban pedig, miután kiderült, hogy a korábbi polgármester, a szintén független Hornyák Ferenc nem indul újra, úgy döntött, hogy elindul a polgármester választáson és így próbálja megvalósítani a községet érintő elképzeléseit.

Éppen Köbli úr önkormányzati képviselőisége idején történtek nagy változások Hajmáskéren, hiszen a szovjet csapatok kivonulását követően az állam értékesítette a tiszti lakásokat, melynek köszönhetően több mint kétszeresére ugrott a korábban stagnáló népességű község lélekszáma. A tiszti lakások ugyan összkomfortosak voltak, de a környező településekről – főleg Veszprémből érkező – vevőknek a viszonylag alacsony vételáron túl a felújításra is kellett költeniük. Ebben az időben alakult ki Hajmáskér hagyományos, úgynevezett ófalusi része mellett az inkább városias szerkezetű lakótelep. Az itt élők életvitele jelentősen eltér a falusi emberektől, ugyanakkor az is megfigyelhető, hogy a lakótelepiek közül egyre többen vesznek részt a közösségi eseményeken.

Polgármester úr szerint a hajmáskéri önkormányzat annyival talán nehezebb helyzetben van a többi hasonló önkormányzatnál, hogy iparüzési adóbevételei korlátosak, a kiadásai viszont a bevételeket jelentősen meghaladják. Az egyik legnagyobb kihívást az egykori katonai tábor épületeinek hasznosítása jelenti. Ezek közül néhány már magánkézben van, s ezek fenntartására, használatára az önkormányzatnak alig van ráhatása. Ezek közül a helyiek számára természetesen a legfontosabb az E-1, azaz a parancsnoki („kastély”) épület sorsa, hiszen ez Hajmáskér egyik emblemikus épülete. Ennek tulajdonjogát egy budapesti székelyű építőipari cég szerezte meg, amely egy többfunkciós épületet tervezett ebben a műemléki védettség alatt álló komplexumban kialakítani. A munka előkészületei, az egyeztetések elkezdődtek, de kérdés, hogy a járvány és az energiaárak emelkedése hogyan írták át ezeket a terveket. Ugyanakkor vannak jó hírek is, hiszen egyre több az olyan épület, például a Hangya épületből kialakított Közösségi Ház (E-33), a Muzeális Kiállítóhely (E-3) vagy az egykori fedett Lovardából (E-37) átalakított tornaterem, melyeknek állami segítséggel sikerült új funkciót találni.

Köbli Miklós szerint Hajmáskéren ma van elegendő munkahely. Sok az egyéni vállalkozó, a kisiparos, de mellettük úgynevezett nagyfoglalkoztatók is vannak, mint például az Ada-Bau Kft. A településen kereskedelmi egységek is vannak szép számmal, egyedül talán vendéglátóhelyből látna szívesen többet, de ezekre a mára megváltozott helyi fogyasztói szokások miatt feltételezhetően alacsony a piaci kereslet. A monarchiabeli katonatábor övezte falunak még sokkal nagyobb szakmakínálata volt több pékkel, malommal, szállodával, kávéházakkal, ami egyértelműen az itt állomásozó négyezer katona mindennapi jelenlétének volt köszönhető. A szovjet katonák létszáma Köbli úr szerint még ennél is több volt: 15-30 ezer között ingadozott. Ezekhez a létszámokhoz képest sokkal alacsonyabb a falu mai 3 ezres lélekszáma.

A hajmáskéri telkek viszont ma is gyorsan elkelnek és beszélgetésünk idején nincs eladó telek a községben. Az önkormányzat éppen az ingatlanpiaci kereslet miatt alakított ki újabb 33 eladó parcellát a lakótelepen túli területen, az egykori Huszár étterem környékén. Ezzel párhuzamosan megfigyelhető az is, hogy a falusi részen található komfort nélküli lakóházak felújítása – részben a falusi CSOK-nak köszönhetően – ha lassan is, de elkezdődött. Polgármester úr szerint nagy fejlesztések várhatók a vasút környékén is a NATO-bázis beruházásaihoz kapcsolódóan. Hajmáskér jó vasúti kapcsolatát egyébként nagyon értékesnek tartja, hiszen óriási dolog, hogy óránként lehet a faluból Budapest vagy Szombathely felé elindulni.

Forrás: Köbli Miklós személyes közlése

Kovács Botond,
önkormányzati képviselő,
alpolgármester,
a Hajmáskéri Sport
Egyesület elnöke

Botond hajmáskéri családi gyökerekkel büszkélkedhet. Nagypapája, Kovács Gyula Hajmáskér református lelkipásztora volt 1954 és 1994 között, és ő volt a rendszerváltást követő időszak első, szabadon megválasztott polgármestere is 1990-től 1994-ig. Az ő ciklusa alatt zajlott le Hajmáskér legújabb kori történelmének eddigi legfontosabb eseménye: a szovjet csapatok kivonulása a katonai tábor területéről.

Botond 1993-tól tanít a Gábor Áron Általános Iskola alsó tagozatán, ahol közel 25 éve egy stabil tanítói gárda oktatja a gyermekeket. 2002 óta önkormányzati képviselő és 2006-tól alpolgármesterként segíti a települési önkormányzat munkáját. Hitvallása: „csendesen, láthatatlanul tenni a faluért minden téren”. Az iskola dolgozójaként az önkormányzat, az iskola és egyéb intézmények közötti kapocs szerepét tölti be. Színter minden korosztály életében és rendezvényein jelen van, így nem csoda, hogy a hajmáskérik ismerik és gyakran az utcán is megszólítják.

Botond szenvedélye a sport, szívügyének tekinti az 1937-ben négy szakosztállyal – labdarúgás, ökölvívás, pingpong és teke – és 89 igazolt játékoskal megalapított Hajmáskéri Sport Egyesület sorsát. Az egyesület működése néhány év kihagyás után 2020-ban indult újra, Botond aktív közreműködésével. Alapelvei a tömegsport előmozdítása és az egyéni kezdeményezések felkarolása. Az egyesület munkája korábban a foci körül forgott és ez a sportág továbbra is fontos. Ezért a HSE óriási erőfeszítések árán az alapoktól újjászervezte a labdarúgó csapatot, hogy az elindulhasson a 2022/2023-as idény megye 3. osztályának küzdelmeiben. A futball mellett új sportágak is teret nyernek, melyeknek a tornacsarnokban biztosítanak helyszínt. Heti kétszer a pingpong szerelmesei játszhatnak négy asztalon, hetente egyszer az öregfiúk rúghatják a labdát, szintén heti egy alkalommal pedig az ifjúsági kézilabdás fiúk vehetik birtokukba a pályát. 2022-ben már sor került az első falusi pingpong versenyre, valamint öregfiúk labdarúgó tornára. Ezen kívül túrákat és futóversenyeket is szerveztek, sőt 2022 novemberében lány kézilabda tornát is rendeztek két korosztályban, a környező településekről érkező 3-3 csapat közel 90 játékos részvételével.

Forrás:

Kovács Botond személyes közlése

Pluhár István, szerk. (1942): Magyarországi sportegyesületek története. Budapest: Közérdekű Könyvkiadó Vállalat. 409. oldal.

Cs. és kir. tüzőrségi lövőiskola.
Hajmáskér.
K. u. K. Artillerie Schiessschule.

Lovarda. — Reitschule.

Ékes Tamás, a Hajmáskéri Gábor Áron Általános Iskola intézményvezetője

Ékes Tamás 1989 óta él Hajmáskéren. 1982 óta tanít testnevelést, természetismeretet és technikát a jelenleg az irányítása alatt működő Hajmáskéri Gábor Áron Általános Iskolában. Az eddig ledolgozott 40 évéből 38 évig testnevelést tartott a gyerekeknek hóban, sárban, akár a kultúrház nagytermében vagy később az új épület aulájában is. Éppen ezért óriási eredménynek tartja, hogy az állam és a község összefogásával 2021-ben elkészült az iskola új tornacsarnoka az egykori lovarda épületében.

A korábbi egyházi iskolák egyesítésével létrehozott Hajmáskéri Általános Iskola 1947 óta működik állami fenntartásban. Egészen 2003-ig az alsó tagozat a református templom melletti, a felső tagozat pedig a katolikus templom melletti épületben működött. 1998-ra a lakótelepre költözőknek köszönhetően jelentősen bővült a község lakossága, az iskolások létszáma emiatt 110-ről 250-re ugrott, így ekkor hirtelen nagyobb iskolaépületre volt szükség. Az átmeneti időszakban a Kultúrház könyvtártermét is használták az iskolások, s végül 2003-ban költöztek át a felújított, impozáns, Tábori úti épületbe. Az iskola a költözéssel nemcsak új épületet, hanem új nevet is kapott. A szülői munkaközösség és a diákok közös választása azért esett Gábor Áronra, mert az épület korábban a monarchia tüzérségi laktanyájához tartozott. A kollégák áldozatos munkájának köszönhetően az iskolában azóta évente megrendezik a Gábor Áron napokat, mely egy háromnapos eseménysorozat tanulmányi versenyekkel, művészeti tevékenységgel, kiállításokkal, író-olvasó találkozóval, kézműveskedéssel.

Ékes Tamás büszke arra, hogy az általános iskola mellett található Muzeális Kiállítóhelyen kiállított, katonaváros történetét feldolgozó tablókát az iskola pedagógusai készítették 2004-ben. A Gábor Áron napok keretében felavatott tablók állandó helye az iskola épületén belül van, ahol egyébként Gábor Áronról is megtekinthető egy hat tablóból álló állandó kiállítás a tanári szoba és az igazgatói iroda között.

Az iskolába jelenleg 140 diák jár, de a környék lakosságának csökkenésével párhuzamosan sajnos a hajmáskéri óvodába és iskolába járó gyermekek létszáma is csökken. Ennek ellenére a diákok és a tanárok összetétele is jól mutatja a vidéki iskola regionális megtartó erejét. Az itt tanuló gyermekek eltérő képességekkel és családi háttérrel érkeznek, s miközben többségük technikumban, szakiskolában folytatja tanulmányait, a legjobb tanulók bekerülnek a veszprémi élgimnáziumokba is. A pedagógusoknak mintegy fele hajmáskéri, másik felük a környező településekről, változó távolságokból jár be Hajmáskérre. Az ingázó kollégák dolgát megkönnyíti Hajmáskér jó közlekedési infrastruktúrája és földrajzi elhelyezkedése, hiszen innen a környező városok (Várpalota, Székesfehérvár, Veszprém) könnyen megközelíthetők. Ékes Tamás szerint az erős tanári kollektívának köszönhető, hogy az iskola szakos ellátottsága kiemelkedő, közel 100%. Így tudják a tanórán kívüli foglalkozások széles tárházát nyújtani iskolai sportkörök és művészeti képzések formájában, miközben szoros kapcsolatot ápolnak a helyi óvodával és művelődésszervezéssel is. A hajmáskéri diákok rendszeresen lépnek fel: táncolnak, verset mondanak, vagy komplett műsort adnak elő a helyi közösségi rendezvényeken.

Forrás: Ékes Tamás személyes közlése

2. ábra: Hajmáskéri Gábor Áron Általános Iskola létszámadatai (fő)

Forrás: Hajmáskéri Gábor Áron Általános Iskola

Tóth Boglárka, a hajmáskéri Lurkó Óvoda vezetője

Boglárka szülei az 1970-es években költöztek Hajmáskérre, így ő már tősgyökeres lakosként éli a mindennapjait a községben. Gyermekkor egy részét szülei munkájából kifolyólag a vasútállomás épületében, egy szolgálati lakásban töltötte, majd az 1990-es években a régi falurész egy kertes családi házába költözött a család. Boglárka a 2000-es évek elején költözött át a település másik felébe, a lakótelepre, s itt kezdte meg önálló felnőtt életét.

Óvodapedagógusi pályája saját bevallása szerint 2,5 éves korában indult, hiszen az akkori óvo nénije széppé és emlékezetessé tette az óvodás éveit, így megkedveltette vele ezt a hivatást. Nem is volt kérdés a pályaválasztás: a gimnázium elvégzése után csakis a Nyugat-Magyarországi (ma Soproni) Egyetem Benedek Elek Főiskolai Pedagógiai Kara (korábban Óvónőképző Főiskola) jöhetett szóba, ahol nagy lelkesedéssel tanult óvónőnek. A 2001 óta Lurkó névre hallgató hajmáskéri óvoda 1984-ben nyílt meg két csoporttal, Fenyvesiné Kiss Éva vezetésével a község csendes, mégis központi helyén, egy családi házas épületben, melynek tetőterében szolgálati lakás volt. Az óvónők listáját 1984-től kezdődően a 7. táblázat mutatja:

7. táblázat: Hajmáskéri óvodavezetők (1984-)

Fenyvesiné Kiss Éva	1984-1996	Hornyák Ferencné	2006-2013
Szegletes Katalin	1996-1998	Farkasné Dunai Andrea	2013-2018
Kovácsné Tobak Márta	1998-2006	Tóth Boglárka	2018-

A 90-es évek elejét még a magas gyermeklétszám jellemezte, ami miatt az iskola melletti, Bem József utcai épületben egy harmadik csoportot is kialakítottak. Mivel a csoportok létszáma éveken keresztül magas volt, ezért a tetőtérben, a volt szolgálati lakás helyén rendezték be az irodát és a nevelői szobát, az irodák régi helyén pedig 1999 szeptemberétől megnyitották a negyedik csoportot is. Ez a csoport a helyiség méreténél fogva csak korlátozott létszámmal működik azóta is.

Hajmáskéren így két helyszínen: az eredetileg családi háznak épült Rákóczi Ferenc utcai házban, és az 1993-ban szolgálati lakásból átalakított Bem József utcai épületben folyik az óvodáskorú gyermekek nevelése. A barátságos környezetben található óvodai épületek és helyiségek családi hangulatúak. Mindkét épülethez játszóudvar is tartozik. A testnevelés foglalkozásokat egy, erre a célra kialakított tornaszobában tartják, jó idő esetén pedig egy új, multifunkciós sportpályát is igénybe vehetnek az óvodások.

Boglárka 2004 szeptemberében nyerte meg az óvónői álláshelyre kiírt pályázatot a lakóhelyén, Hajmáskéren, és azóta is itt dolgozik. Fontos volt számára, hogy ott dolgozhasson, ahol felnőtt, hiszen itt töltötte gyermekkorát, ebbe az intézménybe járt óvodásként és itt vett részt a szakmai gyakorlatokon. A falu pozitív légköre, az ismerősök, és az itt élő emberek közvetlensége miatt is vágyott vissza Hajmáskérre.

Boglárka 2010-2012 között tovább mélyítette szaktudását azzal, hogy letette a pedagógus szakvizsgát mozgásfejlesztő szakterületen, megszerezve második diplomáját. 2014 júniusában kérte fel Farkasné Dunai Andrea, az akkori óvodavezető az intézményvezető-helyettesi posztra, amit ő örömmel elfogadott. Az intézményvezető nyugdíjazása után pedig őt nevezte ki a fenntartó megbízott intézményvezetőnek. Boglárka 2018 óta tölti be az óvoda intézményvezetői posztját. Azért, hogy nagyobb rálátást nyerjen a feladatkörre, kinevezését követően elvégezte a közoktatási vezetői képzést is, ezzel megszerezve immár harmadik diplomáját.

Boglárka Hajmáskér közösségi életében is fontos szerepet játszik: a községi programokon már kisgyermek kora óta aktívan részt vállal mint fellépő, s emellett a szervezési és kivitelezési feladatokból is kiveszi a részét.

Forrás: Tóth Boglárka személyes közlése

**Dr. Bikádi László
Károly** (1971),
Hajmáskér
református lelkésze

Dr. Bikádi László Károly a Hajmáskér-Sólyi Református Társegyház-község, valamint a Vilonyai és Királyszentistváni Református Egyház-községek lelképásztora, jogi szakokleveles lelkész, tereptanár, egyház-jogi doktor és zsinati bíró, a Dunántúl legnagyobb házi segítségnyújtó és falugondnoki szolgálatának létrehozója, munkáltatója és intézményvezetője. Az 1000 éves Sólyi Templomért Alapítvány kuratóriumi elnöke. 1971. október 22-én született Veszprémben. Nős, felesége pedagógus. Három gyermekük van: Csongor, Emese és Álmos. A Veszprémi Lovassy László Gimnáziumban érettségizett, majd a Budapesti Károlyi Gáspár Egyetem Hittudományi karán szerzett teológiai diplomát. Felesége három gyermek nevelése mellett legszorosabb és leginkább áldozatkész munkatársa és közös eredményeik jól mutatják, mennyit tehet egy lelkészcsalád saját környezete felvirágoztatásáért és gyülekezeteik megmaradásáért.

Bikádi László Károly 1995. október 1.-én Csupakról került a Hajmáskér-Sólyi Református Társegyházközség élére Császár Attila, akkori esperes kérésére. Hajmáskéri és sólyi lelkészként a 40 év szolgálatot követően távozó Kovács Gyulát váltotta, aki egy hosszú és rendkívül nehéz időszakot követően adta át neki a stafétabotot. A hajmáskéri református közösség ma 80 főt számlál, és lelkész úr nagy eredménynek tartja, hogy a létszám stabilizálódott. Ugyanez igaz Sólyra is, ahol 40 fő feletti a stabil mag. A lelkési hivatásról azt vallja, hogy az a teológia csúcsa, ám hozzáteszi, hogy ma a lelkészek a nehezebb utat, Pál apostol útját követik. Ez azt jelenti, hogy az ige hirdetése mellett hitoktatóként eltartják magukat és közben még az egyházközségről is gondoskodnak – szemben a péteri típusú mentalitással, amely egy, a papot eltartó közösségre támaszkodik.

Bikádi László korábban versenytáncolt, a rock and roll volt a kedvence, az 1996. évi farsangi bál nyitótáncát ő tanította be. Megválasztott lelkészként ezt nem folytatta, bár pár évig magánszorgalomból még feljárt táncolni Budapestre. Ahogy fogalmaz: „időablakok vannak az ember életében: ha adott időablakban megjön a pozitív válasz, akkor az ember folytatja, ha nem, becsukódik az ablak.”

Hajmáskéren Bikádi László második szenvedélye az íjászat volt. Ekkor még nem volt kötelező hitoktatás, s a református templommal szembeni épületben még az iskola működött. A gyerekekkel ősszel és tavasszal íjászodtak, télen pedig bibliatörténetekkel ismerkedtek. Az íjászkodás és a Kaczó-dombi jó levegő motiválta a gyerekeket, hogy igyekezzenek jó teljesítményt nyújtani.

Bikádi László szerint Hajmáskéren mindig is sokat kellett dolgozni a közösségek kialakításán, mert a települést, pont remek közlekedési adottságai miatt sokan életük egy ideiglenes állomásának tekintik. Sokáig ő maga is úgy gondolta, hogy átmenetileg lesz itt, ám időközben nagyon megszerette Hajmáskért. 2006-ban megnősült, 2007-ben megszületett Csongor fia, 2009-ben pedig Emese lánya, 2010-ben pedig négy évre sólyi polgármesternek választották, mely mind új kihívásokat jelentett számára.

Az addig is pörgős életet élő lelkészcsalád számára a diakónia, azaz a házi segítségnyújtás, szociális szolgálat indítása 2011-től kezdve más jellegű feladatokat is hozott. A hajmáskéri központú szociális szolgálat (→Diakónia, Nyitott Kapuk, Pannonikum) szakmailag egy nagyon jól és stabil anyagi háttérrel működő, országos jelentőségű szervezetté nőtte ki magát a református egyházon belül. A szolgálat munkatársai ma már szinte egész Veszprém megyében jelen vannak. Bikádi Lászlót és munkatársait büszkeséggel tölti el, hogy munkájuk eredményeként már az országos szintű döntések előkészítésében is kikérik a tanácsukat. Az elnyert pályázati támogatásoknak köszönhetően pedig sikerült a hajmáskéri református gyülekezet épületeit felújítani és energiahatékony, korszerű napelemmel is felszerelni.

Református templom

Bikádi László bevallása szerint ebben a munkában nagyon sokat köszönhet a feleségének, akitől a mai napig rengeteg segítséget kap. A lelkesítő szolgálatot lényegében „kétemberes vállalásnak” tekinti, melyben tökéletes partnere a felesége, de a gyülekezet tagjai is gyakran kérnek tanácsot a feleségétől ügyes-bajos dolgaikban. Három gyermekük hasonlóan aktívan részt vesz a helyi feladatok elvégzésében.

A fiatalok bevonását a lelki élet megélésébe egyébként is kulcsfontosságúnak tartja Bikádi László az egyház jövője szempontjából, hiszen egyre erőteljesebben csökken a lelkészképzésre jelentkezők száma. Fontosnak tartja, hogy megújítsák a liturgiát, mely évtizedek óta gyakorlatilag változatlan és ezért egyre távolabb kerül a fiatal generációk lelkivilágától. Szerinte nagyobb teret kell engedni például a gitárzenével kísért istentiszteleteknek, amelyhez a fiatalabb lelkészek már jobban értenek. Bikádi László szerint a templomba járás mellett egyénileg is meg lehet élni a vallásosságot. Jó példa erre nagyobbik fia, aki önszorgalomból a youtube videó megosztó platformra készít kisfilmeket a gyülekezeti alkalmakról, s akivel ezeket a videókat át is beszélük otthon.

Bikádi László neveltetéséből adódóan egyébként nagyon fontosnak tartja és szereti a könyveket. Saját bevallása szerint nem tud könyvek nélkül élni: napi 100-200 oldalt olvas, átlagosan 1-2 órán keresztül. Az olvasás mellett írni is szeret, immár három kiadványt jegyez hajmáskéri tartózkodása alatt (→Bikádi László könyvei).

Forrás: Bikádi László Károly és Bikádi-Varga Emese Sarolta személyes közlése

Diakónia, Nyitott Kapuk Református Közösségi Ház és Pannonikum Szeretetszolgálati Iroda

Miközben 2010-ben sólyi polgármester lett, Bikádi László egyszerre négy falu – Hajmáskér, Soly, Királyszentistván és Vilonya – lelkészeként dolgozott. Ekkor szembesült azzal, hogy hiányzik a falugondnoki szolgálat és úgy döntött, hogy egyházi kézbe veszi e feladat ellátásának koordinálását a házi segítségnyújtással együtt. Elhatározta, hogy létrehozza a működési feltételeit annak, hogy ezeket az önkormányzati feladatokat az egyházi szervezeten belül el tudják végezni. Ebben jó hasznát vette az otthonról hozott vezetői készségének és gazdasági racionalitásának, hiszen édesapja talajmechanikus, édesanyja pénzügyi szakember volt, s gyerekként a csopaki külker üdülőben nőtt fel az üdülő vezetői és gyermekei körében.

A Házi segítségnyújtás hat Veszprém megyei kistérségre – Várpalota, Veszprém, Zirc, Balatonalmádi, Tapolca, Balatonfüred – szóló működési engedéllyel rendelkezik, ami a Társegyházközség méreteihez viszonyítva egy óriási szervezet állandó mozgásban tartását teszi szükségessé. Az ellátottak létszáma 950 és 1150 között van, a munkatársaké 200 fő. Utóbbiak közül 160-170 fő dolgozik terepen, s mellettük vannak még az irodai dolgozók és a három falugondnok. Egy idős ember ellátása átlagosan napi egy-két órát vesz igénybe és minden gondozónak úgy kell beosztania a munkaidejét, hogy teljesen lefedje a napi nyolc órát. Mivel a református egyház szolgáltató karjaként magas szintű ellátást nyújtanak, szinte mindenhová őket hívják a környékből. Elsődleges bevételi forrásuk az állami normatíva, de emellett szednek szerény térítési díjat is a nyújtott szolgáltatásért.

A Hajmáskér-Sólyi Református Társegyházközség Házi segítségnyújtás és Falugondnoki szolgálata munkájának szakmai irányítása 2011 óta a Hajmáskér, Rákóczi utca 24. szám alatti egykori református iskola felújított épületében működik. Az itt dolgozó szakmai munkatársak felvezetik a lejelentési felületre, hogy az egyes gondozók, kit láttak el, kit nem tudtak ellátni, illetve a gondozottak közül esetlegesen ki került kórházba – ezzel tesznek eleget az állam felé a napi jelentési kötelezettségnek, valamint egyéb adminisztratív feladatoknak. Emellett a szakmai vezetők végzik az operatív munkát: a munkatársak szakmai irányítását.

A Hajmáskér, Rákóczi utca 22. alatt álló Nyitott Kapuk Református Gyülekezeti Házat 2013-ban újította fel a Társegyházközség 19 millió forint LEADER pályázati összegből. A felújítás célja az volt, hogy legyen egy zárt tér, ahová be tud költözni az akkor már működő Házi segítségnyújtás és Falugondnoki szolgálat munkáját koordináló titkárság és a gazdasági iroda. Emellett itt folyik a szociális segítségnyújtást végző munkatársak szakmai képzése is, miközben a gyülekezet tagjai részére közösségi rendezvényeket is tartanak az épületben.

A Társegyházközség közhasznú munkájának másik fontos pillére, a Pannonikum Szeretszolgálati Iroda adományozás koordináló tevékenysége. Ennek központja a parókia épületében, a Rákóczi utca 43. szám alatt, a templom mellett működik – ugyanott, ahol a lelkeszolgálati irodája is található. A Bikádi-Varga Emese Sarolta által vezetett szervezet megállapodást kötött a Magyar Élelmiszerbank Egyesülettel, mely szerint a veszprémi Kistó utcai Aldiből és a Cholnoky lakótelepen működő Lidl-ből elhozhatják az előző napi pékárut, zöldséget és egyéb lejárta, kidobásra ítélt, de még a NÉBIH által fogyaszthatónak tartott termékeket. A mintegy 200-300 kg élelmiszert a Szeretszolgálati Iroda önkéntesei osztják szét a gondozottak és a rászorulóknak között, vasárnap pedig még a templomba járó gyülekezeti tagok is besegítenek, ezzel is erősítve a rászorulókról történő gondoskodást. 2021-ben 24 millió forint értékű élelmiszert osztottak így szét.

Bikádi László könyvei

Bikádi László 2012 és 2016 között írta meg három kötetből álló könyvsorozatot Más-világ-kép (1.), Kép-más-világ (2.) és Világ-más-kép(p) (3.) címmel elsősorban a szociális segítőszolgálatban közreműködő munkatársak lelki felkészítése céljából. Szakmai kiadványnak szánta ezeket a könyveket, melyeket azok a házi segítők használhatnak munkájuk során, akik nem feltétlenül reformátusok, vagy egyáltalán nem is vallásos emberek. Hiszen egy egyházi diakóniai hálózat tagjaként elvárható, hogy ők is tudjanak beszélgetni egyházi és vallási kérdésekről. Egy másik célja a könyvek megírásának az volt, hogy a gyülekezet tagjainak és vendégeinek az egyházközséghez méltó és autentikus ajándékot tudjanak adni.

Az egyébként kereskedelmi forgalomban nem kapható, egyenként 1000 példányban kiadott kötetek közül az első kettő 52-52 igét és azok rövid magyarázatát tartalmazza egy-egy oldal terjedelemben, fekete-fehér kivitelben. A Világ-más-kép(p) című harmadik kötet pedig mintegy az első kettő szintézisaként Bikádi László világlátását adja közre, színes kivitelben. A mai irodalmi divatot követő, rövid, de magvas gondolatokat felvonultató könyvsorozat így nem titkoltan azoknak készült, akik nem járnak templomba vagy nincs idejük, energiájuk egy teljes prédikációt elolvasni. A minőségi kivitelben, kemény kötésben nyomtatott szöveget a kötetek tervezője és szerkesztője, Bikádi-Varga Emese Sarolta saját illetve Beke G. László Hajmáskér környékén készült képeivel illusztrálta. A fotók jellegzetes helyi életképekből adnak ízelítőt: például szerepel rajtuk két karikagyűrű (lelkész úré és feleségéé), egy, a veszprémi Tánc világnapján készült jelenet, Hajmáskér, Sóly, Királyszentistván és Vilonya templomai valamint egyéb látnivalói.

Dancsó Valéria (1956),
a hajmáskéri
művelődésszervező

Dancsó Valéria Várpalotán született, s saját bevallása szerint a közművelődés világában nőtt fel. Gyerekként sok időt töltött az akkor már felnőtt nővére munkahelyén, a várpalotai Jó szerencsét Művelődési Házban. A nővére szakmáját akkor úgy hívták, hogy népművelő, akik számára természetes volt sok híres színész, művész között forgolódni. Ezért nem véletlen, hogy mikor a gimnáziumban megkérdezték Valit, mi szeretne lenni, egyértelműen adódott a válasz.

Valéria a várpalotai könyvtárban kezdett el dolgozni, majd férjhez ment, s jöttek a gyerekek. Gyés után az Inotai Alumíniumkohóban helyezkedett el mint közművelődési előadó. Ebben az időben még a termelő üzemekben is volt lehetőség kulturális életet élni. Szerinte olyan jó volt ez az időszak, hogy sokan, akikkel együtt dolgozott, a mai napig emlegetik a közös programokat – ezek közül a legtöbbet ma már csapatépítésnek hívják.

Valériának Inotán munka és két gyerek mellett még tanulni is volt lehetősége. Először egy középfokú közművelődési tanfolyamon vett részt, majd a szombathelyi Berzsényi Dániel Tanárképző Főiskola budapesti kihelyezett tagozatán végezte el a művelődésszervező szakot.

Következő munkahelye Berhidán volt, ott már művelődési ház vezetőként dolgozott. A lánya eközben lakberendező lett, így egy merész pályamódosítással vele és a fiával közösen lakberendezési és függönyözési vállalkozást indítottak, melyet húsz éven keresztül nagy lelkesedéssel csináltak.

Ennyi idő elteltével azonban Valéria visszakiváncszott a szakmájába. Ekkor adódott a lehetőség egy hajmáskéri barátnője jóvoltából, aki felhívta a figyelmét a hajmáskéri Művelődési Házban kiírt pályázatra. Nem ismerte ugyan a települést, de örömmel és tervekkel tarsolyában érkezett, és szerencsére őt is örömmel fogadták. Hajmáskéren lehetőséget kapott az önálló munkavégzésre: a kulturális élet tartalmának szervezésében szabadkezet kapott, csak a helyi költségvetés korlátai szabtak határt terveinek.

Hajmáskéren kezdettől fogva tudatosan kereste a közösség életében meghatározó helybeliek ismeretségét, akik valamiféle extra tudással rendelkeztek. Ők szívesen is találkoztak vele, így egyre bővült az elképzeléseit megvalósítani segítők köre. Első közösségi találkozója a jól működő nyugdíjas klub tagjaival volt, ahol nagy szeretettel fogadták. Utána egyre több értékes és tehetséges helyben lakót ismert meg, akik azóta is támogatják. Őket és munkájukat igyekezett megmutatni az egész közösségnek. Emellett nagyon szoros együttműködést alakított ki az óvoda és az iskola pedagógusaival: az akkori munkatársaival sok programot, tábor szerveztek a gyerekeknek.

Valéria két olyan pályázat szakmai feladatait készítette elő, amelyek később megalapozták a helyi kulturális élet kibontakozását. A 2018-ban megnyert EFOP pályázati forrás lehetővé tette, hogy az ovis és iskolás gyerekek még színesebb és változatosabb programokon tudjanak részt venni. A programok lebonyolításában a pedagógusok is fontos szerepet vállaltak, s a fenntartási időszak ma is tart.

Az egész település kulturális életét meghatározó másik sikeres pályázat a TOP - Hajmáskéri cselekvő közösségek című volt. Ezzel elsőként lehetőség nyílt egy átfogó igényfelmérésre, majd az elnyert forrás stabil anyagi háttérrel biztosított az összegyűjtött igények kielégítéséhez. A pályázat keretében sikerült több olyan eszközt is beszerezni, melyek hosszútávon mozdítják előre a település kulturális életét. A projekt támogatásnak köszönhetően alakulhattak meg a különféle nyitott kisközösségek is, amelyek baráti társaságokra jellemző jó hangulatban működnek mind a mai napig. A TOP pályázati forrás lehetővé tette az egész lakosságot érintő nagyobb rendezvények megvalósítását is. Vali és munkatársai nem titkolt célja volt a régi szokások újjáélesztése, valamint új hagyományok megteremtése. Külön jó érzéssel tölti el, hogy sok helybeli nemcsak résztvevője, hanem aktív önkéntes segítője is e programoknak.

A TOP projekt további fontos eleme volt a Túrajoró séták szervezőivel együttműködésben végzett helytörténeti feltárás. Ennek keretében beszélgetéssel egybekötött helytörténeti előadásokat és falusétát szerveztek, interjúkat készítettek a község életének kulcszereplőivel, valamint fényképeket gyűjtöttek és készítettek a múlt és a jelen kiemelten fontos személyeiről, helyszíneiről és eseményeiről. A projekt keretében végzett falutörténeti adatgyűjtés és irodalom feldolgozás eddigi eredményeit jelen helytörténeti kiadvány összegzi, de a közös munka gyümölcseit a Túrajoró 2019 óta rendszeresen futó Hajmáskéri anizs című tematikus sétája továbbfejlesztéséhez is felhasználják a sétaszervezők. E projektet 2023-ban lezárták, de a művelődésszervezők arra törekednek, hogy a helyiek által megkedvelt jó kezdeményezések tovább éljenek és a létrejött közösségek a jövőben is működjenek.

Valéria további két másik pályázati forrás elnyerésével is segítette a kulturális munkát. Az egyik projekt keretében a néptáncosok ruhát csináltattak maguknak, illetve sikerült citerákat venni a népdalkör számára, hogy a zenészeket követő utánpótlás se maradjon hangszer nélkül. A másik projektnek köszönhetően megalakulhatott a babaklub, amely számára sok olyan fejlesztő játékot sikerült beszerezni, melyeket az anyukák nehezen tudtak volna egyedül megvásárolni. A felnőtteknek szóló programokhoz pedig paravánokat, kiállító pultokat és könyöklő asztalokat vásároltak, megteremtve a jövőbeni minőségi munkavégzés tárgyi feltételeit.

Forrás: Dancsó Valéria személyes közlése

Tóth László,
a hajmáskéri
dalárda vezetője

Tóth Lászlót Kollár Kálmán ajánlására 2007-ben hívta Hajmáskérre Letenyei Pista bácsi, a nyugdíjas klub (→Vadgesztenye Nyugdíjas Klub) egyik tagja, hogy vegye át a népdalkör vezetését az akkoriban távozó Németh Lászlótól. Azóta jár Hajmáskérre önzetlenül citera és gitár szakkört tartani, valamint vezetni a Vadgesztenye Népdalkört (→Dalárda). A népzene művelését ugyanis a hobbijának, vagy még inkább a szerelmének vallja. Volt idő, hogy egyszerre három helyen: Szentkirályszabadján, Vörösberényben és Hajmáskéren is tartott foglalkozásokat. Ma már csak Hajmáskérre jár át hetente egyszer lakóhelyéről, Veszprémből. A szakkörök és a dalárda mellett László a Hajmáskéri Gábor Áron Általános Iskola felső tagozatán is tanít ének-zene tárgyat óraadóként. Nagyon büszke rá, hogy ő vezette be az iskolában azt, hogy a diákok a „Gábor Áron rézagyúját...” énekelve mennek át a zeneterembe. Az itteni munkájának köszönhetően az iskolai citeratársaság is kezd kialakulni az órai kereteken kívül. László ugyanis az énekórára is becsempészi a hangszereket és bemutatja azok használatát az évfolyamonként átlagosan 20 diáknak, akik közül szerinte jó pár ügyes zenész akad.

Forrás: Tóth László személyes közlése

Vadgesztenye Nyugdijas Klub

A hajmáskéri nyugdíjas klub önszerveződése 1995 szeptemberében indult, amikor megkezdődött az önkormányzat által rendelkezésre bocsátott romos, rideg épület külső-belső felújítása. A különböző szerelvények megvásárlására az önkormányzat biztosította a pénzügyi fedezetet, a munkálatokat (villanszerelés, vízvezeték szerelés, kőműves, ács és festési munkák) pedig egy 20-25 fős csapat (tagok, pártoló tagok, fiatal szakemberek) végezte, helyi vállalkozók segítségével. 1996-ban az épületet sikerült olyan állapotba hozni, hogy 1996. augusztus 27-én 74 fő jelenlétében megalakult a hajmáskéri Nyugdijas Klub, melynek első elnöke Horváth Lajos volt, a vezetőség pedig 9 főből állt. A klub 1998-ban csatlakozott az „Életet az Éveknek” nyugdíjasok országos szövetségéhez. 2000-ben új elnököt választott a tagság Kocsis Lajosné személyében, a vezetőség továbbra is 9 főből állt. 2008-ban a klub új vezetője Putz Imréné lett, a vezetőséget 5 fő alkotta. 2015. évtől Vutka Ferencné vezette a klubot, 3 fős vezetőséggel, 2019-től pedig Borsné Szlapák Julianna a klub vezetője, egy 3 fős vezetőség élén.

Az első években a tagság többnyire társadalmi munkában folytatta az épület felújítását, felszerelését, komfortosabbá tételét – az önkormányzat anyagi támogatásával. Erre azért is volt szükség, mert fűtés hiányában a téli hónapok alatt szüneteltetni kellett az összejeveleteket az épületben. Az önkormányzat segítségét a klub azzal tudta viszonzni, hogy a Falunapok alkalmával rendelkezésre bocsátotta a klub helyiségeit. A kétezres évek elején ezt a régi épületet lebontották, és az önkormányzat a szépen felújított Közösségi Ház egy tágas termét ajánlotta fel a nyugdíjas klubnak, a hozzá tartozó konyhával együtt. Később, a kétezzer-tízes évek közepén ezeket a helyiségeket át kellett adniuk az iskolás gyermekek étkeztetésére, s a heti klubfoglalkozásokat azóta a Közösségi Ház egyik helyiségében tartják.

A közösségben hamar kialakultak és hagyománnyá váltak a rendszeres klubprogramok. A klubnapot minden hét kedd délutánján tartják, ekkor beszélnek meg az aktuális feladatokat, készülnek a soron következő programra, tájékoztatják a tagságot a klubvezetők megyei értekezletén elhangzottakról, vagy éppen jól kibeszélgetik magukat. A heti klubnapokon, Antal Sándorné, Csöpi néni kezdeményezésére, minden évben megemlékeznek a jeles irodalmi, történelmi évfordulókról, a költészet napjáról, valamint előadást hallgatnak meg a helyi és környező települések történetéről. Nagy érdeklődést kiváltó téma esetén pedig vendég előadót hívnak – például egy külföldi utazási élménnyel vagy egy egészségügyi témával kapcsolatban.

A klubban minden évben megtartják a hagyományos közösségi rendezvényeket is, ahol szendvicset készítenek, és sütemény, üdítő és vidító italok, esetleg hangulatos zene mellett töltenek el egy kellemes délutánt. A farsangon néhányan jelmezbe bújnak, a nőnapon a klub férfi tagjai virággal és egy rövid műsorral köszöntik a hölgyeket, a férfinapon pedig a nők viszonozzák ezt a kedvességet. Az idősök napi megemlékezésen egy-egy szál virággal, vagy egy üveg borral köszöntik a 80 év feletti tagokat, sőt még a karácsonyt is közösen ünneplik, versekkel és dalokkal hangolódva az ünnepre. Évente több alkalommal pedig együtt felkerekednek és elmennek kirándulni, fürödni vagy éppen a környező települések klubjaival szomszédolni.

2001-ben megalakult a klub színjátszó csoportja, amely több mint tíz évig működött, és számos vidám jelenetet vitt színpadra. A lelkes kis csapat vezetője-motorja Letenyei István klubtag volt. A klub versmondói is mindig szép sikereket értek el a különböző rendezvényeken. Egy meglepetés néptánc műsorral indult, és úgy megszerették a klub női tagjai, hogy 2006-ban megalakult és azóta is működik a Vadgalamb Néptánccsoport, Dékmárné Forgács Zsuzsanna művészeti vezető irányításával. Ekkor alakult újjá a Vadgesztenye Népdalkör is, amelyet Tóth László vezet. A nyugdíjas klub e kultúracsoportjai (→Vadgesztenye Népdalkör) gyakran színesítik fellépésükkel a helyi rendezvények: falunap, tavaszi gála, karácsony, nemzeti ünnepek műsorát.

A nyugdíjas klub emellett aktíván részt vesz Hajmáskér kulturális és közösségi életében közreműködőként, segítőként vagy nézőként a közönség soraiban. Közösen főznek a Hajma-napi lecsófőző versenyen, de részt vállalnak a település szépítéséért szervezett különböző programokon (szemétszedés, buszmegállók festése, dekorációk készítése) is. A klubtagok sikeresen képviselték a települést az „Életet az éveknek” nyugdíjas szervezet országos és megyei szervezetei által rendezett különböző kulturális seregszemléken, nyugdíjas néptáncos és dalos találkozókon is. Szívesen tettek eleget a környező településekről érkező meghívásoknak, valamint többször adtak műsort az Idősök Otthonában. Több alkalommal voltak házigazdái is különböző népdalos, néptáncos, irodalmi találkozóknak. Ezek a rendezvények minden esetben az Önkormányzat támogatásával, és a Művelődési Ház igazgatója segítségével valósulhattak meg.

A klub célja továbbra is az, hogy lehetőséget biztosítson azoknak, akik szívesen tartoznak ehhez a nyugdíjas közösséghez, örömmel csatlakoznak a programokhoz, s vesznek részt a közös munkában. A megalakulás után a Vadgesztenye Nyugdíjas klub létszáma (tagok és pártoló tagok) hamarosan 140-160 főre duzzadt, később ez a létszám folyamatosan csökkent. Az utóbbi években a tagok száma 40-50 fő között mozog, 2021-ben például 44 fő volt. A klubtagok közül többen is vannak, akik már nem tudnak a programokon részt venni, de a tagságukat továbbra is fenntartják. Vannak, akik az ünnepi rendezvényekre

eljönnek, de a klubfoglalkozásokat már ritkábban látogatják, és van egy lelkes kis csapat, akikre mindig, mindenhol lehet számítani.

Vadgesztenye Népdalkör

A hajmáskéri Vadgesztenye Népdalkörnek 2021-ben volt a 15 éves jubileuma. Előtte is működtek már hasonló formációk pávakör, dalárda, illetve dalkör néven, de ez a csapat a korábbiakhoz képest is rendkívül összetartó. A Vadgesztenye Nyugdíjasklub egyik vezetője, Letenyei Pista bácsi gyűjteményében szereplő bejegyzésből tudjuk, hogy Tóth László veszprémi zenetanár 2007. szeptember 11-én fogadta el a 12 fős lelkes csapat meghívását, hogy művészeti vezetőként vállalja el a dalkör irányítását.

A dalkör rendszeresen, hetente egyszer próbál. Tóth László szerint örömmel énekelnek, mivel ez kellemes kikapcsolódást jelent számukra. De, ahogy Kodály Zoltán mondja, „az ének szebbé teszi az életet, az éneklő ember a másokét is.” Ezért nem csak önmaguk szórakoztatására énekelnek, hanem egyben a műsorokra is készülnek. A dalkör évente 10-15 alkalommal részt vesz és szerepel a Hajmáskéren rendezett ünnepeken (pl. Március 15., Október 23.), rendezvényeken (pl. Bor és szőlő ünnep, Karácsony), s a környező települések meghívásainak is szívesen tesz eleget. Minden alkalommal különleges esemény a zirci egyházzenei találkozó, ahová először 2010-ben, majd, 2022-ben kaptak ismét meghívást. Több ízben vettek részt Balatonfüreden, az „Életet az éveknek” című országos kulturális seregszemlén. A 2014. esztendő pedig egy különleges fellépést hozott: a dalkör tagjai jelentkeztek és bekerültek abba a 400 tagú kórusba, melynek tagjai közreműködtek a veszprémi Arénában megrendezett EDDA koncerten.

A dalkör próbáin Tóth László citera kíséretével gyakorolják és adják elő a dalcsokokat, de az is előfordul, hogy a citerát felváltja a gitár. Laci elsősorban hazánk tájegységeinek dalaiból állítja össze a dalcsokokat. A teljesség igénye nélkül énekeltek már bakonyi, balatoni, kalocsai, hortobágyi, szatmári, palóc, hajdúsági dalokat, de bordalok, katonadalok, vajdasági dalok, székely népdalok és Lendva környéki tréfás dalok is voltak már műsoron. A korábbi évek megtakarításából és önkormányzati támogatásból 2009 és 2010 során elkészült a dalkör formaruhája. A hölgyek bordó szoknyát és mellényt, a férfiak pedig bordó mellényt kaptak. Ugyanez akkor sikerült a lányoknak egyforma fehér blúzt és egy-egy sálát is vásárolni.

A dalkör jelenleg a Vadgesztenye Nyugdíjasklub keretén belül működik, az önkormányzat támogatásával – a művészeti vezető tiszteletdíját is az önkormányzat fizeti. A csapat létszáma évről-évre változik, a legtöbben, 21-en 2011-ben énekeltek együtt a csapatban, jelenleg 12 fő a dalárda létszáma.

Vadgesztenye Népdalkör

Simon Csilla (1968),
a hajmáskéri önkormányzati
képviselő és
közösségfejlesztő

Simon Csilla a közösségi élet szervezésének készségét otthonról hozta, hiszen sokat tanulhatott édesapjától, aki igazi közösségszervező emberként mindig ott volt Hajmáskéren, ahol történt valami. Amatőr labdarugó, majd később futballbíró is volt, s mindeközben minden falusi program megszervezéséből és megvalósításából bőven kivette a részét. Szüreti felvonulásokat, bálokat szervezett, játszott a színjátszó körben és énekelt az énekkarban.

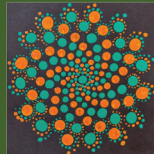
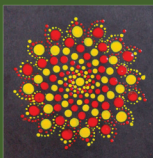

Csilla így már tinédzserként, a húszas éveit felé közeledve mindenféle tapasztalat nélkül, teljesen önállóan, „saját kútfőből” szüreti felvonulásokat, Katalin bált, farsangi bált, szilveszteri bált szervezett a kultúrházban. A programoknak természetesen már volt hagyománya a községben, ő mindössze annyit tett, hogy igyekezett megerősíteni ezeket a hagyományokat. A gyermekként és fiatalon szerzett élményei is közrejátszottak abban, hogy később művelődésszervezőként diplomázott.

Csillának gyermekkorában természetes volt, hogy szovjet katonák mellett nőtt fel. Nagyon jó élményei vannak például a szovjet laktanya körében szerveződő női tánckarról, vagy a férfi énekkarról, amelyek minden ünnepségen felléptek. 21 éves volt 1989-ben, amikor a Vörös Hadsereg végleg kivonult Hajmáskérről.

Emlékei szerint a hajmáskéri közösség régebben összetartóbb volt. Ez a szovjet katonák távozásával átalakult, hiszen ekkor a tisztek által hátrahagyott lakótelepi lakásokban hirtelen nagy számban jelentek meg új lakók, akik csak kisebb mértékben tudtak integrálódni a régi falu életébe.

Miután férjhez ment, Csilla Székesfehérvárra költözött, ahol született egy lánya. A 2000-es évek elején visszaköltözött Hajmáskérre, ahol vett egy házat, és hamarosan újra bekapcsolódott a falu közösségi életébe. A Művelődési Ház akkori vezetőjének, Kelemen Máriának kezdett munka mellett, önkéntes alapon segíteni a falunapok és a gyereknapok szervezésében. Az új intézményvezető, Dancsó Valéria kérésére tovább segítette a helyi programok szervezésében – eleinte önkéntesként, majd később, a feladatok rendszeresebbé válásával és egy pályázati forrásnak köszönhetően megbízási alapon. 2019-es megválasztása óta már önkormányzati képviselője mellett végzi ezt a tevékenységet. Csilla a kihívások ellenére továbbra is nagyon szereti a közösségfejlesztő munkát, örömmel látja el a feladatait és úgy érzi, hogy a falu közössége is értékeli, amit csinál.

Forrás:
Simon Csilla
személyes közlése

Andrási Piroska,
a hajmáskéri
varróklub vezetője

Andrási Piroska Székesfehérváron született, Martonvásáron nőtt fel, és házasságkötését követően férjével Veszprémbe költözött. Férje a Bakonyi Harci Helikopter Ezrednél szolgált, és az ő kollégáitól értesültek arról, hogy telkeket mérnek Hajmáskéren. Abban az időben sok hivatásos katona vásárolt telket a Deák Ferenc és a Hársfa utcában. Piroskáék végül 1989-ben vásárolták meg hajmáskéri telküket és 1992. május 1-én költöztek be családi házukba. A fiuk a költözés után egy hónappal, Veszprémben született és Hajmáskéren nőtt fel. Piroska és férje azóta is itt élnek, a fiuk a párjával viszont az új munkahely miatt Budapestre költözött.

Piroska 1989 óta dolgozik Várpalotán a Pápai SzC Faller Jenő Technikum, Szakképző Iskola műszaki tanáraként. Még friss diplomásként az akkori főnöke hívta el Várpalotára, hogy a ruhaipari szakközépiskolában, a ruhaipari technikus szakon tanítson. Maga is ezt a szakot végezte el Budapesten, mielőtt ruhaipari mérnök lett. Akkori főnökei úgy gondolkodtak, hogy egy olyan, friss diplomás, pályakezdő fiatal érdemes elcsábítani Budapestről, a Könnyűipari Műszaki Főiskoláról Várpalotára, aki ismeri a szakmát, de a helyi elvárásoknak megfelelően "alakítható".

A rendszerváltás előtt Váralpotán működött a Vörös Október Férfiruhagyár, amelyet később Elit Ruhagyár névre kereszteltek. Vörös Október néven egyébként Dunaújvárosban, Székesfehérváron, Nyíregyházán, Vásárosnaményban és Budapesten is működtek gyárak.

Piroska Váralpotán már részt vett a ruhaipari technikus szak elindításban és sokáig a ruhaipari szakközepes diákok ruhaipari technikus, nőruha készítő és férfi ruha készítő képzésein tanított szakmai tantárgyakat. Itt végzett diákjai főként a fent említett városokban működő ruhagyárak valamelyikében helyezkedtek el. Ezek a „ruhásképzések” azóta sajnos már megszűntek, de Piroska azóta is az iskolában dolgozik. Jelenleg matematikát tanít, gazdasági ismeretek órát tart kereskedelmi értékesítőknél és logisztikai technikusoknak, valamint munkavállalói ismereteket, és az üzlet működtetése című tantárgyat kereskedelmi értékesítőknél.

Piroska ugyan Váralpotán a munka után eljár a Bányász Kórusba is, mégis örül annak, hogy Hajmáskéren lakik, mert így a munkát könnyebb elválasztania a szabadidőtől. Hajmáskéren nyugodt, csendes falunak tartja, ahol jó élni, s ahová munka után jó hazajönni, megpihenni. Elégedett a település közösségi életével is, melybe maga is igyekszik aktívan bekapcsolódni. Bár Piroska otthon már nagyon ritkán varrogat, 2022 tavaszán mégis elindított lakóhelyén egy varró szakkört. Önzetlenül, szakmai elhivatottságból vállalta el a szakkör vezetését, melynek keretében a maroknyi, de lelkes klubtaggal kéthetente két órát töltenek együtt a Muzeális Kiállítóhely épületében, ahol öt varrógép és egy vasalódeszka áll rendelkezésükre. Piroska a varróklub mellett eljár a helyi kézműves szakkörbe is. Véleménye szerint nagyon sok program van Hajmáskéren. A férjével és barátaival ezek közül elsősorban a Karácsonyváron, a kolbásztöltő versenyen, a különféle kiállításokon, és a lecsófőző versenyen vesznek részt – utóbbin 3. helyezést nyert a csapatával.

Forrás: András Piroska személyes közlése

**Dékmárné
Forgács
Zsuzsanna,**
magyar néptánc oktató,
aki minden korosztályt
oktat Hajmáskéren

A családjával Balatonalmádiban élő Dékmárné Forgács Zsuzsanna „C” kategóriás néptánc oktató, népi játszóház vezető és gyógy pedagógia asszisztens. Három és fél évig tanult a Táncművészeti Főiskolán. Férjével a Honvéd Bakony Táncegyüttesben ismerkedtek meg, melynek mindketten tagjai voltak. Később három gyermekük született, akik közül mindhárom táncol vagy táncolt.

Zsuzsa tízévesen kezdett el táncolni Várpalotán a Cserregő Néptáncegyüttesben, melynek egyben alapító tagja. Első oktatói tapasztalatát 15 évesen szerezte, amikor oktatója, Szijjártóné Szabó Mária rábízta a Cserregő óvodás utánpótlás csoportjának oktatását. Azóta lényegében szünet nélkül tanít, miközben folyamatosan képezi magát. Az óvodástól a szépkorúig minden korosztályban oktat néptáncot. Szabadúszóként dolgozik: Várpalotán, Gyulafirátóton, Hajmáskéren, Veszprémben, Nemesvámoson, Felsőörsön és januártól Peremartonon is vezet néptánc csoportot. Emellett a veszprémi székhelyű Ablak a Múltra Egyesület elnökeként jeles napokhoz köthető játszóházakat, táncházakat, különböző rendezvényeket szervez.

Zsuzsa 17 évvel ezelőtt vetette meg a lábát Hajmáskérre, ahol egy remek, összetartó és befogadó közösségre talált. Gyermekek oktatásával kezdte, melyet gyorsan követett egy nyugdíjas néptánc csoport megalakítása – ezekben a korcsoportokban azóta is működik csoportja. Hetente egyszer tartanak táncpróbát: a felnőtteknek csütörtökön 16 órától, gyermekeknek pedig pénteken 14 órától-tart foglalkozást a Muzeális Kiállítóhely épületében.

Zsuzsa szereti Hajmáskért, melynek szerinte fantasztikus programkínálata van, ami nagyrészt a lelkes művelődésszervezőknek köszönhető. Zsuzsa minden hajmáskéri kulturális rendezvényen jelen van, és mindig nagy örömmel vállal fellépést a csoportjaival. Szereti az itt élő embereket közvetlenségük, nyitottságuk miatt és példaértékűnek tartja segítőkészségüket. A néptánc csoport munkáját például önzetlenül és sok szeretettel segíti egy nagyon tehetséges zenészekből álló család, a Csermák család, és Zsuzsa nagyon szerencsésnek érzi magát, hogy megismerhette őket.

Zsuzsa Hajmáskéren olyan körben mozog, amelyben mindenki odafigyel és számíthat a másikra és a különböző generációk láthatóan jó hatással vannak egymásra. Hajmáskéren tapasztalta meg először azt, hogy a kicsi táncos gyerekek és az idősebb táncosok milyen toleranciával viselkednek egymás iránt. Közös produkciókat tanított be nekik, s az együtt töltött idő sokat segített abban, hogy a különbözőségekből fakadó előítéletek szép csendben eltűnjenek. Zsuzsa szerint kicsit olyan a csoportjuk, mint egy nagy család. Minden csoporttagról tudna rengeteg jót mondani és nagyon szeretné, ha még jó sokáig együtt maradnának.

Mindemellett annak is nagyon örülne, ha még többen kedvet kapnának és csatlakoznának a Vadgalambok vagy a Gerlék csoportjához (→Hajmáskéri néptánc csoportok). Zsuzsa nem titkolt szándéka, hogy a gyerekek közül kinevelje saját utódját. Úgy látja, vannak a gyerekek között nagyon ígéretes tehetségek, akik nemcsak szépen táncolnak, de az oktatásba is bevonhatók. A felső tagozatos gyerekek például nagyon sokat segítenek a gyermek csoport tanításában. Néhányan közülük, például a 8. osztályos Szabó Kamilla nemcsak tehetséges, de pedagógiai érzéke is van: ügyesen, szerethetően viszonyul a gyerekekhez, s a gyerekek is hallgatnak rá és elfogadják.

Zsuzsa hajmáskéri terveiben emellett az is szerepel, hogy itt is elindítson egy óvodás néptánc csoportot. Továbbá szeretne önálló műsorral előrukkolni a 20 éves jubileumi ünnepségre, amihez igyekszik bakonyi táncokból új koreográfiákat összegyűjteni. Végül szeretné összegyűjteni Hajmáskér népi hagyományait, jeles napi szokásait, újra elkészíttetni népi viseleteit, hogy be tudja ezeket mutatni elsősorban a helyieknek, s aztán szélesebb körben is.

Forrás: Dékmárné Forgács Zsuzsanna személyes közlése

A hajmáskéri néptánc csoportok

A hajmáskéri Vadgalamb néptánc együttes 2005 őszén debütált a Nyugdijas klub meglepetés produkciójaként. Ez az előadás volt egyben a csoport létrejöttének apropója, s az időnként változó összetételű csoport azóta is töretlenül működik Dékmárné Forgács Zsuzsanna néptánc oktató művészi vezetése alatt. A csoport fő célja a különböző generációk együttléte a kisiskolásoktól a nyugdíjasokig. Igyekeznek minél többet együtt, vegyesen járni a táncot, s közben ápolni az értékes helyi hagyományokat. Az összetartó és segítőkész csoport immár szerves része Hajmáskér és környéke kulturális életének. A csoporttagok mindig számíthatnak egymásra és a falu is mindig számíthat közreműködésükre a helyi rendezvényeken. A csoport szívesen fogad új, táncolni vágyó tagokat – elsősorban a felnőttek köréből. A szintén helyben, a családok és a település támogatásával működő hajmáskéri Gerlék gyermek néptánc csoport pedig a táncolni vágyó gyermekeket várja sok szeretettel.

Seregélyes András (1980),

a hadtörténeli kiállítás
megálmodója, aki
gyűjti a vasúttörténeli
emlékeket is

Seregélyes András Veszprémben született, a veszprémi Kossuth Lajos Általános Iskolába járt, Celldömölkön kitanulta a géplakatos karbantartó szakmát a 410. számú Ipari és Szakmunkásképző Intézetben, s Zircen érettségizett le a III. Béla Gimnáziumban. Már gimnáziumi tanulmányai alatt elkezdett dolgozni a Magyar Államvasutak kötelékében: 1999 decemberétől Celldömölkön, majd 2000-tól Székesfehérváron. 2001-től Debrecenben tanulta a mozdonyvezetői szakmát, majd 2003 óta Veszprémben teljesít szolgálatot mint mozdonyvezető. Havonta átlagosan 23-szor, egy napon belül akár többször is felpattan a vezetőfülkébe, és a szélrózsa minden irányába, többek között a Szombathely-Budapest viszonylaton vezeti a mozdonyt.

András már gyerekkorában elhatározta, hogy mozdonyvezető lesz. Badacsonyládbihegyi nyaralásai során szerette meg a vasutat, és az akkor már nyugdíjas, de aktív korában mozdonyvezető anyai nagypapája is sokat mesélt neki a szakmáról, és édesanyja is mindenben támogatta. Miután édesanyjával sokat kerékpározott Veszprém környékén, többször megfordult Hajmáskéren is. András életében így találkozott egymással már idejekorán a vasút, Hajmáskér és a katonaság. A Kádártát és Hajmáskért összekötő kerékpáros útvonal ugyanis akkoriban a harckocsi gyakorló pályán vezetett keresztül, így a kislfiút már ekkor megérintette a hely szelleme. A hajmáskéri látogatások alkalmával mindig összefutottak ismerősökkel, s nyomon tudták követni, mi zajlik a katonai táborban. A katonai laktanyában még közvetlenül a szovjet kivonulást követően járt az akkor Hajmáskérré költöző nagynénjével, hogy megnézzék, hogyan éltek itt a táborlakók.

A Kárpátaljáról származó orosz- és angoltanárs feleségével Veszprémben ismerkedett meg András. Az egyre sűrűbb levélváltásból beszélgetések, találkozások, végül házasság lett. Később, mikor feleségével már Veszprémben éltek és a városhoz közeli lakóhelyet kerestek maguknak, Andrásék a közös kerékpározások alkalmával ismét felfigyeltek Hajmáskérré. Végül 2008-ban döntöttek úgy, hogy ideköltöznek. Így lett a vasút- és katonai tábor rajongó kislfiúból a jelenleg Hajmáskéren élő öt mozdonyvezető egyike. Hajmáskér egyébként korábban jóval nagyobb jelentőségű vasúti csomópontnak számított, sok vasutas élt a községben. A ma dolgozó öt hajmáskéri mozdonyvezetőből is legalább kettő vasutas családból származik. Meglehető, András fiai, Viktor és Igor is továbbviszik majd a családi hagyományt.

András a gyűjtőszemélyen keresztül éli ki igazán a vasút és a katonaság iránti rajongását. Még tinédzser korában kezdett el vasúttörténeti érdekességeket gyűjteni és értő módon rendszerezni, majd ezt újult erővel folytatta a hajmáskéri családi házba költözésüket követően. A negyedszázada összeszedett vasúti relikviákból, kisebb emléktárgyakból és egy kis terepasztalból álló Vasúttörténeti gyűjteményben már egy kiállításra való anyag összejött.

Mivel András a vasút mellett a katonaság is izgatta, barátaival 2007 környékén elkezdett gondolkodni egy katonai történeti kiállítás anyagának összeállításán. A gondolatot gyorsan tettek követték: elkezdtek az interneten és a baráti társaságon keresztül összegyűjteni a Hajmáskérhez köthető magyar és szovjet katonai eszközöket és egyéb katonai jellegű tárgyi emlékeket. Volt olyan eszköz, amit megvásároltak, vagy elcseréltek egy másikkal, olyan is volt, amit saját maguk találtak, de idővel a helyiek közül is egyre többen gyarapították felajánlásaikkal a leendő kiállítás anyagát.

Andrásék célja az volt, hogy az összegyűjtött tárgyakat be is mutassák, tehát mindenképp szükségük volt egy állandó kiállítóhelyre. Ennek megkönnyítése végett 2009-ben létrehozták az azóta közhasznúvá vált Bakony Hadtörténeti Alapítványt, melynek célja a Bakony térség katonai múltjának megismertetése, állandó és időszakos kiállítások létrehozásával és fenntartásával, tagjai pedig olyan veszprémi, hajmáskéri, kádártai, gyulaírói és nagyvázsonyi magánszemélyek, akiket összeköt a hadieszközök és egyéb katonai emlékek iránti rajongás. A csapat lelkesedését látva először Horváth Sándor, a hajmáskéri vasútállomás főnöke ajánlotta fel részükre az állomás egyik termét. Később Köbli Miklós polgármester úr javaslatára előbb a Művelődési Ház alsó – jelenleg raktárként funkcionáló – szintjén rendezték be a hadtörténeti kiállítást, majd innen vitték tovább a gyűjteményt végleges helyére, az akkor újonnan felavatott Muzeális Kiállítóhely első emeleti szobáiba. Jelenleg két szobát foglal el a kiállítóter, melyből az egyik a magyar honvédséghez, a másik pedig az egykori szovjet laktanyához köthető tárgyi emlékeket és eszközöket mutatja be.

András és barátai belső hajtóereje azóta is fontos láncszeme a község közösségi életének. Részt vesznek a hajmáskéri falunapokon, sőt más falunapokra és a honvédség egyik veszprémi rendezvényére is eljárnak. Emellett célzottan hajmáskéri kirándulócsoporthoz is bemutatják, amit a letűnt, s helyenként a történelemkönyvekből is kiírt korszakok haditechnikájáról tudnak. Céljuk, hogy minél többen felismerjék ezeket az eszközöket és megtanulják őket értékelni és a helyükön kezelni.

Forrás: Seregélyes András személyes közlése

Közös Jövőkért Alapítvány, az emberi kapcsolatok erősítéséért

Hajmáskéri szülők és nagyszülők hozták létre a Közös Jövőkért Alapítványt, melynek célja az emberi kapcsolatok erősítése, s ennek jegyében rendszeres művészeti, szabadidős, és kulturális események szervezése.

Az alapítvány az elmúlt 25 év során több programsorozatot hozott létre. A leghosszabb ideig, 22 éven át működött kiemelt programjaként a Mikulás járat, amelynek keretében Veszprém, Hajmáskéri, Sóly és Várpalota gyermekeit keresték fel lelkes önkéntesek. Az alapítvány a járat állomásain kívül szervezett gyermekkoncertet is a zeneművészeti szakközpiskola diákjainak bevonásával, egész napos játszóházat, valamint táncversenyt a „Táncparkett örögei” című program keretében. Az Amatőr Komédiás Társulat örökös tagjaként is munkálkodó önkéntes Mikulás betegségét követően az alapítvány jótékonyági gyűjtést hirdetett a családjá számára, s a téli programot átalakította úgy, hogy a Mikulás Manó várják a gyerekeket, hogy együtt készülhessenek az ünnepekre. Az ehhez kapcsolódó tíz kézműves foglalkozáson mintegy 150 gyerek vett részt.

18 éven keresztül működtette az alapítvány az Amatőr Komédiás Társulatot, melyben négy generáció képviselői szórakoztatták játékkukkal a nagyérdeműt. 2007-ben indította el nyári tematikus tehetséggyogozó műhelyét az Alapítványi Kuckóban, ahová korsztályi megkötés nélkül, évente változó témával várta a gyerekeket. A játékos, kreativitást fejlesztő foglalkozások vezetését óvodapedagógus, zenetanár, iparművész vállalta. Az egykori kuckó tagok mára családot alapítottak, de közülük többen azóta is kötődnek a különböző művészeti ágakhoz. 2020-ban és 2021-ben az alapítvány, a miskolci Balázs Győző Liceummal együttműködésben felnőtt képző és iparművészeti alkotótábort valósított meg a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával. A Karton csoport nevű iparművészeti alkotóközösséggel folytatott művészeti projekt keretében pedig népi kézműves foglalkozásokat, képző- és iparművészeti alkotónapokat szervez gyerekeknek az egyes ünnepkörökhöz kapcsolódóan.

2016-tól kezdődően az alapítvány fotókiállításokat is szervezett, többek között Szivárvány nyomában, Nyitott szemmel, Látletet, Állati jó fotók, Van képünk hozzá, Kertjelek címmel. A Szivárvány nyomában (2016) című tárlat 50 színes természetfotóból állt, a Nyitott szemmel (2017) válogatásban pedig tájképek, makro felvételek, egyedi látásmódok mutatkoztak be. A legnagyobb sikert a gyerekek körében egyértelműen a házi kedvenceket bemutató kiállítási anyag, az Állati jó fotók (2018) aratta. A kiállítások célja kezdetben bemutatkozási lehetőség teremtése volt a Hajmáskéren élő amatőr alkotók számára.

Az évek során elkészült alkotásokból azóta összeállt egy színvonalas vándorkiállítás anyaga, melyet az egri Kepes Intézetben szervezett kiállításon mutattak be 2022 nyarán. Az alapítvány fiatal fotósok: Molnár Csaba és Szűcs Rita önálló kiállításának (2019-2020) létrejöttét is segítette. A Karton csoport tevékenységét is támogatta az alapítvány a Thury-várban bemutatott kiállítás (2021) és a Nemzeti Kulturális Alaptól érkező pályázati háttér megszervezésével, valamint a Karton csoportot bemutató, Kert-jelek, Kert-esszenciák című katalógus megjelentetésével. Az alapítvány gondozásában adták ki a hajmáskéri Horváth Attila Nem ér a nevem című novellás kötetét is.

Régi hagyomány felélesztését célozta az alapítvány Határjárás című programja, amelyhez csatlakozva a községbe költözők szakvezetéssel, élményekben gazdag túraútvonal bejárásával ismerhetik meg lakóhelyük természeti értékeit. Szerveztek emellett Séd tisztító túrát, több községet érintő koncert sorozatot, regionális faluszínpadi találkozót, májusfa-állítást és kitáncolást, valamint Ifjúsági szilvesztert.

Az alapítvány kuratóriumi elnöke, Miklós Judit mestertanár 2021-ben elnyerte a Nemzeti Művelődési Intézet Közösségépítő Önkéntes díját, s az ezzel járó anyagi elismerést az alapítvány az új telephelye közösségi helyiségében található kazettás álmennyezet kialakítására fordította.

Omász István (1942),
tősgyökeres hajmáskéri,
a helyi sportélet
meghatározó alakja

Omász István szegényes hajmáskéri gyermekévekre emlékszik vissza. Édesanyja, Nagy Janka (1904-1994), a Pozsony melletti Csilizradványon született, és nyolc testvére volt. Édesapja, Omász Károly (1912-1977) egy időben gyalog járt át cselédkedni Hajmáskérről az 5 km távolságra fekvő kádártai kocsmároshoz, ahol esténként a szalmán aludt. Később pedig pásztorkodással foglalkozott, mely foglalkozást sokan lenézték Hajmáskéren. Április és november között, mikor a falu lakói kiengedték saját teheneiket, István édesapja hat órakor kelt, hogy kikísérje az állatokat a Kaczó-dombra, ahol finom volt a fű. Sötétedéskor, este 7 és 8 óra között pedig hazakisérte az állatokat. Ezért a munkáért a hajmáskériek házanként egy tehén után 10 kg gabonát adtak, itatásukért és a párosztatásért pedig 10-10 forintot fizettek. 1959-ben, amikor jött a téjesesítés, az állatokat mindenkinek be kellett szolgáltatnia, és Omász Károly is termelőszövetkezeti tag lett. A Tsz istállójában ekkor 300 borjút és 300 tehenet gyűjtöttek össze, melyekre alapozva létrehozták a tejcarnokot. Az egykori tejcarnok területén működik ma a hajmáskéri repülőgép bázis.

István alsó tagozaton a református iskolába, felső tagozaton pedig a katolikus iskolába járt - ekkor még szombaton is volt tanítás. 1948-1949-ben még nekik kellett tűzfát vinniük az iskolába. Ekkor még a gyerekek dolga volt a fahasogatás és a tűzrakás, és a tanár választotta ki, hogy aznap ki menjen fát hasogatni. A gyerekek örültek ennek, mert addig sem kellett tanulniuk. A meleg kályhához viszont a jómódú gyerekek ülhettek közel. A tejet porból készítették, s ezt utána pléh pohárból itták meg tízóráira. A szegények közül nyáron sokan mezítláb jártak iskolába. István édesanyját is bántotta, hogy cipőt csak templomba adhatott a gyermeke lábára és kölcsön kellett kérni cipőt, ha fénykép készült a gyermekekről.

Istvánék jól érezték magukat az iskolában és egyáltalán nem várták az iskolai szüneteket. Otthon ugyanis sok volt a dolog. Már tíz éves korától kapálni járt és teheneket vezetni, sőt az állatetetés is a gyerekek feladata volt. Vizet a 200 méterre lévő kútról hoztak, mert akkoriban sehol nem volt fürdőszoba. A vizet fateknőbe öntötték, majd gyökérkefével kefélték le a talpukat. Mosni a Sédhez jártak, ahová egy tragaccsal vitték le a ruhákat: míg István édesanyja mosta a ruhákat, a gyerekek körülötte játszottak.

István 1959-től a Péti Nitrogénműveknél dolgozott segéd munkásként. 1962-től pedig a szovjet katonai tábor területén, a nullponti lő- és gyakorlótéren foglalkoztatták villanyszerelőként. Saját bevallása szerint ez volt a legjobb munkahelye. A táborparancsnok a barátjaként kezelte, és a fizetése is magas: 1700 forint volt a hatvanas évektől egészen 1975-ig.

István 30 évesen kötött házasságot Irénnel. Az egybekelésük utáni első években az anyósa konyhájában aludtak egy priccsen. 1970-ben sikerült telket vásárolnia Hajmáskéren 5000 forintért a Rákóczi utca 32. szám alatt. Magyar főnöke, a Béla bácsi és a futball csapat tagjai is rengeteget segítettek az építkezésben „mindenki egyért, egy mindenkiért” alapon. A futball csapat még szombatonként is kivette a részét a munkából, és Istvánék is éjjel-nappal dolgoztak. Az alapot például 16 ember ásta ki egy nap alatt. Zsalut épületbontásból szereztek, a murvát orosz billenccsel hordták Ősküről, a cementért viszont fel kellett iratkoznia egy várólistára. Mivel így nem sok esélye lett volna hozzájutni, István megkérte az alezredest elvtársat, aki „Megoldjuk” kijelentésével zöld utat adott a fuvarnak.

Istvánéknak 1972 nyarán megszületett Kati lányuk, 1975-ben pedig munkahelyet váltott, és a veszprémi szénbányákhoz ment kocsikísérőnek, ahol 1980-ig dolgozott. Ajkára, Dударra és Balinkára szállított alkatrészeket, visszafelé pedig szemet fuvarozott. A fuvarokért plusz pénzt kapott, így a család szépen gyarapodott. 1980-ban Istvánt behívták a szénbányák veszprémi gondnokságára, karbantartónak. Az ingázás miatt reggel fél ötkor kelt, hogy elérje az 5:20-kor induló vonatot, amelyről a Veszprém-Külső (Jutas) megállóhelyen szállt le. 2002-ig dolgozott ezen a munkahelyen.

István nagyon szeret sportolni. Míg dolgozott, munka után mindig edzésre járt. Általában heti két edzésen vett részt, vasárnap pedig a bajnokságban játszott mint a csapat kapusa. A focicsapatot patronáló Hajmáskéri Sport Egyesületnél sokáig intéző, majd 1995 és 1997 között sportelnök volt. 1997-ben megszervezte az öregfiúk focicsapatát is. A foci mellett a Tulipán vendéglő udvarán sokat pingpongoltak, s egy időben itt volt a sportöltöző is. István családjával nyugdíjasként sokat kirándul, kerékpároznak, és a lovardából átalakított Sportcsarnokban Kovács Botonddal és a többiekkel rendszeresen pingpongozik is.

Forrás: Omász István és Omász Istvánné személyes közlése

Hajmáskéri Tűzoltó Egyesület

Omász István 1959-től lett tagja a hajmáskéri Tűzoltó Egyesületnek, melynek elnöke Zergi Miki bácsi volt. Az egyesületnek a férfi mellett női tűzoltócsapata is volt. A csapatok he-tente egyszer vagy kétszer, versenyek előtt pedig minden nap gyakorolták az eszközök szét- és összeszerelését, mivel a versenyen a másodpercek is számítotak. Néhányszor Hajmáskér is rendezett tűzoltóversenyt a vasútállomásnál egykor működő sportpályán.

Cs. és kir. tüzőrségi lövőiskola.
Hajmáskér
K. u. K. Artillerie Schiesschule.

Lovarda belseje. — Reilschule.

Omász Istvánné (1953),
ezüst jelvényes túravezető,
a hajmáskéri
túramozgalom motorja

Omász Istvánné, Irén a hajmáskéri természetjáró programok egyik fő szervezője, a nyugdíjasklub és a dalárda oszlopos tagja. Aktív közösségi életet él és szervezőegyenisége fontos alkotóeleme a település életének.

Irén 1953. június 7-én született Tapolcán, és szüleivel és négy testvérével 1961-ig Lesencetomajon lakott. Mivel azonban édesapja, Szabó Géza a Péti Nitrogénművekben kapott munkát és Irén nagynénje Hajmáskéren lakott, a család Hajmáskérre költözött. Először a Kossuth utcában laktak, később a Dózsa utcába költöztek – innen az ismeretség leendő férjével, Omász Istvánnal, akinek szüleitől hordták Irének a tejet.

Irén 1959-ben kezdte az általános iskolát. Tanítónő szeretett volna lenni, de mivel egy éve sen a jobb keze lebénult, az orvosok nem írták alá pályaképesítési igazolását. Érettségi után a Péti Nitrogénműveknél, majd a Balaton Bútorgyár könyvelésén dolgozott, de rájött, hogy nem érdeklik a számok. 1984-től ezért képesítés nélküli pedagógusnak állt Hajmáskéren. Igaz, hogy tanítóként feleannyi fizetést kapott, mint a Balaton Bútorgyárban, de ez volt az a munka, amiről mindig is álmodott. El is végezte a tanárképzési szakot a győri Apáczai Csere János Tanítóképző Főiskola levelező tagozatán – 3 év alatt, munka mellett, pénteki, szombati és vasárnapi napokon.

Irén emlékei szerint a helyi iskolás gyerekek jól megvoltak az egykori szovjet laktanya kis lakóival. A hajmáskéri iskolában vendégül látták az orosz iskolásokat, és a magyar diákok is szerepeltek a szovjet ünnepi rendezvényeken. Az orosz és a magyar gyerekek együtt játszottak és jól megértették egymást. Ezt megkönnyítette, hogy akkoriban az iskolában tanították az orosz nyelvet. Az iskola emellett szorgalmazta, hogy a pedagógusok is összejárjanak. Irénéknek nem voltak előítéleteik, sok közös főzést, kirándulást szerveztek a szovjet kollégákkal. Az iskola életében óriási változást hozott 1990, amikor a szovjet csapatok kivonultak Hajmáskerről, majd a hamarosan beköltözőknek köszönhetően megugrott a település lakosság száma, mert ekkor hirtelen kicsinek bizonyult az addig használt két iskolaépület.

A hajmáskériek körében köztudott, hogy Irén szenvedélye a túrázás (→Építők Természetbarát Sportegyesület). Amikor Irén lánya, Kati volt a hajmáskéri Művelődési Ház vezetője, már akkor közösen szerveztek túrákat családok, gyerekek részére. Ilyen volt például a „Cél a paprikáskrumpli” túra, vagy az Állatkerti vetélkedő. A későbbiek során faluismerteti túrákat, kalandtúrákat vezettek a művelődési ház későbbi vezetőivel, Kelemen Mária Zitával, és Dancsó Valériával közösen, melyeket természetvel, növényekkel, állatokkal kapcsolatos játékos feladatokkal, totókkal színesítettek.

Az évek során a hajmáskéri természetjárók több rendszeres helyi programja is szervesen beépült a közösség életébe. A lelkes hajmáskéri és környékbeli túrázóknak minden év februárjában jelmezes túrát vezetnek, májusban pedig kalandtúrát szerveznek az itt lakóknak. A falusi kalandtúrán, amely a Közösségi háztól indul, a túrázók az öt állomást felölő útvonalon szellemi és játékos feladatokat teljesítenek. 2016 óta, Omász István vezetésével, többször mentek éjszakai pizsama túrára is. Az általában júliusban, este kilenckor induló éjszakai túrák mindenki számára nagy bulik, melyek megszervezésében az „Avarjárók” több alkalommal is segítettek és részt is vettek rajtuk. Sikeresek voltak a „Szilveszterezzz az erdőn!” kirándulások is, amikor az éjfél után kint töltötték az erdőben, és két óra körül indultak haza.

A természetjárók az általános iskola vagy a Művelődési Ház által szervezett nyári táborok programjaiban is besegítenek. Vezettek már nappali és éjszakai túrákat is a gyerekek számára, legutóbb pedig egy gyógynövény-ismereti túrára vitték a táborozókat.

Irén szerint túrázni csak elindulni nehéz, és a természetjárás az egyik legjobb egészségmegőrző kikapcsolódás, az immunrendszer megerősítésének kiváló módja. Vallja, hogy ha felveszi a túrabakancsot és elindul a természetbe, akkor a gondokat és problémákat maga mögött hagyja, és szellemileg és fizikailag is teljesen ki tud kapcsolódni. Emellett rengeteg felejthetetlen emléket is gyűjt túra közben, melyekre később jól esik visszaemlékeznie.

Forrás: Omász Istvánné személyes közlése

A veszprémi Építők Természetbarát Sportegyesület hajmáskéri szakosztálya

Irén szerint a természet a legjobb gyógyír minden bajra. 1986-ban az akkori második osztályának tanulóival és szüleikkel ennek szellemében gondolt egy nagyot, és megszervezett egy közös táborozást. Az indulás napját megelőző éjszaka egyfolytában esett az eső, így Irén alig aludt, mivel kétségei voltak afelől, hogy a szülők elengedik-e a gyerekeket. Másnap reggel Irén, a férje és Kati lánya mind nagyon megőrültek, amikor látták, hogy végül minden résztvevő eljött. A még szemerkélő esőben a kocsikaraván elindult Jásdra, ahonnan a Római-fürdő közelében lévő Vadalmásba vezetett az előző éjszakai esőtől vízzel megtelt pocsolyákkal, kátyúkkal teli út. Kalandos volt, hiszen többször ki kellett szállni a kocsiból és kitolni a járműveket a sárból. Végül is szerencsésen megérkeztek a táborhelyre mind a 35-en, s közben még a nap is kisütött, úgyhogy vígan verték fel sátraikat az erdő rengetegében.

A táborban teljesen nomád körülmények között éltek: reggel a patakhoz jártak mosakodni, este a fürdősátorban az üstben melegített vízben mosakodtak. Még a „Csikoscának” elnevezett (csíkos falapokból készült) WC-bódét, s hozzá a klórmenteset is otthonról vitték. Minden nap, egész nap volt program, de még éjszaka is, s akik az aznapi programban nem vettek részt, finom ebéddel, vacsorával várták a többieket. Válogatós gyerek pedig nem volt, mivel a túrákról, a versenyekről fáradtan, éhesen tértek vissza a táborba. Itt az erdészek többször is meglátogatták a csoportot, asztalokat, székeket vágtak nekünk hatalmas farönkökből, és egy-két este csatlakoztak is a táborlakókhoz. Irén azóta is hálával és szeretettel gondol az akkori szülőkre, akik mindenben segítették őt.

Az első táborozás annyira jól sikerült, hogy ezután minden nyáron útra keltek Magyarország egy-egy új tájegységét felfedezni. A sátorozást később felváltották a kulcsos vagy turistaházak. Táboroztak az eplényi sípálya környékén, voltak a bakonyi Augusztin tanyán, Kisgyónban, Őriszentpéteren a Dominó Kulcsos házban, a Börzsönyben, a Mecsekben, de a Dráva mellett, Szlovéniában, és még sok más helyen. A későbbiek során Irénnek más osztályai lettek, s így a csapat összetétele is változott, de a túrázó kemény mag megmaradt. Ebből alakult ki az Építők Természetbarát Sportegyesület hajmáskéri Kő-alja szakosztálya, akik rendszeresen részt vettek az egyesület túráin, de mint hajmáskériként külön is túráztak, kirándultak. Ott voltak a Gyalogos Országos Találkozókon, melyeket minden pünkösdkor az ország más-más pontján rendeztek meg, így Magyarország számos gyönyörű helyére jutottak el együtt.

Irén 1988 óta túrázik rendszeresen, és férje is, aki pedig régebben a labdarúgás szelermese volt, egyre gyakrabban csatlakozik hozzá. Lányával együtt immár mindhárman tagjai a veszprémi Építők Természetbarát Sportegyesületnek. Irén 1997-ben ezüst minősítést szerzett túravezetésből és legnagyobb örömeire 2021-ben Kati is bronz jelvényes túravezető lett. Más falubeliekkel együtt teljesítettek több túramozgalmat is: voltak például Fejér, Veszprém, és a Börzsöny turistái, s több alkalommal megszerezték az Észak-Dunántúli kupát. Irénék jó példája ragadós, hiszen az utóbbi években Hajmáskérről többen is teljesítették a „Varak várromok Veszprém megyében” jelvénytérző túramozgalmat, végigjárták a Balaton-felvidéki Kéktúra Pétfürdőtől Badacsonyig tartó szakaszát, most pedig az Országos Kék Kör útvonalának egyes szakaszait járják.

Idővel a gyalogtúrák mellett a kerékpártúrák is előtérbe kerültek. Egy 12 fős hajmáskéri csapat, Omász István vezetésével, első alkalommal 2006-ban kerékpározta körbe a Balont, majd ezután több éven keresztül minden nyáron, eddig összesen 13-szor tekerték végig a háromnapos túrát. Kerékpároztak továbbá a Fertő-tó környékén, megkerülték a Velencei-tavat, és a Tisza-tavat is. Közben persze változott a csapat összetétele. Jelenleg 17 tagja van az Építők Természetbarát Sportegyesület hajmáskéri „Avarjárók” szakosztályának. Köztük egy bronz jelvényes túrázó (Tóth Imre), öt ezüst jelvényes túrázó (Makai László, Omász István, Omász Katalin, Omász Istvánné, Takács Tamás), három bronz jelvényes túravezető (Budai Szilvia, Omász Katalin, Vincze János), és egy ezüst jelvényes túravezető (Omász Istvánné). A veszprémi egyesület nem igazolt túrázóik alkalmanként vesznek részt a programokban.

Omász Katalin (1972),
utazási irodavezető,
akinek az éneklés
a hobbija

Omász Katalin 30 éves koráig Hajmáskéren élt. Ez idő alatt számos rendezvényt szervezett: pici gyerekként saját házuk udvarában, fiatal felnőtt korától pedig a Művelődési Ház vezetőjeként. Jelenleg Veszprémben él, az Exclusive Tours utazási iroda turisztikai vezetője. Gyakran látogatja Hajmáskéren élő szüleit, sok programot, kirándulást szerveznek együtt, és a hajmáskéri eseményeken rendszeresen fellép énekes produkcióival.

Omász Kati már 1994-ben falunapokat szervezett az egykori katonai tábor területén. Ekkor még mindenki „szerelemből csinált mindent”, hiszen nem volt még forrás komoly produkciók meghívására, így maguknak kellett megteremteniük a feltételeket. Kati felkereste az összes helyi vállalkozót, hogy segítséget kérjen, és végül sikerült egy egynapos falunapot megszerveznie komoly fellépőkkel: Zsurzs Katival, Maksa Zoltánnal, Csepregi Évával. Különleges programelemek is voltak, például Katona János légierő zenekara platós teherautóval járta Hajmáskért, és fújta az ébresztőt a falusiaknak. Kati szervezett aszfaltrajzversenyt, akadályversenyt, táncházatot, paprikás krumpli főzést, valamint férfiszépségversenyt, 10 nevezővel, „A férfi, aki tetszik nekünk” címmel. Volt tűzoltó bemutató roncs gyűjtással és olttással, és kutyás rendőrségi bemutató, este pedig tűzijáték, hajnalig

tartó bállal. A Radio Jam élőben jelentkezett Hajmáskérről: ez volt az első alkalom, hogy a veszprémi rádió kitelepült vidékre. A rendezvény végül nemcsak közönségsikert, hanem meglepetésre, némi nyereséget is hozott a falunak.

Kati Idősek Napját is szervezett Hajmáskéren a helyi nyugdíjasoknak étkezéssel egybekötött, teljes estés zenés-táncos programmal. A hajmáskéri bálók közül a Búcsúbál, a Szüreti felvonulás és bál, a Nőnap bál, a Katalin-bál és a Locsoló bál szervezésében vett részt sok éven keresztül. A nevéhez fűződik a gyerekekre koncentráló TÁTIKA elindítása is, melynek keretében ismert zenékre (Zoltán Erika, Szandi, John Travolta) tanított be táncokat. Ez akkor igazi kurióznak számított, s az itt készült videók máig visszanezeshetők. A szintén Kati által, 29 éve alapított Kövirózsa Kulturális Csoport gyermek és felnőtt műsorokat állított össze és adott elő. Egy alkalommal a Vén diófa című, 12 perces operett blokkot valósították meg komoly koreográfiával, jelmezekkel. De a jó hangulatért se mentek a szomszédba: édesapja, Omász István egyszer Harangozó Teriként lépett a színpadra. Egy másik alkalommal, a Dundi mókus órs című produkcióban pedig falusiak (Kocsis Éva, Csácsi Irénke, Dezső Gáborné és még sokan mások) öltöztek be úttörőnek.

Omász Katinak egyébként gyermekkori vágya volt, hogy színésznő legyen. Már hétéves korában Kovács Kati estet szervezett a házuk kertjében, színpaddal, fatuskókból készült nézőtérrel, függönnyel, bakelit lejátszóval. A belépődíj 1 és 2 forint volt. Viszonyításképpen, egy bakelit lemez ára ekkor 99 forint-volt. Ötödikes korától esküvőkön, névadó ünnepeken mondott verset vagy énekelt. Az énektanár Völler Adéltól vett leckéket, olyan komolyan vette a felkészülést a fellépéseire. Több alkalommal önálló estje volt a veszprémi Városi Művelődési Központban. Továbbra is nagyon szereti a kuplékat és a sanzonokat, és sok színész barátja van, de ma már csak hobbija a színjátszás és az éneklés.

Valódi hivatása az utazás és az utaztatás. Ha nem éppen szüleivel túrázik vagy kerékpározik valahol, akkor Kati a nagyvilágban barangol. Jelenlegi, turisztikai munkájából kifolyólag ugyanis sokfelé utazik. Többször megfordult már volt szovjet tagállamokban is, s ilyenkor elég gyakran megesik, hogy egykor Hajmáskéren szolgált katonákkal találkozik. Üzbegisztán fővárosában, Taskentben például a csoport helyi tolmácsáról kiderült, hogy Hajmáskéren volt katona. Grúziában pedig az egyik kisbusz vezetőjéről derítette ki Kati, hogy katona korában járt Hajmáskéren, az illető pedig kikérdezte őt mindenről, ami azóta a faluban történt. Ez is jól mutatja, hogy milyen kicsi a világ. Egyébként Kati kedvenc úti célja India, s mostanában éppen szanszkritul tanul. Vegetáriánus, nagyon szereti az indiai konyhát és érdekli az ayurveda életmód. Nem véletlen, hogy utazási irodája olyan indiai gasztro utat is kínál, ahol a résztvevők két héten keresztül tanulhatnak főzni.

Forrás: Omász Katalin személyes közlése

Ajkai Gyula (1930),
nyugalmazott
szerszámszerkesztő,
aki 19 évig élt a hajmáskéri
vasúti pályaudvar mellett

A kisapáti születésű Ajkai Gyula kétévesen került Hajmáskérre, miután vasúti altiszt édesapját Nemesgulácsról idehelyezték váltókezelő beosztásba. Gyula szüleivel és két lánytestvérével a váltókezelő és a pályamesteri hivatali lakások közötti házban lakott, melyhez egy konyhakert és egy virágoskert is tartozott. A konyhakertben megtremtek a szükséges zöldségek, melyet időnként lisztre cseréltek a vízimalmosnál. A kertben felállított kemencében sütötte édesanyjuk a kenyeret és a kenyérlángost. A megsütött kenyér egy részét pedig dohánylevélre cserélte a család, mivel az édesapa sokat dohányzott, hogy éjszaka is ébren tudjon maradni.

Az evangélikus családba született kis Gyula a hajmáskéri református iskolába járt. Tizenkét évesen már honvédelmi ismereteket tanult és levele kiképzést is kapott: ilyenkor vasdarabbal nehezített fapuskával gyakoroltak és néha büntetésként békaügetésben ugrottak felfelé a hegyoldalban. Gyula jól emlékszik, hogy ebben az időben a katonatábor egy másfél méteres léckerítéssel volt körbevéve, melyen a fiúk könnyedén át tudtak mászni, ha a táboron belül termő diófákat kívánták megdézsmálni. Csak arra kellett vigyázniuk,

hogy bent ne akadjanak össze a rettegett Ranzenberger parancsnokkal. A tábor szabályos bejárata egyébként egy csendőrsőn keresztül vezetett, ahol minden belépőnek négy fillért kellett fizetnie. Gyula a háború előtt többször lépett be ezen a kapun a tábor területére, amikor a víztorony közelében működő moziba igyekezett. A mozijegy árát a mozi melletti tekepályán a bábuk állítása után kapott fillérekből tudta fedezni.

Gyula emlékei szerint a háború előtt a hajmáskéri Schmal gyár a környék egyik legnagyobb munkaadója volt, ahová Székesfehérvárról, Ajkáról és Dombóvárról is hozták a vonatokat a munkásokat. A háborúval persze sok minden megváltozott, de a vasúti szállítás kiemelt szerepe Magyarország hadba lépésével még tovább erősödött. A vasutast Hajmáskéren mindvégig megbecsülték. Amikor Gyula édesapja egyenruhában megjelent a faluban a Tulipán vendéglőben, a zenekar azonnal rákezdte a jól ismert nótát: „Az én rózsám vasutas, vasutas, vasutas...”. Gyulát is a vasúti környezet tanította az életre és az első munkahelye is a vasút volt. Már kisiskolásként a nyári szünetben a hajmáskéri vasúti pályaudvart gazdolta a többi gyerekekkel együtt. Miután pedig kijárta az iskolát, felvették pályamunkásnak a pályamesteri hivatalba. Amikor a pályaudvart bombatámadás érte, részt vett a vasúti pályatest újrafektetésében.

De Gyula figyelmét nem csak a vasúti pályaudvar kötötte le. Kívette részét Hajmáskér munkás hétköznapjaiból is. Otthon minden évben hízaltak mangalicát, melynek levágását kétszer is maga vállalta. Disznó mellett tyúkokat, kacsákat és nyulakat is neveltek a ház körül. De nem csak otthon serénykedett. Közel a házukhoz kovácsműhely működött, ahol szintén sokat sürgölődött. Ha kellett, fűjtatott, nagykalapáccsal vert rá a kerékabroncs összehegesztésére, vagy a kocsikerékre ránhúzásban segédkezett. Emellett több évben is családjuk vállalta a kukorica- és burgonyaföldek kapálását, miközben Gyula kapható volt környékbeli kőművesmunkákra is. A háborút követően a szovjet laktanya magánvágóhídján is dolgozott két hétig. Itt előbb a marhák letaglózásához asszisztált, majd a nyúzásban és darabolásban működött közre élelem fejében.

Kevés szabadidejében kosarat font, melyhez a vesszőket a Séd patak partján vágta. A nyári szünidőben egyébként is sokat időzött a Séd partján horgászbottal a kezében, bár nem emlékszik rá, hogy valaha halat is fogott volna. Fürödni viszont sokat fürödtek a patakban a hajmáskéri fiúk. Erre a Tüskés malom zúgója bizonyult a legalkalmasabbnak, ahol vízi csúszda is volt a malomkerék mellett. Egy alkalommal innen kellett kimentenie egy mozgássérült társát, aki véletlenül beleszúszott a mély vízbe. Eközben a Balatont se hanyagolták el: 18 éves volt, amikor tíz másik cserkész társával együtt először kerékpároztak körbe a magyar tengert.

Gyulának gyerekként bőven kijutott a háború nehézségeiből is, de ezeket a kihívásokat mind a személyéből fakadó bámulatos optimizmussal fogadta és soha nem szegték kedvét a megpróbáltatások. Ő is megerősítette, hogy a katonatábor területét nem bombázták a szövetségesek, mivel tudták, hogy nem tartózkodnak benne németek. A vasutat, a repteret és a falut viszont annál inkább megszárták a piros orrú vadászgépek aknavető lövedékeikkel. Légi riadó idején a család egy elhagyatott pincében húzta meg magát, kb. 1 km-re az otthonuktól, mely előtt egy ivóvíz minőségű forrás bukkant fel a föld alól. A háború miatt az iskolai tanulmányait is meg kellett szakítania. 1945. február 12-én, tizenöt éves leventekötelesként 360 más környékbeli – köztük 23 hajmáskéri – lurkóval együtt bevonaglózták és elvitték Németországba. Az útra 5 napi hidegtelelemmel indult el, de végül csak kilenc hónap múlva térhetett haza – óriási szerencséjével és leleményességgel.

Ajkai Gyula a háború végét követően még hat évig élt Hajmáskéren. A vasúttól ekkor sem szakadt el. Rakodómunkásként hasámban álló keményfát pakolt társaival a vagonokba. Egy 40 tonnás vagon megrakásáért 40 forint ütötte a markukat. Tízennyolc évesen pályamunkásként azt a megbízást kapta, hogy ellenőrizze a síneket Hajmáskér, Kádárta és Veszprém-külső állomások között. Ilyenkor egyedül, gyalogosan indult neki az éjszakai útnak lámpával és pattantyúval felszerelve, hogy jelezni tudja főnökeinek az esetleges sántorést. Azért is dolgozott sokat, mert szüksége volt a pénzre: ugyanis 60 forintjába került, hogy beiratkozott a tánciskolába. Itt a néhai Pallós tanár úrtól nemcsak tánc lépéseket, hanem illemtant is tanulhatott. Jól emlékszik az 1947-es ifjúsági találkozóra is, ahol ő adta tovább a zászlót a hajmáskériek nevében a pétfürdői fiataloknak.

Hajmáskérről egy munkalehetőség szólította el: 1950-ben segédmunkás beosztásban felvették a veszprémi 7002. számú vállalathoz, a későbbi Bakony Művek elődjéhez. A kötelező katonai szolgálatot követően 1954-től egészen nyugdíjazásáig itt dolgozott szerszámszerkesztőként. Hajmáskéren töltött éveire mindig nagy örömmel emlékezik vissza és a mai napig szíven viseli a község, s azon belül is az egykori katonatábor parancsnoki épületének sorsát.

Forrás: Ajkai Gyula személyes közlése

Tóth László (1949),
egykori állomásfőnök,
aki levezényelte
a szovjet kivonulást

Tóth László 1949-ben született a Vas megyei Kíssomlyón. Miután elkerült faluról, általános és középiskolába már Szegeden járt. Középfokú tanulmányait Szegeden, a Felsőfokú Vasútforgalmi Technikumban végezte, amely akkor az egyetlen ilyen képzést adó intézmény volt az országban. A vasútnál pályafenntartással, majd vasútgépészettel foglalkozott. Gyakorlatra a Kíssomlyóval szomszédos faluba, Jánosházára került, majd Devecserben teljesített szolgálatot. 1969-ben helyezték Hajmáskérre forgalmi szolgálattevőnek.

Akkoriban alig volt helyben munkaerő, mert sok fiatal felszippantott a környékbeli ipar: a veszprémi szénbánya, az inotai hőerőmű és az alumíniumkohó. A vasutasok így zömében Vas és Zala megyéből jöttek. László 1969 és 1970 között a Zánka/Balatonfenyves vasútépítő századnál töltötte a kötelező 24 hónapos katonai szolgálatot. Forgalmista végzettsége ellenére remekül helytállt a vasútépítőknél végzett komoly fizikai munka során. Kiemelték és rajparancsnokká léptették elő, később elvégezte a vasúti előmunkás tanfolyamot is.

omás

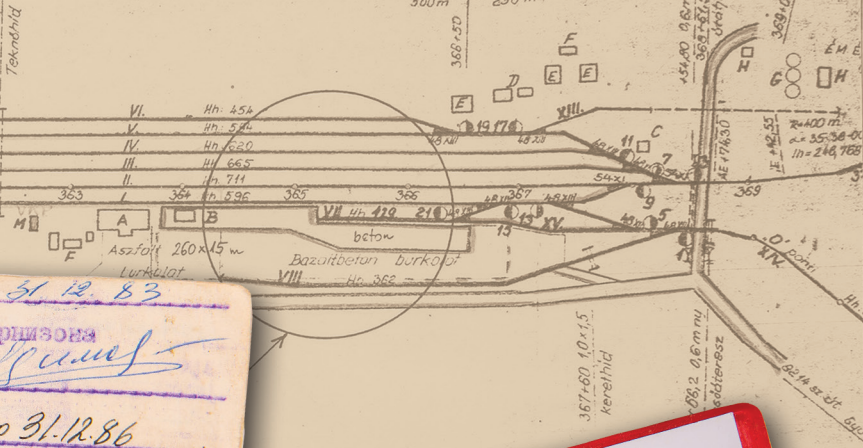
5	6
3	2

K | N
S | F

Teknőhid

Em 0,44‰ 500m   Em 2,4‰ 250m

31.12.83

PROJEKT

[Handwritten signature]

31.12.86

31.12.1987

TÓTH LÁSZLÓ úr

Bejárat

A szovjet csapatkivonási szállítások szervezésében és irányításában végzett átlagon felüli munkájának elismeréseként

DICSÉRETBEN és JUTALOMBAN
részesítem

További munkájához sok sikert, erőt, egészséget kívánok.

Budapest, 1991. június 30.

1975-ben Budapesten végigjárta a tisztképző tanfolyamot a MÁV Tisztképző és Továbbképző Intézetében, így ekkor már vasúti tiszt lett. Mindemellett megfogadta édesapja egykori tanácsát, aki azt mondta neki, hogy „minden munkakört vállaljon el”. Így állomásfőnöki kinevezéséig dolgozott többek között mint málházó, személypénztáros, és kocsisfelíró is – pontosan azért, hogy mindent megtapasztaljon.

1974-ben László megnősült: a hajmáskéri állomás személyi pénztárosát vette feleségül. A Lászlónál egy évvel fiatalabb Zsuzsa Inotáról származik, édesapja, Varga István dolgozott az inotai erőmű építkezésén, nagybátyja pedig az inotai kazánház művezetője volt. Zsuzsa ebben az időben Inotáról, László pedig Kíssomlyóról ingázott Hajmáskérre. Csak 1976-ban kapták meg első lakásukat a hajmáskéri vasútállomáson, ahol egészen 1991-ig éltek. Az állomás emeletén hét lakás, az út másik oldalán pedig további öt lakás volt. Két lányuk született itt, 1978-ban és 1982-ben, akik közül az egyik a hajmáskéri Lurkó Óvoda óvodónője és egyben óvodavezetője, a másik pedig tanítónő Balatonalmádiiban. László 1979-től 2007-ig, nyugdíjba vonulásáig volt Hajmáskéren állomásfőnök. Emellett öt cikluson keresztül tagja volt a községi tanácsnak, majd a rendszerváltást követően önkormányzati képviselőként dolgozott 2006-ig. Ez alatt három cikluson keresztül választotta alpolgármesternek a képviselőtestület, s egy féléves, átmeneti időszakban még a polgármesteri posztot is betöltötte a munkája mellett.

A hajmáskéri vasútállomáson hat vágány van, mellette további mellékvágányok. Az állomás iparvágányokkal szolgálta ki a környék gyárait, például a peremartoni vagy a fűzfői gyárakat, s ezzel párhuzamosan folyamatosan biztosították a katonai vonalat a szovjet hadsereg számára. A hajmáskéri szovjet laktanya fennállása alatt egy mellékvágány vezetett be a táborba, s onnan rakták ki a vagonokat. Tóth László állomásfőnökként állandó belépővel rendelkezett a tábor területére. A hajmáskéri állomásról vezényelték le a szovjetek kivonulását is, amelyet féléves előkészítő munka előzött meg. Innen szállították el a lőtér technikai löszereit is, mivel Szentkirályszabadján vagy Veszprémben nem lehetett vagonírozni. Naponta egy szerelvényt indítottak 50-60 vagonnal, s eközben Tóth László napi kapcsolatban volt az orosz parancsnokokkal. 1989 után pedig, amikor a NATO bérelte a lőteret, 11 ország vagonírozott a hajmáskéri vasútállomáson. A kivonulás megszervezéséért és végrehajtásáért, majd a NATO csapatok fogadásáért Tóth László számos szolgálati érdemérmet kapott.

Forrás: Tóth László személyes közlése

Kárpáti László (1963), vasutas, a MÁV hajmáskéri forgalomirányítója

Kárpáti László 1963. május 10-én született Veszprémben és 1966 és 2013 között Gyulafirátóton élt. 1969-től 1977-ig ide járt általános iskolába is, majd a Lovassy László Gimnáziumon belül akkor még működő Közlekedésgépészeti Szakközépiskola gépjármű szakán tanult 1977 és 1981 között. Első munkahelye a Veszprémi Erdőgazdaság Műszaki Erdészeténél volt, ahol autószerelőként dolgozott 1981-től 1984-ig. 1984-ben technikus vizsgát tett a székesfehérvári Ybl Miklós Közlekedésgépészeti Szakközépiskolában, majd 1984 augusztusától 1986 februárjáig sorkatona volt Várpalotán. Leszerelés után a Bakony Művek fejlesztő bázisán helyezkedett el mint mechanikai műszerész és itt dolgozott 1987 októberéig.

Ekkor, egészen pontosan 1987. október 16-án indult pályafutása a Magyar Államvasutak kötelékében. Hajmáskéren először 1989 és 1991 között dolgozott vonatvezetőként – ezt a beosztást most vonali tolatásvezetőnek nevezik. 1989-ben aktívan részt vett a Vörös Hadsereg hazaköltöztetésében. A hajmáskéri munkakört követően 1994 februárjáig Veszprémben volt vezető jegyvizsgáló. Miután pedig 1994-ben levizsgázott forgalmi szolgálattevőként, Sárszentmihály, Csór-Nádasdladány, Papkeszi, Pétfürdő és Hajmáskér állomásokon is dolgozott.

László 2007-ben került állandó beosztásba Hajmáskérre. Feladata a vonatforgalom irányítása, és részben szervezése a Veszprém-Hajmáskér-Pétfürdő szakaszon, valamint a tolatás szervezése és irányítása Hajmáskéren, illetve a fűzfői, és a papkeszii iparvasúton. A forgalmi szolgálatot jelenleg három ember végzi egy műszakban, s hétköznapokon nappal az állomásfőnök és a forgalmi koordinátor is dolgozik. A hajmáskéri állomáson a vasúti szakágak szétválása után mára csak a 12 fős forgalmi személyzet maradt szolgálatban – régen emellett működött még személypénztár, áru pénztár, és raktárnoki szolgálat is mintegy 16 fővel.

László gyermekkorától szeret vonattal utazni és vasutasként nagyra értékeli, hogy a hajmáskéri állomáson dolgozhat. Elmondása szerint Hajmáskéren naponta átlagosan 40 személyszállító vonat közlekedik, s ezeknek a fele áll meg az állomáson. A személyszállító vonatokon kívül közlekedik még tehervonat is napi tíz és húsz között váltakozó számban.

Forrás: Kárpáti László személyes közlése

Kots Gáborné (1952), az egykori cementrelé kezelője

A hajmáskéri születésű Kots Gáborné, Aranka, a veszprémi Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakmunkásképzőben végzett. 1980-ig a kiskereskedelemben, azon belül is leghosszabb ideig a hajmáskéri Áfész boltban dolgozott. 1982-ben viszont egy merész váltással a hajmáskéri cementrelé állomáson kezdett el dolgozni. Összesen 17 évig dolgozott itt mint forgalmi ügyintéző. Ez alatt az idő alatt összesen négy főnökkel dolgozott együtt és háromszor változott meg a cég neve. Kezdetben Építőipari Szállítási Vállalatnak hívták, röviden ÉPFU-nak, melynek Győrben volt a központja. Később Ép-Cem Kft-re, majd Hajmáskéri Relé Kft-re változott a cég elnevezése. A '80-as évek elején még 38-40 fő között mozgott a létszám, majd innentől kezdve lassú lemorzsolódásnak indult. Aranka 1999-ben az utolsók között távozott, a cég, több mint 40 év működést követően, 2000-ben fejezte be a tevékenységét.

A hajmáskéri telephelyről cementet szállítottak országszerte – Ajkára, Pápára, Veszprémbe, Balatonfüredre, Litérre, Kádártára, Veszprémbe, Székesfehérvárra, Pétfürdőre, Várpalotára, Mórra, Kincsesbányára, Balatonfűzfőre, Siófokra, Nyírádra, stb. – tartálykocsival, vagy egy köbméteres konténerben, illetve zsákos kísérelésben is. A cement fuvarlevéllel érkezett Hejőcsabáról, Beledről vagy Beremendről 2- vagy 4-tartályos vasúti vagonokban. A kéttartályos vagonban 27, a négytartályosban 42 tonna áru fért el. A vasúttal jó volt a kapcsolatuk, a vagonokat a mozdonyvezetők a vasútállomásról induló ipari vágányon járó tolatómozdonnyal állították be az átféjtéshez. Az ipari vágányon egyszerre 4-5 mozdony fért el és volt egy vagonmozgató gép is a sínen, mely segítette a vagonok mozgását a telephelyen belül. A beállítást követően sűrített levegővel, csőrendszeren keresztül fejlették le a vagonok tartalmát a silókba. A vasút a lefejtést és a kijelentést követően cserélte ki az üres vagonokat. A 4 darab 360 tonnás silóból kettőben 350-20-as, egyben 350-10-es, egyben pedig S-54-es cementet tudtak tárolni. A teherautók töltése a silókból történt, s a hídmérleglen történt mérést követően itt állították ki a menet- és szállítóleveleket is. Aranka feladata a készletgazdálkodás, a fuvarszervezés, a beszerzés és a pénztárkezelés volt.

Az ÉPFU-nál több vidéki munkatárs is dolgozott, akik hét közben a munkásszállón laktak és csak hétvégén mentek haza. A cégnek saját alkatrészraktárral ellátott autójavító műhelye volt, ahol kiváló autószerelők dolgoztak. Az ÉPFU-nál olyan jó volt a kollektíva, hogy Aranka a mai napig fejből mondja az egykori munkatársak névsorát: Gáspár Jóska bácsi, Kerti Jóska bácsi, Kónya Kálmán, Balogh István, Geiszt Jani bácsi, Tüskés Pali bácsi, Perei Zoli, Kurucz Miki, Zergi Attila, Ágoston Jani, Gáspár Tibi, Putzné Marika, Szekeres Feri, Fenyő Marci, Barka Ferenc.... Rendszeresen köszöntötték egymást a névnapokon és közös farsangi mulatságokat is tartottak. Többször voltak együtt kirándulni vagy kulturális programokon céges autóbusszal, például együtt utaztak a Fővárosi Nagycirkuszba is. A győri központban pedig előadói esteket rendeztek nekik, s itt nézhették meg például Sztankay István és Schütz Ila, illetve Bárdy György és Moór Marianna műsorát, valamint a Tűzzsonglőröket. Abban az időben még működött a SZOT üdületési rendszere is, melynek keretében munkatársak szakszervezeti beutalóval mehettek nyaralni.

Aranka egyébként a mai napig lelkes résztvevője a hajmáskéri közösségi rendezvényeknek. Tagja a Vadgesztenye Nyugdíjas Klubnak, azon belül a népdalkörnek, valamint a néptáncscsoportnak is. A fennmaradó szabadidejében pedig a katolikus templomban vállal rendszeres takarító szolgálatot.

Forrás: Kots Gáborné személyes közlése

Ihász Viktor (1943),
egykori mozdonyvezető,
a helyi vendéglátós
emlékek ápolója

Ihász Viktor tősgyökeres hajmáskéri vasutas családban született 1943-ban. Édesapja mozdonyvezető volt, édesanyja háztartásbeli, s két nővére van. 8-10 éves kíváncsi kisgyerek korában minden érdekelte, így barátaival többször „belógtak” a szovjet katonai laktanya kívülállóknak elől elzárt területére is. Előfordult, hogy elkapták és bevitték őket a parancsnok elé, ahol a magyar tolmács intézett hozzájuk pár szót, majd hazarendték őket. Az általános iskolát Hajmáskéren végezte el, majd a Péti Nitrogénműveknél töltött három évet inasként, mielőtt 28 hónapra bevonult kötelező katonai szolgálatra. Ezt követően tért vissza Hajmáskérré, ahol akkor még a Tábori úton lakott. Később megházasodott és 1975-től feleségével, Pannival már a Petőfi utcában éltek. Itt családi ház építésébe fogtak, s két fiuk már az új házban nevelkedett fel.

Hajmáskéren a vasúti kocsiszínbe került mozdonyvezető beosztásba, és sokáig dolgozott Tóth László állomásfőnöksége alatt. A vonatot minden létező irányban vezette, legtöbbször a Budapest, Győr, Szombathely, Dombóvár és Tapolca viszonylatokon. Jól jelzi Hajmáskér kiemelt vasúti szerepét, hogy a hajmáskéri vasútállomás főépülete egy típusállomás, megjelenésében a Kelenföldi pályaudvar régi épületére vagy Hegyeshalom vasútállomás főépületére hasonlít.

Viktor mindig is szerette Hajmáskért, bevallása szerint a település minden igényét kielégíti. A hajmáskériket is szereti, mindenkivel jóban van a mai napig. Annak idején a szovjet laktanyában lakó katonákkal is megtalálta a közös nyelvet. Még oroszul is igen jól megtanult, hogy közvetlenül tudjon beszélgetni velük. Sajátos együttműködés alakult ki ugyanis annak idején a helyiek és a szovjet katonák között: a katonák általában alkoholt vettek a helyiektől, akik pedig a katonáktól rengeteg vasat kaptak, amit a vastelepen el tudtak adni.

Viktor fiatalon még bőven kivette részét a közösségi életből. Eljárt a falusi programokra, a legjobban a bálokat szerette. Kedvencei a szüreti és a sportbálók voltak, amelyekre nagyon szívesen gondol vissza. Emlékei szerint a Bors vendéglő épületében egy időben működött egy népszerű

tánciskola is, Koszorúcska néven. Hajmáskéren örökös hobbijának, a labdarúgásnak is tudott hódolni. Focizott Omász István csapatában, és a hajmáskéri mozdonyvezetői állást is részben a futballtudásának köszönheti. Ma a szabadidejében inkább a kertészkedésnek hódol, felesége viszont továbbra is rendszeresen részt vesz a falusi programokon.

Viktor emlékei szerint a régi Hajmáskér főleg abban különbözött a jelenlegitől, hogy sokkal több bolt és vendéglátó egység működött a községben. A boltok közül a legfontosabb a Maurerék üzlete volt, melynek üzemeltetését a rendszerváltás környékén vette át Molnár Ernő, megőrizve az élelmiszerbolt profilját, s melyben Viktor felesége, Panni is dolgozott. A vendéglátás legmenőbb helye pedig a Tulipán étterem volt, ahol minden szombaton élő műsor volt: lányok zenéltek és énekeltek, sőt az 1940-es születésű veszprémi zenész, Barta Imre is itt játszott. A korábbi időkben, Tüskés Pál háború előtt nagy hírnévnek örvendő étteremből is őriz Viktor pár relikviát: egy szőszes tálat, egy rézmozsarát, valamint szó-dásüvegeket, amelyeket igény esetén szívesen odaad majd egy helyi múzeumnak.

Forrás: Ihász Viktor személyes közlése

Tüskés Pál

(1873-1965),

a hajmáskéri szálloda-,
kávéház-, étterem-, mozi-,
malom-, szikvízüzem és
festégyár tulajdonos

Tüskés Pál 1873-ban született a Győr közeli Enesén. Édesapja vendéglátós volt, ő viszont már a kereskedő, mészáros és vendéglátós szakmát is kitanulta. Miután inaséveit követően felszabadult, majd két év katonai szolgálatból leszerelt, 1899-ben Lovászpatonán lett vendéglős. 1902-ben Veszprémbe költözött, ahol a Jutas pályaudvaron átvette a resti (vasúti vendéglő) üzemeltetését. Az állomással szemben lakott családjával egy nagy 10×10 méter területű házban, s mellette volt a vendéglő raktára. Ezt a helyet páran a veszprémiek közül még ma is Tüskés-dombnak hívják. Feleségétől, Vonga Julianától összesen 12 gyermeke született: a két legidősebb, Károly (1899) és Etelka (1902) még Lovászpatonán született, hét gyermek Veszprémbe, további három pedig már Hajmáskéren látta meg a napvilágot. A veszprémiek közül négyen még Veszprémbe elhunytak torokgyíkban - ők a veszprémi alsóvárosi temetőben nyugszanak.

Az ambiciózus terveket dédelgető, tehetséges vállalkozó 1911-ben, a tűzériskola hivatalos megnyitásának évében költözött Hajmáskérre. Utólag visszanezve ez a döntése remek időzítésről tanúskodik, hiszen ezzel megalapozta későbbi karrierjét. A Kincstártól 35 ezer koronáért megvásárolta azt a falusi parasztházak sorából kitűnő ingatlant, ahol a Ferenc József 1908. szeptemberi látogatása alatt zajló hadgyakorlatok idején a trónörökös, Ferenc Ferdinánd megszállt. Ezt a három épületből álló együttest még a Kincstár építette a katonaság számára azért, hogy biztonsági okokból ne lehessen pontosan tudni, hogy majd melyikben száll meg a trónörökös. A középső épületben, ahol vélhetően maga Ferenc József is megfordult, már akkor is textil tapéta díszítette a falat és épületen belüli mosdót használhattak az urak. A tűzériskola megnyitó ünnepsége idején maga a trónörökös már nem, csak a küldöttsége tartózkodott itt. Miután a Kincstárnak 1911 után már nem volt szüksége az épületre, megvált tőle, az új tulajdonos pedig már úgy építette át, hogy lakásnak és vendéglátóhelynek is megfeleljen.

Tüskés Pál kiváló üzleti érzékkel elsőként megnyitotta a tisztí közönség kifinomult igényeit is kielégítő, nagyvárosi hangulatot árasztó „kávéházat” a középső, elegáns épületben. Az üzletvitelben nagy segítségére volt a korábban, Bécsben cseregyerekként megszerzett tapasztalata, illetve az is, hogy nősülés előtt Budapesten is dolgozott. Röviddel az ingatlan megvásárlását követően a kávéházat összeépítette a tőle balra található épülettel, ahol vendéglőt nyitott, mely a falu kedvenc ivóhelyévé vált. Ez a két házból összegyűrt épület a mai Kossuth Lajos utca 65. szám alatti hosszú ház közvetlenül a buszmegálló mögött. A baloldali rész a kocsmahelyisége volt, tőlük jobbra volt a kocsmába bejárata, az attól jobbra lévő ajtó pedig a tágas kávéházba vezetett. A kocsmában bárki bármit rendelhetett, sőt az egyik szomszéd még a fizetés módját is megválaszthatta: rendszeresen jelent meg a kocsmában három tojással a kezében, hogy ő most ezért szeretne valamit „kortyolni”. A kávéházban viszont csak meghatározott fogásokat és italokat fogyaszthatott az úri közönség. Sőt a tiszték még vissza is tudtak vonulni az egyszerű vendégek szeme elől a tisztí szobának nevezett, kéttablakos, utcafronti helyiségben, ahová még az altisztéknek sem volt szabad belépniük. Ha lekaparnánk az idők során rákent falfestéket, ma is elolvashatnánk a falon a „Tisztí szoba” feliratot.

Miközben a vendégek kényelmesen elfértek, a család meglehetősen szűk helyen lakott: a kármentő (bormérő hely) mögött található egy nagyszobát használhattak, valamint egy közepes méretű szobát és egy kishobát. Az udvarra néző kishobába volt a fiúké: Károlyé és Pál Tivadaré. A másik szobában pedig a négy lány lakott: Etelka, Ilona, Rózsa, és Gizella. Utóbbi a ma is élő unoka, Rasztovits Ervin édesanyja.

Tüskés Pál az épületegyüttes harmadik, máig különálló, jobb oldali házában rendezte be „szállodáját”, ahol hat szobát bocsátott a vendégek rendelkezésére. Az ügyfélkör elsősorban a katonai tábor lakóiból, látogatóiból és vendégeiből állott. A katonai tábor állandó személyzete önmagában sok kuncsaftot jelentett. Többek között sok fiatal katona szállt meg itt a feleségével, vagy töltött pár kellemes órát alkalmi barátnője társaságában. De érkeztek vendégek az ország minden tájáról. Rengeteg olyan iparos mester töltött itt pár napot-hetet, akiket a katonai táborba vagy a katonai gépek gyártását végző Schmal gyárba hívtak be egy-egy rövid munka erejéig. Bevett gyakorlat volt ilyenkor, hogy ha az illető mester bevált, a tiszturak nagyobb munkát is rendeltek tőle azzal a nem titkolt szándékkal, hogy Hajmáskéren marasztalják. Többen közülük így telepedtek itt le és alapítottak családot – ilyen volt például Volentik Géza építész is. 1920 után pedig minden nyáron megjelentek Hajmáskéren a Ludovika Akadémiáról érkező kiképző tisztek is, akik közül sokan szintén használták a szálloda és a vendéglő szolgáltatásait.

De mindez a sikersztorinak csak a kezdete volt. Tüskés Pál jól látta, hogy mire van kereslet, és mivel a kocsmá elég jól jövedelmezett, volt befektetnivaló tőkéje. Ezért 1912-ben, egy évvel Hajmáskérré költözése után a kocsmá mögötti telekrészen belefogott a szikvízgyártásba. Később, szorosan a szálloda mögött felépített egy „mozit”, ahol szabad- és pihenőnap estéknént némafilmeket játszottak saját aggregátorral hajtott vetítógéppel, és zongora kísérettel. A moziműsort minden vetítést megelőzően szendvicsemberek kürtölték világgá és népszerűsítették faluszerte, mivel akkoriban Hajmáskérről még hiányoztak a hirdetőoszlopok. A kezdetben rendkívül népszerű vetítőhely a falu teljes közönsége előtt nyitott volt, s gyakran előfordult, hogy a nagy érdeklődés miatt ketten ültek egy széken. Idővel a tiszturak azt szerették volna elérni, hogy nekik külön is legyen vetítés. Miután ezt a kérést Tüskés Pál megtagadta, némileg visszaesett a mozi népszerűsége. A mozi épületét, az ide befészkelő német katonákkal együtt a második világháborúban eltalálták az amerikai bombázók, amikor a mellette álló műhelykocsit célozták. Ma már a szikvízgyár romokban, az egykori moziból pedig csak egy falmaradvány látható.

1915-ben Tüskés Pál vásárolt két benzinmotoros cséplőgépet és elkezdett bércsépléssel is foglalkozni. Csépléskor a lányok is besegítettek: ők kezelték a mázsát és szedték a vámot. A cséplőgépeket közel egy évtized használatot követően adta el. Eközben jó kapcsolatot épített ki a helyi vállalkozókkal, és Szita pékkel valamint Rigler szabóval közösen megvásárolták a hajmáskéri Berger-malmot. Ebből a malomból, melynek ma már csak a romjai láthatók, Tüskés Pál később kiszállt és 1927-ben megvette a falu nyugati határában álló cséplőmalmost, hogy ott létrehozza az Ásványörlő- és Festékgyárat. A gyárban falzöld, borvörös, viola, kék, lombzöld és pompejivörös színű földfestéket állítottak elő nagykereskedelmi forgalomba hozatalra. A festéket többek között Kovács Zsigmond, Budapest, Dohány utca 12. szám alatt székelő festékügyöknek értékesítették.

Tüskés Pál kávéház-, vendéglő-, szálloda-, mozi-, szikvízgyár és festékgyár tulajdonos, 1924-től az Iparoskör tagja, községi virilis (nagy adófizető) képviselő, aki az adófizetésben és az épületei elnevezésében egyaránt nagyvonalú volt, a gyerekeit is igyekezett munkára fogni, hogy legyen, aki továbbviszi a vállalkozásait. Legnagyobb fiára, Károlyra volt a legtöbb gondja, hiszen őt tartotta a családi vállalkozások első örökösének. Őt még a veszprémi zsidó iskolába is beíratta, hogy fejlődjön a fiú üzleti érzéke. Habár ez fél sikernek bizonyult, mert Karcsi nem szerette az iskolát, végül apját követve mégis vendéglátós lett. Pál Tivadar, akit apja Pálnak hívott, de saját maga gyakrabban használta a Tivadar nevet, kissé eltávolodott a családi cégtől. A lányok közül elsősorban Etelka és Gizella vette ki részét a családi munkából: Etelka a nagymamával dolgozott a vendéglő konyháján, Gizella pedig mindenhol besegített, ahol szükség volt rá. Ilonka és Rózsi viszont inkább állami állás után néztek, és postáskisasszonyok lettek.

A második világháború aztán felülírta a család terveit. Tüskés Pál még megúsza egy, a koponyacsontján megcsúszott fejlövésessel, felesége, Vonga Julianna viszont a falun átvonuló 3. Ukrán Front áldozatául esett. 1945. március 22-én egy szovjet katona azzal állított be a Tüskés vendéglőbe, hogy egy másik vendéglőben azt állították neki, hogy a Tüskés pincéjében elfalazva rejtegeti a bort. A felvidéki származású Juliska néni értett a katona nyelvére, s megmutatta neki a pincét, hogy lássa: nincs semmi elfalazva. A katona ennek ellenére ott helyben agyonlőtte őt. A család a front miatti folyamatos lövöldözések és a sok áldozat miatt csak sietősen, egy teknőben tudta eltemetni halottját, aki végtisztességet és rendes sírhelyet is csak később kaphatott.

A vendéglő a háborút követően hamarosan bezárni kényszerült, s a baloldali házrészben rendezte be a község a hajmáskéri postát. Ekkor alakított ki két ablakot ezen az épületrészen Ilonka, aki Rózsi húgával és Pál Tivadarral együtt itt is dolgozott. Később a két lány Budapestre költözött. A Tüskés-malom ugyan sérülés nélkül túlélte a háborút, de az új rezsim nem kedvezett az addig sikeres vállalkozóknak. 1952-ben zár alá vették a vendéglőt és a malmot is, és a Tüskés-család tagjai nem tudtak bejutni a saját malmuk területére. Tüskésék peres úton próbálták visszaszerezni a vagyonukat, de elveszítették a pert. A községi tanács a malom körüli utakat lezárta, de az ide állított örök a jogos tulajdonosokon kívül mindenki mást hallgatólagosan beengedtek. Az akkori tanácselnök személyesen közölte Tüskés Karc síval, hogy mindenki odamehet, csak ő nem. Így történt, hogy a környékbeliek az itt felhalmozott faanyag miatt apránként széthordták a malmot a saját házaik kijavítására. A család 1957-ben romos állapotban visszakapta ugyan a malmot, de annak sorsa rövidesen megpecsételődött. 1959-ben ugyanis a hajmáskéri Új Élet Termelőszövetkezet létrehozásával összefüggően a malom körüli földeket mind államosították, s Tüskésék ezt követően csak mások területén átgyalogolva tudták volna megközelíteni saját telküket. A szolgalmi útért benyújtott igényüket, csakúgy, mint minden más fellebbezésüket rendre elutasították.

Tüskés Pál 1965-ben hunyt el, így azt már nem érhetette meg, hogy 1966-ban cementrelét létesítettek itt a győri ÉPFU beruházásában (→Kots Gáborné), ahonnan a veszprémi házgyárba és a környékbeli építkezésekre fuvarozták a vasúton ideszállított és átfajtott cementet. Később, 1976-ban kényszer elsajátítással fosztották meg az örökösöket a malom tulajdonjogától. A rendszerváltást követően a ma is Hajmáskéren élő Tüskés-unoka, Rasztovíts Ervin szerzte vissza kárpótlás útján az egykori malom területét, amelyet azóta továbbértékesített.

Források:

Rasztovíts Ervin személyes közlése
Szegehalmy Gyula (1937): Dunántúli vármegyék.
Budapest: A magyar városok monográfiája kiadóhivatala. 859. oldal.
„Új festékkészítő vállalat Hajmáskéren” (1929).
Vegyi Ipar, 28. évfolyam, 12-13. szám, július 12. 6. oldal.

Rasztovits Ervin (1949),

lokálpatrióta,
a legendás vendéglős,
Tüskés Pál unokája

Rasztovits Ervin 1949-ben született, édesanyja Tüskés Pál vendéglős Gizella nevű lánya volt, aki Hajmáskéren ismerte meg az akkor itt vasúti forgalmistaként dolgozó, leendő férjét. Idősebb Rasztovits eredetileg bencés szerzetesnek tanult, de nem szentelték fel, később orvosi egyetemre járt. Még a háborút megelőzően elterjedt a pletyka az egyetemen, hogy a medikusokat elviszik szanitécnek. Ekkor Ervin édesapja a Keleti pályaudvaron járva a MÁV hirdetésére lett figyelmes, melyben tiszteket toboroztak a vasúthoz. Gyorsan jelentkezett, felvették, és elvégezte a kétéves tisztai tanfolyamot, melynek végén Hajmáskérré helyezték forgalmistának. Itt ismerte meg Tüskés Gizelát, akivel össze is házasodott.

Ervin szülei Hajmáskérről már együtt mentek tovább az ifjú vasutas új, erdélyi állomáshelyére, ahol viszont kevés időt tölthettek, mivel édesapja megkapta behívóját kiképzési helyére, a Károly laktanyába. A háború alatt idősebb Rasztovits 1944-ben Szentgálig kísérette az országból kimenekített Szent Koronát. A háborút követően visszatért a civil pályához és 1949-ben Pétfürdőn lett állomásfőnök. 1952-ben viszont politikai okokból – háború előtti múltja miatt – elbocsátották a vasúttól, így a családnak az ottani szolgálati helyet hátrahagyva haza kellett költöznie Hajmáskérré. Mivel az addig Tüskés-vendéglőként ismert épület sör- és borszagú kocsmahelyiségét akkor még ide beköltöztetett kényszerlakók foglalták el, lakható állapotba hozták maguk számára az egykori kávéházat.

Ervin emlékei szerint a hajmáskéri lakásban a fűtés rendben volt, mivel a háznak két duplakéménye volt, minden helyiségben volt kályha, s egy kályhával akár egyszerre két szobát is be tudtak fűteni. A család megélhetése sem került végül veszélybe, hiszen Ervin édesapját hamar felvették a Péti Nitrogénművekhez üzemvezetőnek – a jó szakemberekre a politikai irányvonaltól függetlenül már akkor is nagy szükség volt. A kis Ervin így már Hajmáskéren járt iskolába.

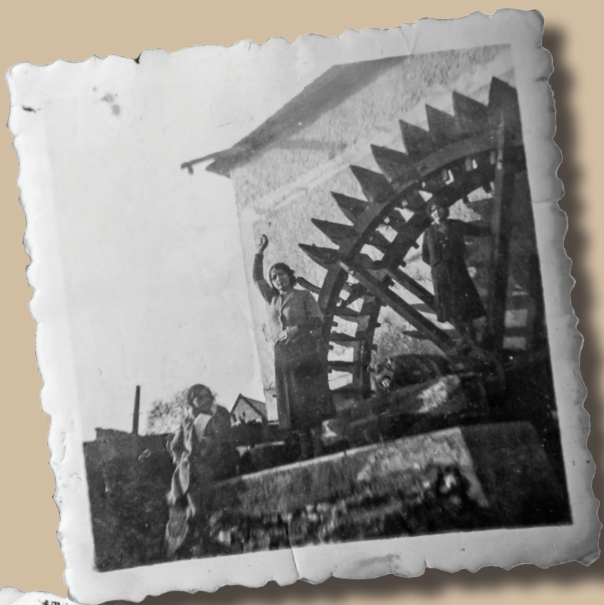
Mivel a rádiózás érdekelte, Ervin a Budapest, Gyáli úti Puskás Tivadar Távközlési Technikumban tanult tovább, ahol technikusként végzett, majd 1972-ben a Felsőfokú Távközlési Technikumban üzemmérnöki különbözeti vizsgát is tett. Nagyon büszke arra, hogy az oklevél megszerzésének 50. évfordulóján, 2022-ben az elsők között vehette át aranydiplomáját a felsőfokú technikumból létrehozott Közlekedési és Távközlési Műszaki Főiskola jogutódján, a győri Széchenyi István Egyetemen.

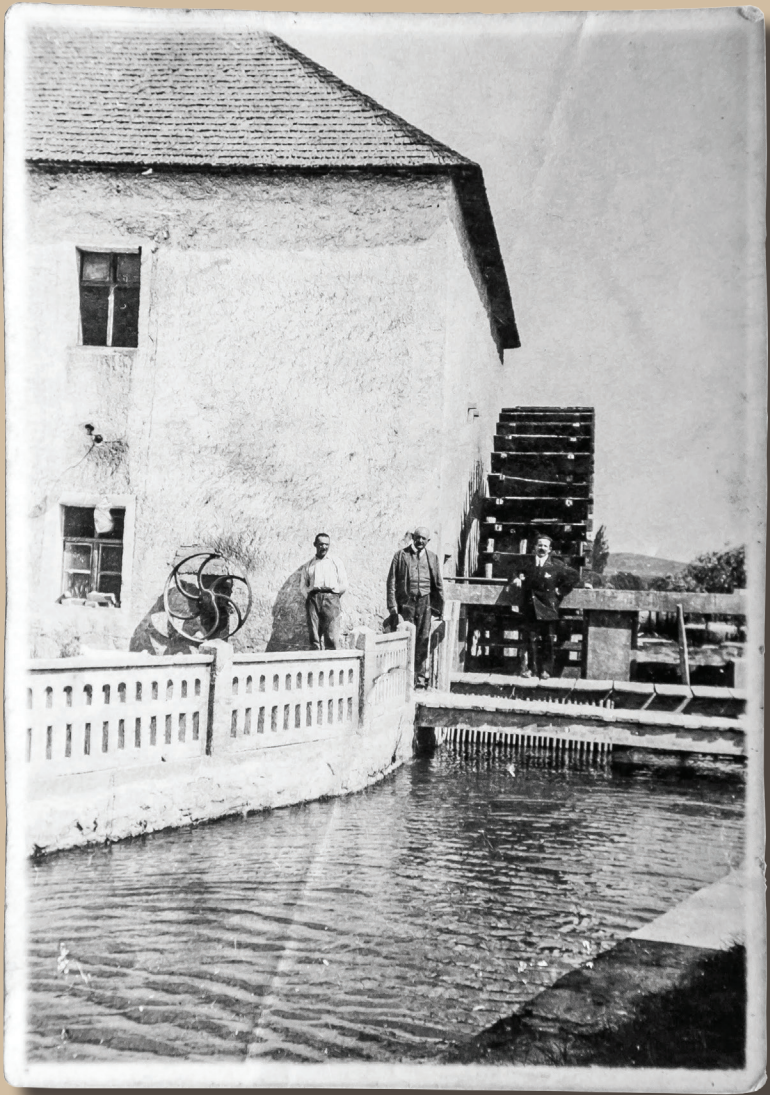
Ervin „rádiómániákus” technikusként a veszprémi sziklában helyezkedett el, ahol mindvégig vezetékes távközlési technikával foglalkozott. A kötelező katonai szolgálatot is a sziklában végezte el, ahonnan 2002. január elsejével ment nyugdíjba. Otthon egyéni vállalkozóként nagy méhészettel vitt, ami jó jövedelem-kiegészítésnek bizonyult. Ma már csak hobbi szinten foglalkozik a méhekkel. Felesége pedagógus, három gyermekük van. Ervin lokálpatriótának tartja magát: minden érdekli, ami Hajmáskérrel kapcsolatos. Igyekszik aktívan részt venni a közösségi életben és hajlandó tenni is a közösségért: a rendszerváltást követően sokáig volt például a helyi választási bizottság elnöke. Mint Tüskés Pál unokája, ápolja nagyapja hagyatékát, melynek keretében nemrég hozta rendbe az egykori vendéglő és kávéház utcafronti részét.

Forrás: Rasztovits Ervin személyes közlése

Malmok Hajmáskéren és környékén

Rasztovits Ervin visszaemlékezése szerint Hajmáskéren a 2. világháborút megelőzően a Tüskés malmon kívül több másik malom is működött. Egyikük a nagyapja, Tüskés Pál, valamint Rigler szabó és Szita pék által rövid ideig közösen tulajdonolt, ún. Berger malom volt, mely a korábbi tulajdonosairól, Berger Izraelről és Gyuláról kapta a nevét. Ez a malom jó minőségben, forró mésszel volt megépitve, ám ma már csak romjai láthatók. Talán a legismertebb hajmáskéri malom Kremó György volt, melyet fia, Alajos fejlesztett tovább villamos áramot előállító erőművé. A Kremó-féle malom-erőmű, mely a katonavárost látta el elektromos árammal, még ma is áll. 1948-ban államosították, majd sokáig az ÉDÁSZ, a privatizációt követően pedig az E.ON tulajdonában állt. Ervin technikusként sokszor járt ide mérésekre, mivel kiemelt feladatuk volt a szovjet titkosító berendezéseknek szigorúan állandó frekvenciát biztosítani. Az egykori Kremó-malom nemrégiben cserélt gazdát, és Ervin szerint elképzelhető, hogy új tulajdonosa valamilyen formában újjáélesztheti majd az áramfejlesztő turbinát. A község másik jelentős áramfejlesztő malom-erőműve, Berthold Károly gépészmérnök Hajmáskér külterületén fekvő, függőleges tengelyű malma volt, melynek a falu áramellátására volt engedélye. Működött ezek mellett még egy papírmalom is, amely viszont már inkább Sóléhoz közel található, ma már ugyancsak romos állapotban.

Dezső Marianna, a Hangulat cukrászda tulajdonosa

Dezső Marianna a veszprémi Kereskedelmi Szakközépiskolában szerzett cukrász végzettséget. Az iskola után két évig Pétfürdőn dolgozott Lóczi József cukrászdájában, a „Cuki”-ban, utána 6 évig a székesfehérvári IBM-nél helyezkedett el. Miután az IBM és a Lóczi-féle cukrászda is bezárt, elhatározta, hogy vállalkozó lesz és elindítja saját cukrászdáját. Miután édesapja hajmáskéri születésű, de Öskü-re nősült, Marianna mindkét településen sok embert ismer. 2003-ban ezért úgy döntött, hogy Hangulat névre keresztelt cukrászdáját Hajmáskéren nyitja meg, ahol erre a célra kibérelt egy előtte illatszer raktárnak használt épületet. Érdekes egybeesés, hogy az épületben korábban már működött vendéglátóhely, mégpedig Játkói Gyula egykori vendéglője, mely a II. világháborúig üzemelt itt a Tábori úton. A stílszerűen színes ablakokkal felszerelt házat - melyet azóta Marianna meg is vásárolt - némileg átalakította és igazán hangulatos cukrászdává varázsolta, melynek falain korabeli képek láthatók a hajmáskéri tűzészégi tábor múltjából.

Vendégei között ugyanis sok az olyan, távolabbról érkező turista, akiket a sütemények mellett a tábor múltja is érdekel. Gyakran a 8-as úton kocsikázva pillantják meg a parancsnoki épület tornyát és a „szellemvárost” övező kíváncsiság behúzza őket a faluba. Marianna hosszasan szokott beszélgetni velük a monarchiabeli időről, sőt az érdeklődőknek megmutatja a katonavárosról készült fotókat tartalmazó fényképalbumát is. A turisták mellett sok visszajáró vidéki vendége is van, akár olyan messziről is, mint Balatonfűzfő, Zirc, Székesfehérvár vagy Bodajk. Ők rendszerint valamilyen rendezvényre rendelnek süteményt nagyobb tételben, majd eljönnek érte és elviszik. Így tesz a hajmáskéri nyugdíjas klub, tánckör vagy népdalkör is, akiktől rendszerint az évfordulókra és az egyben tartott születésnapokra érkezik egy-egy nagyobb tortarendelés. Jó időben pedig a környékbeli iskolákból és óvodákból hozzák előszeretettel a gyerekeket fagyizni a cukrászdába.

A Hangulat cukrászda eredetileg családi összefogásban indult, ám mára egyszemélyes vállalkozássá vált. Marianna az üzletmenet szinte minden lépését egyedül végzi az esti adminisztrációtól az éjszakai sütésen és a reggeli anyagbeszerzésen keresztül a napközbeni cukrászdai értékesítésig. Mivel az ő kapacitásai is végesek, emiatt gyakran előfordul, hogy viszonylag hamar elfogy az áruja és korábban be kell zárnia a cukrászdát. Ez egyúttal jól mutatja a Hangulat cukrászda stabilan növekvő népszerűségét is.

A népszerűség egyik titka, hogy Marianna szortimentje 19 éve megbízható minőséget jelent a fagyik, a sütemények és a torták világában. Legkeresettebb terméke a képviselőfánk, illetve Karácsony idején a mézeskalács, de nemrég bővült kínálata például a jégkásával. Nagyon gyakran süt rendezvényekre: például több környékbeli étteremmel is együttműködik az esküvők vendéglátásának megszervezésében. Üzleti modelljére jellemző, hogy annyi süteményt süt, amennyit rendelnek tőle, illetve amennyit egy nap alatt el tud adni, ezért mindig friss áruval tud szolgálni.

Forrás: Dezső Marianna személyes közlése

Perlaky László (1897-1959), a hajmáskéri borbélymester, aki elsőként építkezett a Tábori úton

A veszprémi születésű Perlaky László gyermekkorában sokszor szedett szilvát a Séd partján és arról álmodozott, hogy felnőttként ne más szilváját kelljen majd ennie, s hogy egyszer neki is legyen saját gyümölcsöskertje. Édesapja vasutas volt, de ő a fodrázmesterséget választotta. 14 évesen borbélyinasnak állt, hogy valóra váltsa álmát. Szorgalmára jellemző, hogy inas éveit alatt ebédidőben házhoz ment a veszprémi gyerkőcök haját lenyírni, 20 fillér fizetségért. Összegyűjtött keresetéből 15 évesen már fedeles arany zsebórát tudott venni aranylánccal. Az első világháborúban, húszévesen súlyosan megsebesült az olasz fronton. A harcterről a budapesti Németvölgyi úti Honvédkórházba szállították, ahol jobb lábát térd alatt amputálni kellett és művégtagot kapott. Kórházi kezelése alatt ismerkedett meg jövendőbeliével, az önkéntes ápolónőként dolgozó Zöchling Cecíliával. Az osztrák származású Cecíliát 1915-ben a beszercebányai honvédkórházban óriási lelkierevével végzett, áldozatos munkájáért a Ferencz Salvator főherceg aláírásával hitelesített díszoklevéllel és a vörös kereszt bronz díszérmével tüntették ki. A következő esztendőől már Budapesten ápolta a harctéri sebesülteket.

1920-ban, a veszprémi bazilikában megtartott esküvőjüket követően az ifjú pár a biztos megélhetés reményében Hajmáskéren telepedett le. Ekkor már működött a katonatábor, ami állandó vendégkört jelentett Perlaky László számára. A tábort határoló kerítésen kívül, az ún. „külső táborban”, az akkor még lakatlan szántóföldek közepén, elsőként vásároltak egy 4400 négyszögöles telket egy jómódú helyi földművestől. A házuk elkészültéig a tábor területén, egy altiszti barakkban laktak. A borbélymester onnan járt át a laktanyába borotválni, haját vágni. A kiskatonák a borbély úr „elő a jóneveléssel” felszólítására a havi zsoldjuk átvételkor, egy összegben, katonásan fizettek. Cecília asszony eközben a tábori gyengélkedőházban dolgozott ápolónőként.

A házaspár hat éven keresztül szorgos méhecskeként gyűjtött az építkezésre és közös erővel dolgozott a házon. De a kiadások fedezésére Lászlónak még a zseboráját is zálogba kellett adnia a helybeli jól menő Szita Gyula péknek, aki ezen felül még kölcsönnel is segítette az ifjú párt. 1926-ban, első gyermekükkel végre beköltözhetek tágas új otthonukba. László ambíciói, amelyekből jöttányit sem engedett, valóra váltak és mindenért kárpótolták.

Perlaky úr itt már megnyithatta a saját fodrászüzletét. A ház utcafrontján két fényes kirakat csalogatta és két bejárati ajtó várta a fodrászat vendégeit és a mellette nyitott trafik vásárlóit. A tágas, igényesen berendezett borbélyüzlet egyenesen az akkori nagyvárosi színvonalat képviselte. Lambéria burkolta falak, két kiszolgáló forgószék, hat vendégszék, 2db, 150×120cm-es csillogó tükör egyenesen a budapesti Wágner Ármin tükörgyárból. Széles, 300×40cm-es carrarai márványpult, rajta a hajvágógép, fésűk, borotvák, piperecikkek sokasága. A kis falı szekrényben az élére hajtogatott törülközők, hajvágókendők sora. És mindenhol patyolattisztaság.

1944-ig még egy-egy borbélysegéd is itt tanulta a mesterség fogásait. A vendégek első-sorban a tábori tisztékből, altisztékből kerültek ki, de érkeztek falubeliek és környékbeliek is. Mindenki egyforma kiszolgálásban részesült, egyedül a félelmetes Ranzenberger Viktor táborparancsnokhoz kellett naponta személyesen elmennie a mesternek. Az ezredes borotválásához bizony nagyon biztos kéz kellett!

Perlaky László hadirokkantként egy trafik megnyitására is engedélyt kapott, amelynek vezetését a feleségére bízta. Itt a dohányárún kívül pároslapokat (szerelmeslapokat), vagy egyszerű képeslapokat, bélyeget, tisztító- és tisztálkodási szereket vásárolhattak a mindig udvarias, jószívű Cecília asszonytól, aki az évek során kitűnően megtanult magyarul.

Az új háznak nemcsak az utcafrontja, hanem az udvar felőli része is szemet gyönyörködtető volt: kazettás, színes üveglakokkal díszített hatalmas verandáról lehetett a kertben gyönyörködni. Az udvar három részből állt: egy virágoskertből, tele rózsákkal és díszbokrokkal, egy baromfiudvarból és a 40-50 fából álló gyümölcsösből, ahol Laci bácsi kedvencei, a ringlőszilvafák is helyet kaptak.

Forrás: Perlaky Márta és Gacsal Márta személyes közlése

Én Ferencz Salvafor

császári herceg, ausztriai főherceg stb. és
Magyarország királyi hercege,

Őcsászári és apostoli királyi Felbégének
lovassági tábornoka és a 15. sz. huszárezred tulajdonosa,
az aranygyapjas rend lovagja, a m. kir. Szent István rend nagykeresztese,
stb., stb.

az Őcsászári és apostoli királyi Felbége,
mint a Vöröskereszt körül szerzett érdemek elismerésére alapított díszjelvé-
nyek legfőbb tulajdonosa által legkegyelmesebben átruházott hatáskörben

Döhling Lilly

apólonének

a halonai egérvégügy körül a háboruban szerzett különös érdemei elismeréséül
a vörös kereszt bronz díszérmét a hadiékítménnyel díjmentesen adományozom.

Minek hiteléül kiállítottam a sajátkezü aláírásommal ellátott jelen oklevelet.

Kelt Budapesten 1915. december hó 1.

Ferencz Salvafor
főherceg
C. TK.

Perlaky Márta (1931),
a borbélymester lánya,
aki élete első 30 évét
szülőfalujában,
Hajmáskéren töltötte

A Perlaky-Zöchling házaspárnak három gyermeke született: Róbert (1922), Márta (1931) és László (1934). Perlaky Márta középsőként már az új családi házban látta meg a napvilágot. Boldog gyermekkorát szeretetben, biztonságban és jólétben töltötte. Mivel édesapja munkája révén jó kapcsolatban állt Ranzenberger táborparancsnokkal és tisztjeivel, a kislány a négy elemi osztályt a Hajmáskéri Tábori Elemi Népiskolában végezte. Visszaemlékezése szerint a tábor területére az őrséggel védett 1-es számú kapun keresztül, kizárólag belépővel lehetett bejutni. Az iskolához, amely a 3-as számú kapu mögötti épületben működött, a kb. 1 km hosszú altiszti gyalogúton lehetett eljutni. A diákok csak a kijelölt úton haladhattak, arról menetközben még véletlenül sem térhettek le. Mártika is csak különleges alkalmakkor közlekedhetett a tisztí úton. Például amikor barátnőjével, Szentágotai Gabival a parancsnoki épületbe tartottak. Gabi édesapja ugyanis itt dolgozott őrnagyi rendfokozatban. Kislányként lenyűgözte az akkor még impozáns épület lépcsőháza, gazdag berendezése. A lépcsőház földtől mennyezetig érő, csillogó tükreiben a lányok kedvükre nézegették magukat.

A tábori elemi iskola mind a négy osztálya a fentebb említett kétszintes épület földszintjén, egy tanteremben kapott helyet. Újvári Lajos tanító úr, aki egyben az iskola igazgatója is volt, évfolyamonként 4–6 nebulót oktatott. A diákok a számolás és mérés, olvasás, írás és helyesírás mellett kézimunkázni, énekelni és rajzolni is tanultak. Kiemelt tantárgy volt a hit-és erkölcsstan. Szentmisére a tábori kápolnába jártak. A miserend szerint vasárnap 9 órakor a kiskatonák töltötték be a kápolnát, majd 10 órától a kölnivel illatosított tisztfeleségek és férjeik érkeztek az ún. „szagomisére”. A kis Márti ebben a kápolnában lett elsőáldozó.

A négy polgári osztályt Márti már Veszprémben, az Angolkisasszonyok intézetében (ma: Szilágyi Erzsébet Keresztény Iskola) 1941 és 1945 között végezte. Tanítási napokon egy új, zöld színű honvédségi autóbusz hozta be a hajmáskéri gyerekeket. Kovács Imre, a gépkocsivezető reggelente a Tábori úton, a házuk előtt vette fel és délután ugyanitt tette le a kislányt. Hálából ezért több szál cigarettát kapott Mártika édesanyjától, a kislányt reggelente a buszhoz kikísérő Cecília asszonytól. A kis csapatot Veszprémben az egykori Pátkay vendéglő előtt (ma: OTP és Brusznjai Árpád utca közötti terület) tette ki Imre bácsi, aki a délutáni hazaindulásig itt várakozott. A kislányok innen siettek lefelé a Horthy Miklós utcán (ma: Brusznjai Árpád) az Elit kávéház (ma: Magyar–Lengyel barátság park) előtt, majd a Korona Szálló (ma: Mackó Cukrászda) mellett elhaladva az Angolkisasszonyok intézetébe.

Magyarország 1944. március 19-i német megszállását követően Hajmáskéren is megváltozott minden. A németek a Perlaky ház verandáján honvédségi fogászatot rendeztek be, a trafikhelyiséget pedig csizmaraktárrá alakították át. Csak a borbélyüzlet működhetett zavartalanul az oroszok bejöveteléig. A közeledő oroszok hírszerzése megneszelhette, hogy a német tisztek és katonák a falubeli civil házakban húzták meg magukat. 1945 márciusában ezért a falut és a vasútállomást több bombatalálat érte, miközben a katonai tábor elkerülte a támadáshullám. A Perlaky család ekkor menekülni kényszerült. Otthonukat hátrahagyva, csak a legszükségesebb holmikat becsomagolva keltek útra. Grazba, a szülőföldjére visszavágyó – és az oroszoktól rettegő – Cecília asszony kérésére egy nyugat felé tartó német katonai teherautó egészen Noszlopig szállította a családot. Itt menedéket kaptak a helyi plébánián. Három hét elteltével, több napon át tartó gyaloglással mégis visszatértek Hajmáskérre. Otthon döbbenetes látvány fogadta őket. Az orosz katonák addigra óriási pusztítást végeztek: házukat kifosztották, berendezését pedig összetörték.

Az igazi tragédiát a 14 éves Mártika számára édesanyja elvesztése jelentette. A kedves és mindenkiel jószívú, gondoskodó Cecília asszony a menekülés közben elkapott fertőzés következtében, a „felszabadulást” követően 1945. május 13-án flekktífuszban elhunyt.

Anyakönyvi napló folyószáma: 22

Évközi értesítő

a népiskola II. osztályáról.

19. ³⁸./³⁹ isk. évben. Karácsonykor: Húsvétkor:
 Magaviselete: . . . . . *diszcretus* *diszcretus*
 Szorgalma: . . . . . *diszcretus* *diszcretus*
 Előmenetele: . . . . . *jeles* *jeles*
 Mulasztott . . . . . *-* félnapot. *3* félnapot.
 Nem igazolt . . . . . *-* félnapot. *-* félnapot.

Jegyzet: .....
Ujvárosi János tanító. *Ujvárosi János* tanító.
 Látta: *Perlaky László* szülő. *Perlaky László* szülő.

..... tanuló
 az 19...../..... iskolai év végén
 .....

A háborút követően a trafiküzlet már csak rövid ideig, a borbélyüzlet viszont egészen Perlaky László 1959. március 13-án bekövetkezett haláláig működött. Ekkorra a Tábori úton már egyre több civil család építkezett és telepedett le.

Márti az iskola elvégzését követően Veszprémben, a későbbi Bakony Műveknél állt munkába. Ide minden nap vonattal járt be dolgozni. 1955-februárjában ment férjhez az ugyan-csak hajmáskéri születésű Gacsal Rudolfhoz, akivel 1961-ben költöztek el Hajmáskérről Veszprémbe.

Forrás: Perlaky Márta és Gacsal Márta személyes közlése

Előmenetel: .....
 Mulasztott . . . . . félnapot. . . . . félnapot.
 Nem igazolt . . . . . félnapot. . . . . félnapot.
 Jegyzet: .....
 ..... tanító. ..... tanító.
 Látta: .....
 ..... szülő. .... szülő.

Anyakönyvi napló folyószáma: 22/1938/39.

Értesítő.

Perkóczy Mária

a Hajmáskérházi öle. es.
népiskola II. osztályának tanulója az 1938./39.
iskolai év végén a következő osztályzatot érdemelte:

Magaviselete: *diszkrét*

Szorgalma: *diszkrét*

Hit- és erkölcstan	<i>Kitűnő</i>	
Magyar nyelv	Beszéd- és értelemgyakorlat	<i>jó</i>
	Olvasás és olvasmánytárgyalás	<i>jó</i>
	Írás	<i>Kitűnő</i>
	Fogalmazás	<i>jó</i>
	Helyesírás, nyelvi magyarázat	<i>jó</i>
Számolás és mérés	<i>jó</i>	
Rajzolás	<i>jó</i>	
Éneklés	<i>jó</i>	
Kézimunka	<i>jó</i>	
Testgyakorlás	<i>jó</i>	

Egész évben mulasztott: *3* félnapot;

nem igazolt: *—* félnapot.

Kelt: *Hajmáskér*, 1939. évi június hó 9. n.

Mária Anna Perkóczy
igazgató. tanító.

(iskolaszéki elnök)

Maurer Ferenc (1931-2022), az egykori hajmáskéri népbolt vezetője

A hajmáskéri születésű Maurer Ferenc szülei kerékpárkölszönzöt üzemeltettek a Tábori úton működő Játkói-vendégő (ma Hangulat cukrászda) melletti, ma már üres telken. Első vevőik katonák voltak, akik óránként 20 fillérért, vagy ha legfeljebb öt órára kellett, akkor egy forintért tudták kikölcsönözni a kerékpárokat. Maurer Ferenc 1947. április elsejétől két éven át Litéren volt tanuló Simon Tibor maszek kereskedőnél. 1950 végétől egy éven keresztül a peremartoni gyártelepen dolgozott kereskedősegédként havi 480 forintos fizetésért. Mivel ebben az időben a segédeket ide-oda „pakolgatták”, Ferencet is átrakták innen egy fél évre Pétfürdőre, a vasútállomás melletti élelmiszerboltba. Ez után bevonult, majd 1953-ban szerelt le a katonaságtól. Az '50-es években vásárolta meg 40 ezer forintért a korábban csak Dvorszky-féle patikaként ismert, akkor már romos, háromszobás épületet a Honvéd utca 2. szám alatt. A házat 1945 elején a menekülő német katonák felgyújtották, így Maurer Ferencnek teljesen újjá kellett építenie. Maurer bácsi 2022-ben bekövetkezett haláláig itt élt feleségével.

Maurer Ferenc, vagy, ahogy a helyiek ismerték, „Csita” 1954. július 30-án, egy hétfői napon vette át a Kossuth Lajos utca 34. szám alatti, jelenleg Mester Áruházként ismert gazdabolt helyén működő üzletet Meleg Sándor szentgáli boltvezetőtől. Mivel a házaspároknak akkor még megengedték, hogy egy helyen dolgozzanak, rövidesen Ferenc felesége, az 1935. március 11-én, Dömsödön született Bíró Julianna, Jucika lett a bolt pénztárosa.

A Maurer Ferenc által vezetett népbolt (korábbi nevén szatócsbolt) a Várpalota és Környéke Kiskereskedelmi Vállalat alá tartozott, melynek igazgatója a veszprémi Kís Dezső volt. Ez a cég később, 1967-ben beolvadt a Veszprém megyei Élelmiszerkiskereskedelmi Vállalatba. A boltban öten dolgoztak két szobában, melyeket korábban falbontással nyitottak ki az utcára. A bolt hétfőtől szombatig napi nyolc órában volt nyitva. Az '50-es években még az is előfordult, hogy szenteste is dolgoztak, mert előírták nekik. De ebből nem volt probléma, mert Csita és Jucika szerettek ott dolgozni.

A Maurer-féle boltban mindent lehetett kapni, amire egy faluban szükség volt. Maurer bácsi csak néhány népszerű terméket sorolt fel a teljesség igénye nélkül: zöldség-gyümölcs, hentesáru, fűszerek, befőttés üvegek tetővel, edények, rövidáru, porfesték, petróleum, kocsikenőcs, rádió, kerékpár. A boltot ellátó nagykereskedelmi vállalatok Veszprémben voltak, és innen fuvarozták az árut a környékbeli kiskereskedésekbe. A különböző fajta árukat – például zöldség-gyümölcs, vagy hentesáru – a hét eltérő napjain hozták a teherautók, melyek ilyenkor több kisboltba is szállítottak. Ezt a körfuvar hívták a boltosok „túrának”, melyre a kisboltoknak előre fel kellett iratkozniuk a rendelésük leadásával. 1970-től kezdve cukrászipari termékeket: mignont, krémet és tortalapot is rendeltek rendszeresen Várpalotáról.

Maurer bácsi szerint a bolt annyira szép volt, hogy „ha ennek a boltnak kereke lett volna, eltolták volna Veszprémbe”. Az áruk többségét üvegtégelyekben tartották, hogy a keregett terméket könnyen meg lehessen találni és szemügyre lehessen venni. A cukrot 50, a lisztet 85 kilós zsákokban tartották, ebből mértek a vásárlók igényei szerint. 1972 után a modernizáció jegyében az üzlet front részét önkiszolgálóvá alakították. 1972-ben közben a térség kiskereskedelme is szintet lépett: a Veszprém megyei Élelmiszer Kiskereskedelmi Vállalatból létrejött a PANNONKER Vállalat, amely az élelmiszerek mellett háztartási vegyi cikkek forgalmazását is felvette tevékenységi körébe, és erőltette az állami boltok helyi szakosodását. Ebben az időben lett Hajmáskéren is külön állami élelmiszer-, ruha-, illetve festékbolt, ami lényegében elhozta a népboltok korszakának végét.

A Maurer-féle szatócsbolt nagyon népszerű volt a környékbeliek és a szovjet katonák körében egyaránt. Még Szentkirályszabadjáról is idejártak a tisztek elkölteni a havi apánaszt. Habár Hajmáskéren a szovjet laktanyán belül volt élelmiszerbolt („magazin”) és ruhaüzlet

is, a több ezer katona mégis jobban szeretett kijárni a faluba vásárolni, aminek persze örültek a helyi kereskedők. Maurer bácsi a szovjet katonák kedvéért még oroszul is megtanult konyhanyelven beszélni. Emlékei szerint az oroszok számára minden újdonság számára ment a boltban, de legjobban persze az orosz vodka fogyott. A katonák a Sztalicsnáját kartonszám hordták a táborba, pedig a félliteres kiszérelés ára 33,60 forint volt. De nemcsak vásárolni jártak ki a szovjet katonák, hanem szórakozni és közelebbről ismerkedni is a helyiekkel, s az is előfordult, hogy magyar nőt vettek feleségül. Miután a szovjetek kivonultak Hajmáskérről, érezhetően megcsappant a vásárlóerő a faluban.

Az új idők küszöbén, 1988-ban a PANNONKER úgy döntött, hogy privatizálja a Maurer-féle boltot. Ekkor Maurer bácsi már nyugdíjas éveit töltötte, feleségének, Jucikának viszont még 14 hónap volt hátra a nyugdíjig. A PANNONKER várpalotai kirendeltség-vezetője közölte a hírt Jucikával egy ellenőrzés során és egyúttal fel is ajánlotta neki a boltot megvételre. Majd kérdésre azt is hozzátette, hogy ha nem veszi meg a boltot, akkor felmondanak neki. Így történt, hogy 32 év munkaviszony után Jucika saját maga mondott fel. Szerencsére a Komfort Vállalat gyorsan felvette őt üzletvezetőnek a saját házukkal szemben, a Honvéd utca 1. szám alatt működő, 228. számú iparcikk kereskedésébe. Még a pannonkeres fizetését is megfejelték 50 százalékkal, így havi 6000 forintot keresett. Ebben az üzletben elsősorban festéket árultak, de hozzájuk tartozott az olajkút üzemeltetése is (→Kálmán Sándor). Jucika 1990-ig, nyugdíjazásáig dolgozott itt.

Maurer Ferenc katolikus, felesége református, minden vasárnap jártak templomba. Nyugdíjazását követően Jucika még 14 éven keresztül volt a református egyházközség pénztárosa. Maurer bácsi fuvarozta őt autóval a faluban az egyházi hozzájárulásokat összegyűjteni. Időközben vásároltak egy kis házat a Mesteri Termálfürdő mellett és időnként oda jártak le kipihenni a fátadalmakat.

Maurerék leszármazottai már elköltöztek Hajmáskérről. Fiuk, aki Veszprémben lakott a Kőbánya utcában, 59 évesen meghalt, három unokájuk és hat dédunokájuk ritkán látogatnak haza Hajmáskérre. Az unokák különböző szakmákban dolgoznak: van köztük például egy újságíró, de Jucikához hasonlóan egy közgazdász is, aki 44 éves, Németországban él, és csak telefonon szoktak vele beszélni.

Források:

Maurer Ferenc, Maurer Ferencné és Perlaky Márta személyes közlése
Új néven régi ismerős: PANNONKER, Napló, 1972. április 22. (28. évf., 94. sz.), 14. oldal

A legendás hajmáskéri vendéglők

Maurer bácsi emlékei szerint a háború előtti „jó világban” Hajmáskéren is volt bőven lehetőség a szórakozásra és kikapcsolódásra. Mi sem bizonyítja ezt jobban, hogy az ebben az időszakban működő hét hajmáskéri vendéglátóhely mind remekül megélt. Az Alsó (ma Kossuth) utcán három vendéglő is volt egymáshoz közel. A már bemutatott Tüskés-vendéglőn kívül a Mauer-féle bolt helyén működött az 1960-as évek elejéig Fodor Dezső vendéglője, melyben egy szép tánchelyiség is volt. Ide kezdett el járni tánciskolába 1946. január 3-án az ifjú Maurer Ferenc, aki még arra is emlékszik, hogy éppen akkor volt bekötve a keze, mert rácsapott az egyik ujjára, mégis elment táncolni. Szintén az Alsó utcán üzemelt 1942-ig Erdős József-vendéglője, amely később Tulipán vendéglőként vált ismertté. Az 1944-ben bombatalálatot kapott, majd később újjáépített Tulipán vendéglő megszerezte híres volt a női cigányzenekaráról és a jó konyhájáról. A háború utáni Tulipán vendéglőben pincérnő szolgálta ki a vendégeket az öt kis, 3×3 méteres szobára osztott, hosszú épületben. Maurer bácsiék sokat jártak ide ebédelni, barátokkal zenés vacsorázni, de itt tartották a szülői munkaközösségek összejöveteleit is. Az ófalusi ivóhelyek másik epicentruma a falu felső része volt. A Honvéd utcai Simon vendéglő fölött működött a '60-as évek elejéig Bors Viktor vendéglője a Felső (ma Rákóczi Ferenc) utcán. Sokan álltak meg ezeken a helyeken meginni egy fröccsöt vasárnap a templomba menet. A felső részen még egy helyen: az Iparoskörben lehetett alkoholt fogyasztani. Maurer bácsi az ófalusi kocsmák mellett még a második világháborúig a jelenlegi Hangulat cukrászda helyén működő Jákói Gyula-féle vendéglőt, és Táncos Sándornak a Perlaky-ház mellett nyitott vendéglőjét emeli ki mint emblematis helyeket a Tábori úton. Űde színpoltként pedig ott volt még a külső tábori részben a Diófa utcától Öskü felé a „faház”, ahol szerződéses kéjnlők dolgoztak a táborban lakó férfiak igényeinek kielégítésén. A találka-hely onnan kapta a nevét, hogy az egész épület körbe volt deszkázva, és a kuncaftok az ezekre vágott kis ajtókon keresztül közlekedtek.

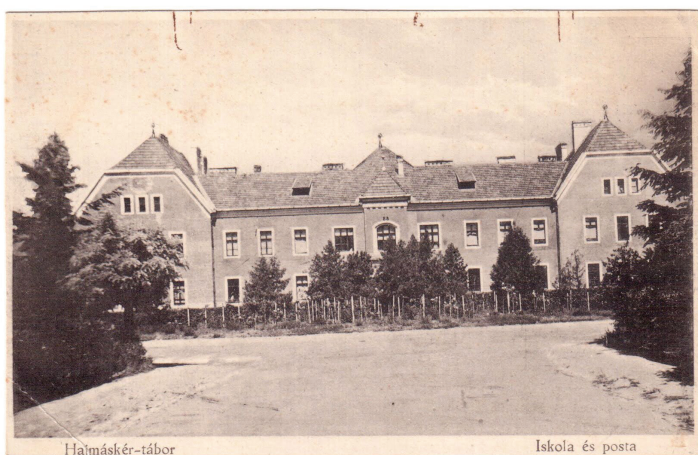
A Fő (mai Honvéd) utca, Hajmáskér egykori bevásárló utcája

Maurerék utcája, a Honvéd utca volt a két világháború közötti időszakban a falu bevásárló utcája. A páros oldalon: Maurerék házában működött korábban Dr. Dvorszky József patikája; Maurer bácsi visszaemlékezése szerint utána a sorban a suszterek következtek; utánuk egy nyitott kovácsműhely működött még a háború utáni években is; majd a Zergi-féle élelmiszerbolt; utána Varga Károly hentesüzlete állt; feljebb a Matusz-féle órasüzlet; végül a református temetővel szemben a Simon-féle kocsmá – mely utóbbinak mára nyoma sem maradt. 1944-ben a Honvéd utcának ezt az oldalát bombázták erőteljesen, helyenként 10 méter átmérőjű gödröket hagyva, a szövetségesek kéttörzsű Liberator bombázó repülőgépei, melyek Maurer bácsi szerint a Honvéd utca 6. számú házat igyekeztek eltalálni. A jobb kéz felőli páratlan oldal a kifogástalan kirakatot mutató Rigler-ruházattal indult, ahol mindig nagy élet volt; a mellette található hosszú és alacsonyabb házban Csúcs Károly és Berzsák Géza fűszeresek boltja következett, utóbbi felesége volt Irma néni, a varrónő; őket követte egy villamossági szaküzlet; végül Tarján Mária fényképész üzlete. Maurer bácsi szerint nagy a kontraszt a mai utcaképpel: akkor a mindig nyüzsgő bevásárló utcán sétálók lépten-nyomon üdvözölték egymást, ma már egy bolt sincs a Honvéd utcában és a járókelők gyakran ismeretlenül, szó nélkül mennek el egymás mellett.

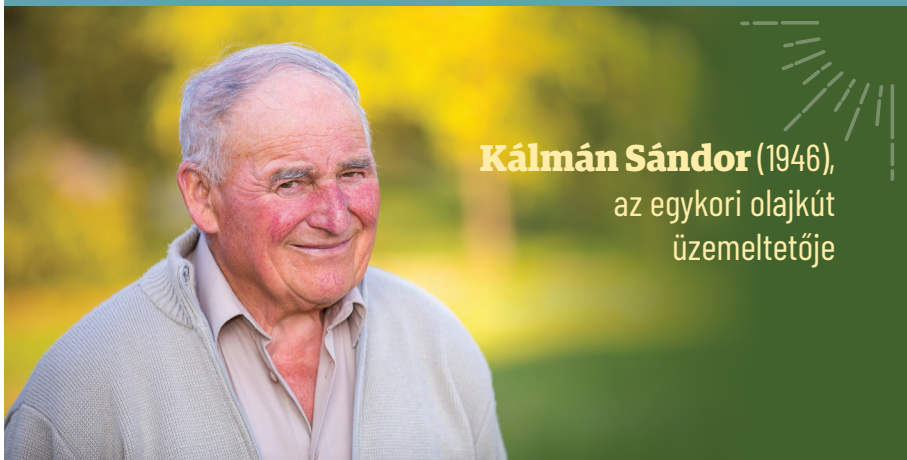

Hajmáskér.
Parancsnoksági épület.

Hajmáskér-tábor

Iskola és posta

Kálmán Sándor (1946),
az egykori olajkút
üzemeltetője

Kálmán Sándor Hajmáskéren született és mindig is itt élt. Másokhoz hasonlóan alsó tagozaton a „felső”, az egykori református iskolába, felső tagozaton pedig az „alsó”, azaz az egykori katolikus iskolába járt. Az általános iskolát követően a veszprémi Kereskedelmi Szakközépiskolában tanult tovább.

Hajmáskéren, a katolikus templom melletti, a korábban Rigler-háznak nevezett épületben 1965-ben nyílt egy vegyes iparcikk üzlet, a későbbi Komfort. Kálmán Sándor ebben a kereskedésben dolgozott, melynek a feladatkörébe tartozott a templom melletti olajkút üzemeltetése is. Az olajkutat ellátó földalatti tartályban 5000 liter fűtőolajat tudtak tárolni, s ebből látták el a lakossági igényeket. A háztartások többsége ugyanis ebben az időben olajtüzelésű kályhával fűtött, így, különösen télen, nagy volt a kereslet a fűtőolaj iránt. Az olajkutat kézzel kellett pumpálni, s ez kemény fizikai munkának számított, amit Sándor bácsi fiatalon még könnyen el tudott végezni. Az olajat kaniszterbe vagy hordóba fejtette le és a vásárlók innen vitték magukkal a teli hordókat – volt, aki egyszerre 20–40 liter olajat szállított haza. Sándor bácsi után a veszprémi Kovács István vette át a kút üzemeltetését. Mára az olajkút már nem működik, le van zárva, és műemléki védeltséget élvez.

Kálmán Sándor a Komfort után hét évén keresztül Várpalotán, a vasboltban dolgozott. Majd 1983-ban a Veszprémben, a Házgyári úton megnyílt szerszámoltáknak lett a vezetője, és később innen is ment nyugdíjba. Minden munkahelyen jól érezte magát, s mindig is nagyon szeretett Hajmáskéren, a Kinizsi utcában élni, mert itt jó volt a lakóközösség. Rendszeresek voltak a gyerekes programok, melyeken az utcabeli családok találkozhattak, megismerkedhettek és barátkozhattak egymással. Ugyanakkor a munka mellett otthon sokat dolgozott is, hiszen ott volt plusz elfoglaltságnak az építkezés és a szőlőgondozás. Szerinte Hajmáskér régen is lehető falu volt és a mai napig az is maradt. Örömmel idézi fel azokat az éveket, amikor a gyermekei még iskolások voltak, ő pedig a szülői munkaközösség vezetőjeként vett részt a helyi bálók megszervezésében. Mára a gyerekek már felnőttek, s időközben négy unokája is született, de szerencsére nem kerültek messze a szülői háztól. Úgy tűnik, hogy a fiatalok is a környéken képzelik el a jövőt: az egyik gyermek családja Hajmáskéren él, a másiké pedig a szomszédos Őskün telepedett le. Sándor bácsi nyugdíjasként is nagyon szeret Hajmáskéren élni, eljár a falusi programokra is. A nyugdíjas élet annyiban más, hogy saját maga osztja be idejét – de elmondása szerint így sem ér rá szinte semmire.

Forrás: Kálmán Sándor személyes közlése

**Galler Zoltán
Istvánné (1955) ,
a Higiénia 2005 Kft.
tulajdonosa**

Galler Zoltán Istvánné, Hilda szülei 1960-ban költöztek Ósíról Hajmáskérre, mivel sok hajmáskérihez hasonlóan ők is a Bakony Művekben dolgoztak, ahová így közelebről tudtak bejárni. Hilda vidám és felszabadult hajmáskéri gyermekévekre emlékszik vissza. Számítógép még nem létezett, így pajtásaival sok időt töltöttek a szabadban: sokat játszottak a katolikus templom kertjében, a Bereghegyen, a Kaczó-dombon, és a sportpályán. A szülei elvárták tőle, hogy járjon templomba, és ő meg is keresztelkedett, de egyébként az egyház nem szólt bele a falusiak életébe. Hilda úgy emlékszik, hogy a szovjet katonák sem zavarták a falusiakat.

A kislány Hajmáskéren, majd Veszprémben járt általános iskolába, s mindkét helyen nagyon jó pedagógusok tanították. Jó szívvel emlékszik vissza Vörösházi Lajosra, aki később a hajmáskéri iskola igazgató-helyettese és a község könyvtárosa lett, és feleségére, Vörösházi Lajosnéra: mindkettőjük tanítói pályája Hajmáskéren indult és karrierjük során rengeteg környékbeli gyereket tanítottak. Mellettük a nagy tudású és melegszívű Tüskés tanár néni, vagy, ahogy a gyerekek hívták Kati néni emléke él még Hildában élénken. Az általános iskolát követően Hilda a Veszprémi Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakmunkásképző Iskolában tanulta ki a vendéglátó szakmát. Iskola után nyomban a vendéglátásban kezdett el dolgozni, egészen 1976-ig, amikor is férjhez ment Galler Zoltán Istvánhoz.

A Rákóczi utcában vásároltak házat és férje át is költözött Pétfürdőről Hajmáskérre. Fiuk, Milán már ide született és a szüleihez hasonlóan ő is a hajmáskéri általános iskolába járt. Az ő házasságából négy gyerek született, akik sok időt töltenek a nagyszülőknél Hajmáskéren. Hilda és férje, Zoltán 1988-ban indították el papír-, higiéniai áru és vegyes iparcikk kereskedéssel foglalkozó vállalkozásukat, Higiénia 2005 Kft. néven. A vállalkozás egészen 2021-ig működött, amikor is mindketten nyugdíjba mentek. Fiuk az utolsó években alkalmazottként dolgozott a családi cégnél, ezt követően pedig a saját cégére, a HIG-LER Kft-re fókuszált, amely profiljában tovább viszi a szülői hagyományt. A felsőörsi székhelyű, hajmáskéri fiókteleppel működő HIG-LER Kft. ugyancsak higiéniai termékekkel, vegyes iparcikkkel kereskedik, és nagy mennyiségben importál és exportál elsősorban Ausztriába, Olaszországba, Romániába és Finnországba. A 15 alkalmazottat foglalkoztató cég raktára Hajmáskéren, az Iparos út 12. szám alatt található, az ADA-BAU Kft. fióktelepének szomszédságában.

Forrás: Galler Zoltán Istvánné személyes közlése

Hajmáskér közösségi élete

Hilda úgy emlékszik, hogy Hajmáskérnek mindig is gazdag közösségi élete volt. Mivel nagyon szereti a falut és érdeklí a település története, egy érdekes összefüggésre lett figyelmes az ófalu szerkezete és a helyiek összetartása között. Hajmáskéren rengeteg a közös udvar, néhány még ma is létezik. Egy ilyen közös udvaron több, akár 4 család lakott együtt, nem feltétlenül rokoni alapon. A közös udvaron két vagy több lakóház állt egymással szemben, vagy egymás folytatásaként egy sorban, esetleg egymással szemben álló két sorban. Az egyik változatában, az ún. „csíkuudvarban” a keskeny szalagtelken három, négy vagy még több lakóház helyezkedett el egy sorban a telek egyik oldalán. Mint mindennek, a közös udvarnak is megvoltak az előnyei és a hátrányai. Egy azonban biztos: az itt lakók együttműködésre voltak itélve. Például mivel a szülők reggel elmentek dolgozni, és csak este jöttek meg, a gyerekekre egy ezzel megbízott illető, például a postás néni vigyázott. Mielőtt férjhez ment, Hilda is ilyen közös udvarban lakott a szüleiével a Kossuth utcában. Hilda szerint a közösséget azért is volt könnyebb egyben tartani régen, mert még nem volt TV és internet így mindenki lelkesen igyekezett részt venni a falusi rendezvényeken. Tinédzser korában, a '60-as években tombolt éppen a beat-korszak. Ennek szellemében a falusi bálokon kívül sok egyéb élőzenei programot szerveztek az 1963-ban átadott Művelődési otthonban, ahol egy helyi klub is működött. A zenés programokra a környékből: Berhidáról vagy Pétfürdőről is hívtak muzikusokat. Ha pedig valaki elmélyültebb szórakozásra vágyott, elolvashatott egy könyvet a könyvtárban vagy megnézhetett egy filmet a moziban, amely előbb az óvodával szembeni épületben, majd később a Művelődési otthonban működött. Hilda szerint ma már nehezebb a közösséget összetartani, de örül annak, hogy ez sikerült Dancsó Valériának, akit éppen Hilda hívott a hajmáskéri Művelődési Ház élére Kelemen Mária, az előző vezető távozása után.

**Vörösne
Sándor Kinga,**
kistermelő, a
nyarikonyham.hu
alapítója

Kinga 2019 óta él férjével Hajmáskéren. Mivel korábban Veszprémben élt, férje pedig Székesfehérváron, ezért úgy döntöttek, hogy valahol a kettő között keresnek családi házat maguknak, így esett a választásuk Hajmáskérre. Kinga a veszprémi Ipari Szakközépiskolában végzett környezetvédelmi és vízgazdálkodási vegyésztechnikusként 2003-ban, majd a Veszprémi Egyetem Kémia Környezetan szakán tanult tovább. Mivel a kereskedelem is vonzotta, kereskedő-vállalkozó képesítést is szerzett, s immár 11 éve boltvezetőként dolgozik a veszprémi Zöldboltban.

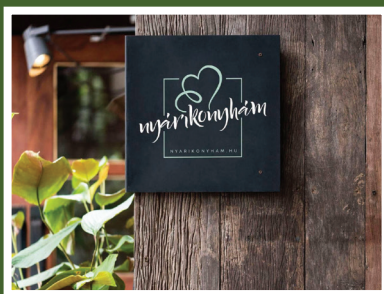
Hajmáskéren, a férje segítségével sikerült megtalálnia valódi hivatását: a lekvár- és szörpkészítést és befőzést, amely valójában egész gyermekkorát végigkísérte. Kiváltozott az őstermelői, majd a kistermelői engedélyt is, és elkezdte készíteni, helyben árulni, majd piacon is értékesíteni a finomabbnál finomabb lekvárokat, szörpöket, szirupokat, befőtteket, birsalmasajtot, sőt házi gumicukrot. Kinga le sem tudná tagadni, hogy mindig is szerette a befőzést és szívét-lelkét beleadja e munkába.

Már kisgyerekkorában sok apró fogást ellesett falun élő nagyszüleitől a savanyúság-készítés és a lekvárelrakás tudományából és a kerti munkákból. Azt is megtapasztalta, hogy mindig saját magára kell hallgatnia. A szörpjeit például szüretlenül készíti, lekvárijaihoz általában nem használ tartósítószer, éppen ezért kis kiszerezésben árulja őket, az ízesítésben saját ízlésére hagyatkozik, levendulaszörpöt nem árul, bármennyire is népszerű termék, mert nem elégedett az ízével, különlegességként viszont kínál tárkonyzörpöt.

Kinga rövidtávú célja jelenleg egy, a saját konyhájától elkülönülő, önálló befőző konyha létrehozása, mely még jelentős befektetést igényelt, de ha elkészül, új lökést adhat a munkájának. Szerencsére a faluban, ahol nagy hagyománya van a saját lekvárkészítésnek és befőzésnek, már odaköltözésük óta barátságos közeg fogadta Kingáékat.

Kinga a kert és a konyha mellett a piacon érzi jól magát igazán. Miközben a szortimentje egy része a Zöldboltban vagy akár otthon Hajmáskéren is beszerezhető, árulja portékáit a nemesvámosi, litéri, zirci és veszprémi (Óváros téri), vagy nyáron még az alsóörsi piacon és egyéb rendezvényeken is, ahol nagyon szeret találkozni és beszélgetni a vevőivel. Minden vevői igényt igyekszik fenntarthatósági szempontokat is figyelembe véve kielégíteni: például cukormentes vagy édesítőszerrel készült lekvárokat is készít, és lehetőséget ad az üvegek visszaváltására. Legnépszerűbb termékei az elsősorban piros gyümölcsös szörpök és – főleg téli időszakban – a birsalmasajt. Kinga küldetése, hogy termékeivel új ízeket csempésszen a szürke hétköznapokba, és pár kanál szeretet formájában maradó értéket tudjon varázsolni a családok asztalára. Különösen fontos ez a karácsonyi időszakban, ekkor férjével ajándékoszagokat állítanak össze a saját termékeikből a rászoruló családok részére.

Miután férje, Vörös Roland indult a legutóbbi polgármesteri választáson, Kingát is sokan megismerték Hajmáskéren. Azóta sokszor hívják őket falusi vagy veszprémi rendezvényekre, vásárookra vagy termékkóstolót tartani. Roland egyébként pénzügyi végzettsége mellett sportrendezvény-szervező is, és Hajmáskéren dolgozik egy családi vállalkozásnál.

Forrás: Vörösné Sándor Kinga személyes közlése

Simon Péter, méhész, a Bakonyektár alapítója

Simon Péter születése óta Hajmáskéren él. Édesanyja élete nagy részében Hajmáskéren élt, édesapja pedig itt volt katona, így ennek köszönhetően telepedtek le Hajmáskéren. Péter és párja, a 20 éve Hajmáskéren élő Csiza Erika, a község központi részén élnek.

Méhészetük, a Bakonyektár története csupán 2009 tavaszáig nyúlik vissza, amikor a Péter testvérének méhészetében töltött tanulóévek után elhatározták, hogy vesznek 10 méhcsaládot. Később, miután rálátást nyertek a méhészkedés egészére, úgy döntöttek, hogy komolyabb szintre fejlesztik vállalkozásukat és méhkímélő technológia alkalmazásával hazánkban különlegességgnek számító mézek valamint fajtamézek termelésére szakosodnak.

Péter és Erika a méhészkedés mellett igyekeznek hasznos tagjai lenni a hajmáskéri közösségnek, legyen szó a betlehemi dekoráció elkészítéséről, maszkgyártásról vagy szemétszedés szervezéséről. Rendszeresen támogatják mézrel a helyi rendezvényeket, például a szülői munkaközösségi bált, a nőnap bált és a mézeskalácsos programokat. A falunapi gyermekfutóverseny pedig Erika szívügye lett, így ennek szervezésében, lebonyolításában és finanszírozásában minden évben jelentős szerepet vállalnak. Szakmai tapasztalataikat is szívesen osztják meg a helyi közösséggel: gyakran tartanak méhészeti előadást a helyi iskolában, de a nyugdíjas klubban is jártak már ismeretterjesztő előadásukkal. Emellett, ha idejük engedi, barátaikkal együtt részt is vesznek a helyi programokon: elsősorban a kolbásztöltő és a lecsófőző versenyen.

Forrás: Simon Péter személyes közlése

Fekete Martin (1997), Európa-bajnok bútór- és épületasztalos

Pápán született, de gyermekkorától Hajmáskéren él Fekete Martin épület- és bútorasztalos, aki fiatal kora ellenére tapasztalt szakembernek számít, hiszen már számos hazai és világversenyen bizonyította hozzáértését. Veszprémben az Ipari Szakközépiskolában érettségizett, majd Sopronban, a Roth Gyula Erdészeti Technikum kétéves technikus képzésén tanulta ki az asztalos szakmát.

Már 2017-ben, soproni tanulmányai alatt lehetősége nyílt részt venni hazai szakmai versenyeken (Magyar Asztalos Tanulmányi Verseny, Bázisiskolai szakmai faipari verseny). A versenyeket komoly, egy hónapos intenzív szakmai felkészítő előzte meg, ahol igyekeztek felkészíteni a diákokat az elvárásokra. Martin soproni tanulmányai alatt részt vett csapatversenyeken is, melyeken csapatával hol második, hol első helyezést értek el. Miután az OSZTV versenyen mentesült a szakmai vizsgák alól, sikerült kijutnia a Szakma Sztár Fesztiválra, amelyen 4. helyezést szerzett. Tanulmányai befejezése után egy évig Hajmáskéren dolgozott az Ácsapat-FF Kft-nél, ám a versenyek java még csak ezután következett.

2019-ben úgy döntött, hogy megpróbál kijutni Kazanyba, a Szakmák Olimpiája (WorldSkills) keretében sorra kerülő asztalos világbajnokságra. Ezért visszament Sopronba, hogy korábbi oktatójával felkészüljön a világbajnokság hazai válogató versenyére. A felkészülés fél éves munkát jelentett. Minden nap részt vett a hazai szakértők (expertekek) budapesti tréningjein, hogy megfeleljen a nemzetközi elvárásoknak, miközben folyamatosan nemzetközi szakmabeliekkel találkozott. A válogató mindkét, Budapesten rendezett fordulóját Martin nyerte meg, így 2019 augusztusában, Kazanyban ő képviselhetette Magyarországot épületasztalosként az asztalosok szakmájában. A 24. legfeljebb 22 éves versenyző részvételével zajló világversenyről, Kiválósági érmet sikerült elhoznia. Ezzel pedig kvalifikálta magát a max. 25 éves asztalosok versenyén történő részvételre az 2020-as grazi Európa-bajnokságon (Euro Skills).

Az Európa-bajnokságot először elhalasztották a covid miatt és a felkészülést is többször fel kellett függesztenie. Az így nyert köztés időben sem tétlenkedett: dolgozott és saját vállalkozását építette. 2021 szeptemberében aztán végre megtartották Grazban az Európa-bajnokságot, melyre végül 10 versenyző nevezett be, s melyről Martin aranyéremmel tért haza. A versenyeken szerzett tapasztalatait azóta úgy igyekszik hasznosítani, hogy tudását átadja a fiatal, feltörekvő generáció képviselőinek és felkészíti őket a világversenyeken való részvételre.

A versenyeken szerzett sikereinek, no meg tehetségének, szorgalmának és szakmai elkötelezettségének köszönhetően Martin hajmáskéri vállalkozása is lendületet kapott, s ma már keresett szakembernek számít az asztalosokkal egyébként jól ellátott bakonyi településen. Habár távolról követi Hajmáskér közösségi életének eseményeit, a sok munka miatt aktívan egyelőre nem tud részt venni a rendezvényeken. Második otthonát, a műhelyét a családi ház melletti melléképületben rendezte be, innen igyekszik – időnként nagybátyja segítségével – kielégíteni az egyre nagyobb távolságból érkező igényeket. Munkáit megrendelésre készíti, s a legjobban a tömör fából készülő bútorokra, ágyra, dohányzó- vagy lepakolóasztalra szóló megbízásoknak örül. Ezek ugyan lassabban, a munka nagyságától függően akár egy hónapra keresztül is készülnek, de nagyobb szakmai kihívást jelentenek és magasabb szintű vevői elégedettséget eredményeznek, mint a laminált anyagból 2-3 hét alatt elkészülő konyha- vagy előszobabútorok.

Forrás: Fekete Martin személyes közlése

Sörös Lajos, a HIDROPLAN- NORD Kft. ügyvezetője

Hajmáskér külterületén találjuk a HIDROPLAN-NORD Kft. és az Orinoco Bt. székhelyét, melyek ügyvezetője a veszprémi születésű Sörös Lajos. A vegyész végzettségű Sörös úr már a '80-as évek gmk-korszakában különböző vállalkozásokban dolgozott, saját cégeit pedig 1991-ben alapította, miután Hajmáskéren megtalálta hozzá a megfelelő területet. A régi Veszprémi Mezőgazdasági Termelő Szövetkezet elhagyottan álló istállója és transzformátorállomása éppen ekkor került eladósorba, ami azért jött kapóra, mert elsősorban vegyi üzem és csomagoló gépsor létesítésére alkalmas telephelyet keresett. Sörös úr első vállalkozása, az Orinoco ugyanis fagyálló-, ablakmosó- és autóápolási kemikália gyártással és forgalmazással foglalkozott, melyhez még a műanyag flakonokat is saját maguk állították elő. A gyártáshoz szükséges alapanyag 20 vasúti vagonban érkezett, óriási tartályokban, innen került szivattyú segítségével a gyártóüzembe, amihez kellett a nagy kapacitású hajmáskéri vasútállomás közelsége. Fagyállóból 6-8 ezer tonnát, ablakmosóból 200 tonnát, fékfolyadékából 50 tonnát gyártottak és forgalmaztak évente. A vegyi anyagok gyártása a '90-es évek elején olyan sikeresnek bizonyult, hogy az Orinoco gyártó- és csomagolóüzemeiben ebben az időszakban három műszakban 100 hajmáskéri dolgozott.

A fagyálló forgalmazása idényjellegű volt: szeptembertől márciusig működött, ezért Sörös úr igyekezett a nyári időszakra is elfoglaltságot keresni magának. Ekkor talált rá régi-új szenvedélyére, a repülésre, ami a vegyi anyag gyártásnál sokkal inkább megmozgatta a fantáziáját. 1991-től a tavasztól őszig terjedő időszakban sétarepüléssel foglalkozott – elsőként a Balaton-felvidéken. Innen jött a HIDROPLAN-NORD elnevezés is, hiszen a Balaton feletti vízi repüléshez hajózási vizsgával is kellett rendelkezni. A téli időszakban pedig reggel héttől a hajmáskéri vegyi üzem vezetési feladatait látta el délelőtt 11 óráig, majd ez után Tótvázsonyban az ottani repülőtér fejlesztésével foglalkozott. 1995-ben vásárolta első helikoptereit, melyeket több is követett, például a német rendőrségtől összesen 10 darabot vett. A vásárolt gépeket persze javítani és szervizelni is kellett, ami egyre több időt vett igénybe. Ekkorra világossá vált, hogy a vegyi üzemet nem lehet a repüléssel párhuzamosan üzemeltetni, ezért úgy döntött, hogy abbahagyja a vegyi anyaggyártást és minden idejét a repülésre fordítja.

Időközben felnőtt három gyermeke is. Lánya édesapjához hasonlóan vegyész végzettségű, a két fia viszont inkább a repüléshez húz: a kisebbik pilóta, a nagyobbik repülőmérnök és pilóta, a családban így már hárman is tudnak repülni. Tevékenységük spektruma egyre szélesedik. A hajmáskéri (LHHK) mellett immár 15 éve üzemeltetik a Veszprém-Szentkirályszabadja Repülőtér (LHSA) is, ahol azokat a gépeiket tartják, melyekkel kereskedelmi és nemzetközi forgalomban repülnek. A sétarepülések mellett repülőiskolát is üzemeltetnek és a mintegy 8 hektáron elterülő hajmáskéri bázison látják el az összes repülőgép műszaki felügyeletét, hajtják végre a kötelező ellenőrzéseket, s végzik el az alkatrészcsereket és az ápolást.

A HIDROPLAN-NORD Kft. minden jövedelmet visszaforgat az építkezésekbe, a technológiai fejlesztésekbe, műszerekbe, szerszámokba, valamint a jövőben tervezett projektek előkészítésébe. A család és a munkatársak szívós munkájának köszönhetően a cég mára komoly nemzetközi szereplővé nőtte ki magát. Jelenleg 50 helikopter üzemeltetését, szervizelését látják el szerte a világból: Németországtól Oroszországon keresztül Dél-Afrikáig. A nemzetközi légihatóságokon keresztül minden gép dokumentációjához hozzáférnek, ezért sokszor olyan feladatokat végeznek el a gépeken, melyeket máshol nem tudnak megoldani.

Speciális helikopteres feladatok megoldásában gyakorta hívják segítségül szakértelmüket és eszközparkjukat hollywoodi filmes produkciók is: legutóbb a Válaszcsapás (Strike Back) és a Tom Clancy: Jack Ryan című filmsorozatok gyártásában működtek közre. A cégben egyébként Sörös Lajos igazgató mellett öt repülőmérnök dolgozik vezető pozícióban: egy főmérnök, egy műszaki vezető, egy légiakalmasság vezető, egy minőségbiztosítási menedzser és egy repülésbiztonsági szakmérnök. Többségük félállásban van Hajmáskéren. De többek között van olyan mérnök kapcsolatot is, aki a belgrádi repülőgépgyárból ment nyugdíjba, emailen, angol nyelven tartják vele a kapcsolatot, és azonnal jön, amikor szükség van a szakértelmére.

A cég Hajmáskérről jelenleg két embert foglalkoztat. Egyikük 10 éve dolgozik itt és a cég szolgálati lakásában lakik, csakúgy, mint Sörös úr, hogy közel maradhasson a gépekhez. A szintén hajmáskéri Udvari Szabolcs pedig már 34 éve van a HIDROPLAN-NORD kötelékében. Kezdetben gépkocsivezetőként foglalkoztatták, ma már légműipari technikusként és repülőgép szerelőként dolgozik, és ő az egyik legstabilabb, legmegbízhatóbb munkaerő.

Forrás: Sörös Lajos személyes közlése

SLE-PA Húskereskedelmi Kft., a hajmáskéri székhelyű húsfeldolgozó

A SLE-PA Húskereskedelmi Kft-t 2003. április 25-én alapította Slemmer László és Pap László várpalotai székhellyel, hárommillió forint jegyzett tőkével. Az alapítók közül Slemmer László azóta kiszállt a cégből, jelenleg Pap László és felesége, Papné Fodor Melinda a két tulajdonos. A cég fő tevékenysége kezdetben húsáru-kiskereskedelem volt, melynek keretében három saját húsboltot üzemeltetett Várpalotán. Hajmáskéren 2010 novemberében jelent meg, amikor az Iparos utca 5. szám alatt megvásárolt egy európai uniós engedéllyel rendelkező húsüzemet. Ezt követően, 2013-ban a veszprémi Piac és Vásárcsarnok területén, 2017-ben pedig Nagykanizsán nyitott üzletet. Emellett más környékbeli városokba, sőt Szombathelyre, Tatabányára és Budapestre is szállít árut, működési területe így ma már lefedi az Észak-Dunántúl jelentős részét.

A 2021. évi beszámolója szerint 2,6 milliárd forintos eszközállománnyal és 82 fővel működő SLE-PA Kft. 2022 februárjában tette át székhelyét Hajmáskérre. Fő tevékenysége ma már a húsfeldolgozás, amit a 2014-ben korszerűsített és megduplázott kapacitású hajmáskéri húsüzemében végez. Hajmáskéren a húsüzem mellett mintaboltot is kialakított a cég, melynek széles választékával igyekszik a környékben lakó vásárlók igényeit kielégíteni.

A SLE-PA elsősorban hagyományosan pácolt szalonnát és sonkát, valamint háziisan fűszerezett kolbászt és szalámit, főtt füstölt árut, darabolt húsokat forgalmaz lédig kiszerezésben és vákuum csomagolásban. Az évek során kifejlesztette saját márkás termékeit, melyeket saját üzletei mellett egyre bővülő partneri hálózatán: üzletláncokon, nagykereskedőkön, közétkeztetést végző cégeken, és kisebb húsipari vállalkozásokon keresztül is értékesít. Ezen túlmenően, a kisebb települések jobb ellátása érdekében két mozgárárusító gépkocsit is működtet. A cég hajmáskéri üzemében, mintaboltjában és az innen induló mozgóboltokban 2022 végén összesen 54 fő alkalmazott dolgozott, ebből mintegy öt fő hajmáskéri lakos.

Források:
Papné Fodor Melinda személyes közlése
SLE-PA Kft. éves beszámolóí (2004-2021)

ADA-BAU és ADA-ALUMÍNIUM Kft., a nyílászárók gyártója Hajmáskéren

Az ADA-BAU Kft-t a veszprémi Ürményi Sándor alapította 1997-ben műanyag nyílászárók gyártására és beépítésére. A gyártás kezdetben Nemesvámoson folyt, de a családi vállalkozás a termelési volumen felütésével kénytelen volt nagyobb terület után nézni. Így esett a választás a Hajmáskér, Iparos út 10. szám alatti ingatlanra, ahol egy impozáns monarchiabeli épület, az egykori „Belső tábor” területén található E-57-es épület felújításával sikerült lefektetni a jövőbeni bővülés alapjait.

Az 1800 négyzetméteres területen a gyártó- és raktárhelyiségeken kívül irodákat és közösségi tereket is kialakítottak, stabil hátteret biztosítva ezzel a mintegy 60 fős munkaerő folyamatos képzésének és a gyártási technológia fejlesztésének. A hajmáskéri üzem a veszprémi székhelyű ADA-BAU Kft. fióktelepeként működik, és a piaci igények változását követve már jó ideje nem csak műanyag, hanem alumínium nyílászárókat is gyártanak itt. A családi cég tulajdonosai 2021-ben hivatalossá is tették a tevékenységi körük bővítését azzal, hogy a korábbi ADA-ABLAK Kft-t átnevezték ADA-ALUMÍNIUM Kft-re, és ebbe a hajmáskéri székhelyű vállalkozásba összpontosították az alumínium nyílászárók, függönyfalak, és télikertek gyártását és beépítését. Míg az ADA-BAU Kft. meghatározó tulajdonosa és ügyvezetője továbbra is Ürményi Sándor, az ADA-ALUMÍNIUM Kft. ügyvezetője már Sándor kisebbik fia, miközben mindkét fiú, Norbert és Adrián, illetve édesanyjuk, Rózsa is egyaránt dolgozik és résztulajdonos is az ADA-BAU Kft-ben.

Források:
ADA-BAU Kft. és ADA-ALUMÍNIUM Kft. éves beszámolóí (2001-2021)

**Vázsonyi Lászlóné
Szlapák Ilona (1931),
aki Hajmáskérről ingázott
a Bakony Művekbe**

Ilona édesanyjának, Budai Máriának családja, a Budaiak sok száz évre visszamenőleg hajmáskéri gyökereket tudnak felmutatni. Édesapja edényeket és mindenféle otthoni eszközöket javított a falusiaknak. Ilona a helyi református iskolába járt egészen 5. osztályos koráig. Utána sikerült átjelentkeznie a katolikusok veszprémi polgári leányiskolájába (ma: Padányi Katolikus Iskola), mert abban az évfolyamban szabaddá vált néhány hely nem katolikus diákok számára is. A katolikus iskola zárt légkörében a református kislány mellőzöttnek érezte magát. Erre még rátettek egy lapáttal a háború okozta kellemetlenségek is. 1943-44-ben minden pénteken, de akár még gyakrabban is légiriadó volt Veszprémben és a gyerekeknek az iskolából be kellett húzódní egy előre egyeztetett helyre a közelben. Ilona Dr. László ügyvéd házába futott át ilyenkor, ami a későbbi Napló főszerkesztőség épülete helyén volt, és itt várta meg a riadó végét. Gyakran az iskolába se kellett visszamennie, olyan sokáig tartott a légiriadó. Ilona a szovjet hadsereg 1945-ös bejövetelét követően, két tanév elvégzése után úgy döntött, hogy nem folytatja tovább az iskolát.

Ebben az időben bevett gyakorlat volt a jobb módú parasztcsaládok körében, hogy télen, amikor nem volt munka, a fiatal lányokat elküldték cselédkedni pesti családokhoz, hogy ott a házi munka mellett tanuljanak illemet is. Ilona is cselédlánynak szeretett volna állni, mert a „felszabadulás” után már nem akart visszamenni tanulni. Ezért először két éven keresztül bejárónőként dolgozott az 1920 óta Hajmáskéren élő Volentik Géza építész és építési vállalkozó házában, illetve az udvarukban álló kispépületben, amelyet bérlőknek adtak ki. A mérnök úr ritkán tartózkodott otthon, ráadásul nagyot is hallott, így Ilona vele nem került szoros kapcsolatba. A családfő feleségével annál inkább, aki sokat volt otthon. Ő valódi úrnő volt, de mivel korábban volt cselédjük a háznál, nagyon értett a házimunkához, és szívesen beavatta Ilonát a mosás, a felmosás, az ablakpucolás és a portalanítás rejtelmeibe, amiért ő a mai napig hálás. Eközben Ilona más alkalmi munkákat is vállalt a faluban: kapált a vasúti sín mellett vagy facsemetéket ültetett az erdőben.

Később, 1949-től 1954-ig egy pétfürdői építész házában lakott cselédként, ahol jól tudta hasznosítani a bejárónőként megszerzett ismereteit. Közben, 1950 májusában elment dolgozni a későbbi Bakony Művekbe, ahol a lőszergyártás területén, az összeszerelő üzembn, majd 1951-től üzemi őrökként kapott állást. A hajmáskéri 5-6 fős „különítmény” – István Feri bácsi, Varga Lajos bácsi, Bors Béla és Kremó Jancsi bácsi, valamint Ilona és más fiatal lányok – vonattal ingázott Veszprém-Külső megállóhelyig. Onnan az első két évben gyalogosan folytatták útjukat a 4 km-re lévő Bakony Művekbe, majd este vissza a vasútállomásra. Később a vidéki munkatársakat már fedett teherautóval szállították a gyárba. Ilona 1954-ben férjhez ment Hajmáskéren, emiatt leszerelt. Hamarosan született egy lánya is, s csak 1959-ben ment vissza dolgozni a céghez. A jó kollektíva miatt viszont egészen 1986-ig itt dolgozott, és munkája elismeréseként megkapta a Honvédelmi Minisztérium Munka Érdemrendjét.

Ilona szülei a Kossuth utca 12. szám alatti házban laktak, a lányuk pedig a házasságkötését követően a Dózsa György utca 6. (korábban 3.) szám alatti házba költözött, ahol jelenleg is lakik. Ilona leánya már az egyesített Hajmáskéri (ma már Gábor Áron) Általános iskolába járt. Ennek akkor még az alsó tagozata a volt református iskolában, a felső tagozata pedig a régi katolikus iskolában működött. Az ingázás nehézségei ellenére sosem kíváncskozott a városba a kényelmesebb élet reményében, sőt a munkája és a család mellett két szőlőt, kertetek és állatokat is gondozott. Abban az időben, amikor a lánya Győrbe költözött, 4-5 bikát is hízaltat szerződéses alapon. Ilona egészsége azóta is jól szolgál, s ez nagyban köszönhető a dolgos hajmáskéri hétköznapoknak, no meg az itteni tiszta levegőnek.

Forrás: Vázsonyi Lászlóné Szlapák Ilona személyes közlése

Simon Sándorné Udvaros Mária (1947-2022)

Simon Sándorné Udvaros Mária Hajmáskéren született a mai község-házával szemben található terméskővel kirakott falú épület helyén egykor álló földszintes parasztházban. Édesapja korán meghalt, így a kis Mária édesanyjával és öccsével élt, majd miután édesanyja újra férjhez ment, született még egy öccse és egy húga. Hajmáskéri gyermekéveire nagyon szívesen emlékszik vissza. Szeretett óvodába járni, mely az egykori Iparoskör épületében működött, a Dózsa György utca végén. Itt, a gyümölcsfákkal teletűzdelt udvarban Mária emlékei szerint egykor még kuglizó volt, és lovakat tartottak. Az Iparoskör alapincézett épületében volt egy nagy terem, ahol annak idején rendezvényeket tartottak, - később ide költözött az óvoda - és volt egy szolgálati lakás a kertet művelő gondnoknak. A hajmáskéri gyerekek, Mária öröme, még nyáron, az aratás idején is óvodába jártak, hiszen ekkor töltötték itt nyári gyakorlatukat a veszprémi óvónőképző végzős hallgatói. Az aratás, vagy, ahogy itt nevezték, a „betakarodás” egyébként önmagában óriási élmény volt a falusi gyerekeknek; ilyenkor a családok rendbe rakták az udvarukat, egy helyre összegyűjtötték a kévéket, majd mindenhová beállt az udvarra a cséplőgép és feldolgozta a kévéket, miközben a rokonok mindenben segítették egymást.

Mária negyedik osztályos koráig Hajmáskéren járt általános iskolába, a régi református iskola épületébe, ahol az alsó tagozat működött. A terem nagyon zsúfolt volt, hiszen osztályonként 40 gyerek volt, és a helyhiány miatt egy osztály délutánonként mindig tanult. Máriának szép emlékei vannak az iskolai ünnepegekről: az évzárók, az anyák napja vagy a karácsony alkalmával mindig remek műsorokat állítottak össze, az iskolai énekkar is szépen énekelt. Karácsonykor egy szem szaloncukrot kaptak a gyerekek, aminek nagyon örültek.

5-6. osztályban Mária már a Veszprémi 2. számú Leányiskola (mai Padányi Katolikus Iskola) tanulója volt, minden nap bejárt ide Hajmáskérről. Költözés miatt a 7-8. osztályt viszont már Móron járta. Középkorában ismét Veszprémben, a Lovassy László Gimnázium várnegyedbeli épületével szemben, a korábbi aggpapok házában működő Közgazdasági Szakközépkorában tanult és itt is érettségizett. Mivel az épületben csak hét tanterem jutott a nyolc osztályra, ezért az osztályok mindig vándoroltak az épületben.

Mária érettségi után rögtön elkezdett dolgozni: Kincsesbányán helyezkedett el bányairnokként. Nagyon jól kijött a bányászokkal, akik reggel lementek dolgozni a föld alá és csak este jöttek fel, így Mária egész nap egyedül volt az irodában. Mivel azonban sokat járt még haza Hajmáskérrre, jövendöbeliével egy hajmáskéri bálon ismerkedett meg, melyet az érettségije előtt tartottak a faluban (→Hajmáskéri bálók). Miután férjhez ment, visszaköltözött Hajmáskérrre, s rövid ideig Veszprémben dolgozott az egykori Iparostanonc iskola épületében a Munkaerő Tartalék Hivatal (MTH), majd később Művelődési Minisztérium alá tartozó hivatal titkárnőjeként.

Forrás: Simon Sándorné Udvaros Mária személyes közlése

A hajmáskéri bálók – a szórakozás helyi színterei

Mária sok jó emléket őriz a falusi tradíciók részét képező hajmáskéri bálokról. Volt közöttük Húsvéti (vasárnap) bál, Anna bál (július 26.), Szüreti bál, Katalin bál és Szilveszteri bál. Kedvence a Szüreti bál volt, amelyen már kiskgyerekkora óta részt vett: az egyikén ő volt a legfiatalabb csószlány. A szüreti bálon népviseletben vonultak a csószlányok, a menet élén ketten vitték a szőlőfürtökből font harangot. A felvonulók, a „bíró” és a „bíróné”, azaz egy helyi jegyespárt szállító hintó és az éneklőket fuvarozó mulatós kocsi végállomása a bál helyszíne, a szőlőfürtökkel feldíszített kultúrház volt. Itt kezdődött az éjszakába nyúló mulatság, s itt sorsolták ki a tombola főnyereményét, a szőlőkoszorút. A Szilveszteri bál egyik különlegességét pedig a szilveszteri vacsora adta.

Mária emlékei szerint a bálókba szóló belépőjegy ára a '60-70-es években 10-20 forint között mozgott attól függően, hogy ki rendezte a bált. A szilveszteri bált például a tűzoltók, a szüreti bált pedig a Kultúrház szervezte, ők a bált fajlagosan alacsonyabb költséggel tudták kihozni. A Katalin bál szervezője viszont az iskola szülői munkaközössége volt, amely a belépődíjba beépítette a gyereknapi, anyák napi ünnepségek és iskolai táborozások költségét is, így ez volt a legdrágább.

A bálókban a zenét rendszerint környékbeliek szolgáltatták: a sólyi műkedvelők mellett jöttek várpalotai, péti vagy ösküi zenészek is. Mária még néhány zenész nevére is emlékszik: Hajmáskérről Sörös Lali dobon, Németh Laci szintetizátoron, Sólyról Kéri Gábor pedig harmonikán játszott. A bálók helyszíne Mária idejében már a Kultúrház volt, de korábban Bors Viktor vendéglős, vagy a Szüreti bál esetében Erdős József vendéglős volt a bál házigazdája. Mária jól emlékszik még, hogy az Erdősből lett Tulipán vendéglőben egy veszprémi nő cigányzenekar húzta a talpalávalót.

Hajmáskéren a szórakozás legfontosabb színterei mindig is a bálók voltak, de emellett alkalmanként színelőadásokat is meg lehetett tekinteni a Kultúrház szervezésében. Mária a falusi rendezvényeken előadott színdarabok közül a Mágna Miskára és Bródy Sándor falun játszódó színművére. A tanítónőre ma is élénken emlékszik, annyira lenyűgözték őt gyerekként az előadások.

Nagy Vilmos,
a hajmáskéri képeslapok és
más emléktárgyak
lelkes gyűjtője

Nagy Vilmos már fiatal korában szerteágazó közösségi, társadalmi tevékenységet végzett. A Budapesti Műszaki Egyetem Közlekedésmérnöki Karán folytatott tanulmányai alatt tagja volt az egyetemi újság szerkesztőségének, valamint négy évig a kollégiumban működő fotó klub vezetője volt. Első munkahelyén is aktív közösségi életet élt, majd házasságkötése és gyermekei születése után átmenetileg háttérbe szorult e tevékenysége. Később, miután Hajmáskéren telepedett le feleségével és három gyermekével, helyi önkormányzati képviselővé választották az 1994 és 1998 közötti ciklusra. Mivel azonban akkorigiban tervezték a családi házuk építését, az 1998-as választásokon már nem indult, mert úgy gondolta, hogy a munka, a másodállás és az építkezés mellett nem tudná megfelelően ellátni a képviselőséggel járó feladatokat.

Közlekedésmérnök végzettségének köszönhetően Vilmos első munkahelye a Balaton Vólán Személyforgalmi Főosztályán volt, ahol munka mellett tovább képezte magát a számítástechnika területén. A vállalat 1990-ben történt átalakításakor ugyan maradhatott volna

a munkakörében, mégis úgy döntött, hogy inkább számítástechnikai területen szeretne dolgozni egyéni vállalkozóként. Elsősorban egy veszprémi céggel együttműködésben foglalkozott OKJ-s számítástechnikai tanfolyamok szervezésével és oktatással, miközben több cégnél is rendszergazdai feladatokat látott el. Négy évvel később sikeresen megpályázta a Veszprém Megyei Tűzoltóparancsnokságon meghirdetett rendszergazda, informatikus állást. A személyi számítógépeket itt ekkor kezdték el alkalmazni a gazdasági területen, ezért kezdetben a fő feladata a számítástechnika alkalmazási lehetőségeinek meghatározása és megtervezése volt, a jóváhagyást követően pedig a megvalósítás és a dolgozók betanítása. Néhány év alatt sikerült elérnie, hogy minden szakterületen rendelkezésre álltak az akkor elérhető informatikai eszközök és szoftverek. Ezt követően szervezetten belül átképezte magát humán területre és 1997-ben a személyzeti szakterület megyei vezetője lett. A szervezet neve 2000-ben változott Veszprém Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóságra, ahonnan összesen 17 év szolgálati idő után szerelt le mint nyugállományú tűzoltó alezredest.

Vilmos a nyugdíj mellett is dolgozik tovább – és közben folyamatosan keresi és gyűjti a régi pénzeket és a szebbnél-szebb képeslapokat Hajmáskérről. Hobbija ugyanis a numizmatika: már gyermekkorra óta gyűjti a régi bankjegyeket és érméket. Idővel szűkítette gyűjtési területét a magyar forgalmi érmékre és papírpénzekre, melyekből mára szép nagy gyűjteményt mondhat magáénak. Hajmáskéri lakosként emellett elkezdte gyűjteni a régi hajmáskéri képeslapokat is, gyűjteményében jelenleg már több mint 500 különböző kiadású lap található. A hajmáskéri képeslapok legjelentősebb kiadásainak listáját a 8. táblázatban olvashatjuk.

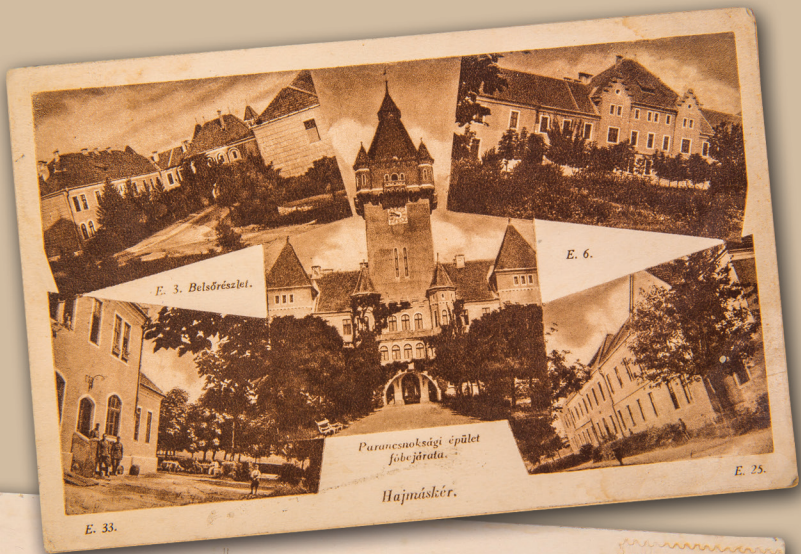
Vilmos hatalmas képeslap gyűjteményét végignézni és az azokon feltáruló valóságot befogadni felér egy időutazással. Érdekes, hogy míg a levelezőlapok megjelenésük idején nagy tömegben előállított, olcsó postatermékek voltak, ma felbecsülhetetlenül értékes kordokumentumok és pótolhatatlan kultúrtörténeti emlékek. Némelyik kép olyan érzetet kelt, mintha a korabeli Hajmáskéren sétálgatnánk: felismerhető rajtuk a vasútállomás, a falu templomai, utcái, házai, régi iskolaépületei, boltjai, vagy akár a katonaváros egyes épületei közül azok, melyek kizárólag képeslapokon maradtak fenn az utókor számára. A képeslapok, melyek szinte kizárólag külső tereket ábrázolnak, arról a világról mesélnek nekünk, amelyet csak múzeumokból és történelemkönyvekből ismerünk. Képes oldaluk grafikai alkotás vagy fénykép alapján készül, a rányomtatott szövegből pedig információt kapunk arról, hogy a kép mit ábrázol. Ráadásul a postán feladott lap feladója gondolatait, élményeit is megörökíti, így a tárgy mögött felsejlik maga az ember is. Mindezt figyelembe véve érthető, hogy miért voltak a képeslapoknak folyamatosan, megjelenésük első pillanatától kezdve szenvedélyes gyűjtői, és miért olyan népszerűek ma is a történelem iránt érdeklődő kutatók és a múltrajongó laikusok körében.

8. táblázat: A hajmáskéri képeslapok legjelentősebb kiadói

Csúcs Károly fűszer és csemegekereskedő	Hajmáskér
Józsa Mihály kantinos I.	Hajmáskér
Németh Lajos kantinos III.	Hajmáskér
Rigler Sándor „egyenruházati intézet”	Hajmáskér
Simon Ferenc vas- és fűszerkereskedő	Hajmáskér
vitéz Sófalvi Károly tartalékos törzsőrmester	Hajmáskér
Szabó Károly papír és játékkereskedés	Hajmáskér
Szélessy Mihály kantinos II.	Hajmáskér
Vidamon János	Hajmáskér
Fodor Ferenc nyomdász, könyvkereskedő	Veszprém
Köves Béla nyomda tulajdonos	Veszprém
vitéz Mészáros István fényképész	Veszprém
Pósa Endre nyomda, könyvkötészet	Veszprém
Dívald	Budapest
Dívald & Monostory	Budapest
FOTO WEINSTOCK	Budapest
Karlinger Károly fényképészeti Műintézet	Budapest
Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata	Budapest
Magyar Fénynyomdai Részvénytársaság	Budapest
Magyar Film Iroda	Budapest
Magyar Sokszorosító Műipar Rt.	Budapest
Monostory György	Budapest
Monostory utóda Kalántay	Budapest

Forrás: Nagy Vilmos személyes közlése

E. 3. Belsőrzéslet.

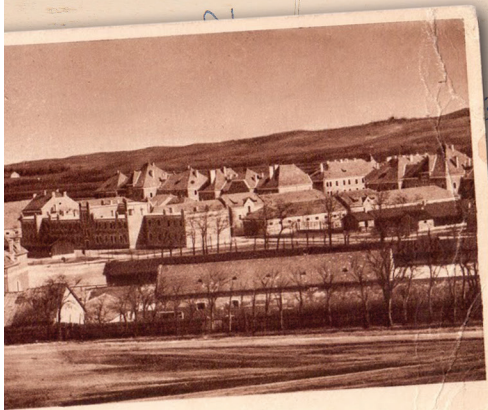
E. 6.

Parancsnoksági épület
főbejárata.

Hajmáskér.

E. 25.

E. 33.

Vesprémi

1909
 Kicsi Ottó barát
 zók k.
 Budapest

Pozgrácz-út 17

Bui Pál (1960),

a Pannon Egyetem munkatársa,
aki 1988 óta él Hajmáskéren

Bui Pál családjával Veszprémből költözött Hajmáskérre, mert adódott egy lehetőség, hogy a veszprémi panellakást egy itteni családi házra cseréljék. Úgy gondolták, hogy egy kertes ház egészen más életteret biztosíthat az akkor még kicsi gyerekeiknek, mint egy városi panel. Ám a költözéskor nem gondolkodtak kizárólagosan Hajmáskérben. A választásnál az volt a fő szempont, hogy az új ház ne legyen túl messze a munkahelyétől, a veszprémi Pannon Egyetemtől. Hajmáskérhez két város is nagyon közel van: autóval Veszprém és Várpalota is negyedóra alatt elérhető. Éppen emiatt a helyi szórakozási vagy munkalehetőségek nem játszottak szerepet a döntésben. Így a jó közlekedési adottságok és a viszonylag alacsony ingatlanárak miatt döntöttek Hajmáskér mellett. Pali szerint ezt a döntésüket azóta sem bánták meg.

Pali nagyon szeret Hajmáskéren élni. Immár otthonának tekinti a falut és egyre inkább érdekli a múltja iránt. Azzal már az ideköltözés előtt is tisztában volt, hogy a monarchiában és a két világháború között milyen pezsgés jellemezte az egész települést, s hogy a táborban még vígalmi élet is folyt! Ennek ellenére nagyra értékeli, hogy a faluban ma már többnyire csend és nyugalom van – a hadgyakorlatok idejétől eltekintve. Az egykori hajmáskéri tűzériskoláról és a rendszerváltásig itt működő szovjet laktanyáról rengeteg történetet hallott. Sőt, be is tud azonosítani párat a tábor épületei közül: többek között például a parancsnoki épületet, a tank garázsokat, az étkezdét, a színházat, a kórházat és még sok más egykori létesítményt.

Pali szerint a mai Hajmáskér szerkezetileg két részre oszlik: a nyugati részen húzódó régi falura, és a keleti felén található újabb részre, benne a panel lakóépületekkel. Miközben nagyon örül annak, hogy néhány tábori épületet gyönyörűen felújítottak és hasznosítanak, azt sajnálja, hogy még mindig sok van romos állapotban.

Forrás: Bui Pál személyes közlése

Kollár Krisztina,
a Veszprémi Dózsa György
Német Nemzetiségi Nyelvoktató
Általános Iskola titkára, aki
szeret Hajmáskéren élni

Krisztina 1998. december 20-án költözött Hajmáskérre párjához, Udvari Szabolcshoz, aki ekkor már a hajmáskéri telephelyű, vegyipari termékeket forgalmazó ORINOCO Bt. gépjárművezetője volt. Krisztina korábban Farkasgyepűről ingázott veszprémi munkahelyére, a BAKONYKARSZT Víz- és Csatornamű Zrt. központjába. Azért döntött úgy, hogy Hajmáskérre költözik, mert az ingázás sok idejébe került, és Szabolcs munkahelye biztosított számukra szolgálati lakást Hajmáskéren. Szabolcs munkáltatójának profilváltásával lépést tartva képezte magát, és most már a hajmáskéri HIDROPLAN-NORD Közlekedési Szolgáltató Kft. alkalmazásában áll, mint repülőgép szerelő. Krisztina 23 év után, 2020-ban váltott munkahelyet, s azóta iskolatitkár a Veszprémi Dózsa György Német Nemzetiségi Nyelvoktató Általános Iskolában.

Krisztina szerint Hajmáskér jó választás egy fiatal család számára, hiszen jó a község intézményi ellátottsága: van posta, óvoda, iskola, megfelelő a buszmegállók száma és a járatok sűrűsége Veszprém irányába és az önkormányzat is segítőkész. Krisztina 2010-től, fia születésétől kezdett bekapcsolódni Hajmáskér közösségi életébe – elsőként a baba-mama programokba. A család integrálódását segítette, hogy 2015-ben sikerült a szolgálati lakásból a település Őskü felőli részén, egy csendes utcában fekvő családi házba költözniük.

A család jól érzi magát Hajmáskéren és nem véletlen, hogy a vele együtt a Dózsa iskolába, a német nyelvi tagozatra járó fia, Szabolcs már egyértelműen hajmáskérinek vallja magát. Gyakran járnak együtt kirándulni a környéken és igyekeznek megtalálni a hely szépségeit. Krisztinát érdeklí a helytörténet is, s a Muzeális Kiállítóhely indulása óta szívesen vesz részt a falusétakon és a helyismereti programokon. Rendszeresen jár kézműveskedni a helyi amigurumi alkotó közösségbe, ahol a hét lelkes résztvevővel a havi egy foglalkozáson kívül is folyamatosan segítik egymást és cserélgetik egymás között a horgolási mintákat.

Forrás: Kollár Krisztina személyes közlése

Török Barbara (2002),
egyetemi hallgató, aki nemrég
költözött Hajmáskérre

Barbara 2015-ben költözött a családjával Hajmáskérre. Azért esett a választásuk erre a falura, mert központi helyen helyezkedik el, Veszprém és Várpalota között. Barbara két évig járt a Hajmáskéri Gábor Áron Általános Iskolába és innen ment továbbtanulni Veszprémbe először középiskolába, majd a Pannon Egyetem Turizmus-vendéglátás felsőoktatási szakképzési szakára. Az ingázás szerinte nagyon egyszerű Veszprém és Hajmáskér között a jó vonat- és buszközlekedés miatt. Barbaráék a Jókai Mór lakótelepen laknak egy panellakásban, remek szomszédokkal, szuper közösségi élettel. Van itt három kisbolt, lottózó, dohánybolt, virágbolt, fodrászat, körömszalon. A lakótelepen élni kicsit olyan érzés számára, mintha egy város központjában élnének, mivel minden bolt a közelben található. Barbara nemcsak a lakótelepen, de az egész faluban azt szereti, hogy mindenki mindenkit ismer és ez egy igazi közösséggé kovácsolja az embereket. A hétköznapokat pedig színesítik a különböző programok, koncertek, a falunap, s a pandémia ideje alatt még a Veszprémi Petőfi Színház is meglátogatta őket. Barbarának nagyon jó volt átélni, hogy az itt élők a nehéz időkben is egységet alkotnak.

Forrás: Török Barbara személyes közlése